

TRIBEUNA

april 2010

ISSN 0041-2724

tribuna.si

Nejc Gazvoda

Nejc Gazvoda, letnik 1985, pisatelj.

»Nimam se za nič posebnega, kaj šele za kakega wunderkinda. Stvar je samo v tem, da pač rad pišem.« Kakšen stari, zajebani cinik bi tole preprosto resnico lahko zavrnil kot poskus patetičnega aforizma, ampak samo, če bi stvar videl kje napisano in z Gazvodo ne bi sedel iz oči v oči.

Matjaž Juren – Zaza, ilustracija Luka Seme: Stvar

je bila v tem, da mi je par dni pred srečanjem z

mladim pisateljem Gazvodo na vratu začela poga-

njati strašanska kožna bula, ki je počasi, a vztrajno

rasla tja do kakšnih treh (!) centimetrov premera.

Cviknil sem, normalno. Ob tem je najbrž odveč po-

udarjati, da takšna bula boli kot hudir in da sem se

v času njenega narastka v resnici počutil kakor go-

stitelj samega satana, katerega brezčasni satanski

pečat je bila ta bula. Gledal sem jo, tipal, preučeval,

božal, slikal z mobitelom, postavljal v različ-

ne zorne kote. Mrzlično presran od celonočnega,

spletnega samo-diagnosticiranja sem odpizdil k

dohtarici, ki je rekla, da ne gre za raka, temveč za t.

i. »furunkel« ali po domače tur, ki nastane zaradi

bakterijske okužbe in me našopala z antibiotiki.

Z bolečino v srcu vam sporočamo,
da se bomo v kmalu poslovlili od

CDI
Civilno družbene iniciative

Od nje se poslavljamo vsi aktivisti.

Skratka, še bolj kot sebe, pa sem kot nesrečni in reprezentativni otrok svoje dobe tj. histerično-nevrotični hipohonder, s to svojo bulo teroriziral tudi vso bližnjo in širšo okolico. Skoraj takoj sem z njo seznanil tudi Šefa (td.), s katerim sva imela nato precej zanimivo korespondenco o teh tvorih – postregel mi je namreč z biografsko delikatesico v obliki podatka, da so podobni ognjki mučili tudi profesorja Marxa, čeprav ne na vratu, ampak na riti. Profesor Marx naj bi ob pojavu vsakega novega turčka pograbil svoj pipec, stisnil zobe in si ritno nadlogo lepo po gordijsko preprosto odbil s kože. Seveda so začele med nama takoj padati raznotere bulične metafore in anatomsko pogojene analogije, češ kaj v simbolnem smislu pomeni razlika rit-vrat, kako na videnje pojava vpliva obstoječi družbeni red itd., itd.

Tako sem torej sredi tega bolestnega obdobja, čustveno in ideološko razvrzan (bula!) ter mentalno popolnoma enosmerno fiksiran (bula!), tistega torka treščil v Kava Čaj Slamič, lokalček na Kersnikovi, kjer sva bila čez petnajst minut zmenjena z Gazvodo. Seveda je bil človek že tam in me je mirno čakal za svojo mizico. S svojo (pre) zgodnjo prisotnostjo mi je porušil še tisto edino bilkico stabilnosti, na katero sem bil v svojem razdrapanem stanju zmožen računati in to je bila ravno namera, da se na dogovorjeni lokaciji prikazem pred njim in, vsaj navidezno, zagospodarim nad prostorom. Ta preprost novinarski manever ti pri tovrstnih srečanjih zagotavlja prepotraben vtis hladnokrvnega »profesionalca«in v podzvest intervjuvanca, hočeš nočeš, izstrelji paternalistično, arhetipsko podobo vsevednega novinarja, ki je prišel pripravljen in ki bo za svojega gosta, tako ali drugače, že še poskrbel. Ko sem, minuto po prihodu, ponotranjil grenko spoznanje, da je šel tudi ta obet v maloro, sem naredil blazno neposrečen ksiht, Gazvodi stisnil roko in mu navrgel tisto, kar mi je pač edino tavalo po možganih: »Veš kaj, nekakšna bula mi je zrasla na vratu.«

»A res?« je presenetljivo mirno odvrnil. Še premaknil se ni kaj prida, čeprav sem svoj vrat iztegnil v ustrezno vidno polje. Sedela sva tako, da sem bil s hrbtom obrnjen proti šanku. In takoj, ko sem pravzaprav pomislil na svojo prostorsko lego, je moja krhklo dušo že obtežil nov mlinski kamen in sicer srhljiva misel na to, da celotno gostinsko osebje (in kafanski gostje) hipnotizirano bulji v ta moj triglavski »furunkel«. Spet sem potožil Gazvodi. Ta se je neprisiljeno nasmehnil in mi zagotovil, da je zrak za mano zares očičšen radovednih zijal. Pomiril sem se. Vlogi (oče- novinar vs. sin-intervjuvanec) sta se zamenjali, še preden sta se sploh vzpostavili. Sicer pa me je takoj presenetila umirjena treznost njegovega govora, minimalistične kretnje in nekakšna rahlo kontemplativna avra tega človeka. Gazvoda me je mirno čakal v lokalu in tudi potem, ko sem s svojo živčnostjo razbil njegovo mini-idilo, se sploh ni pustil zмести, kaj šele, da bi se vidno vznemiril. Lepo je srkal svoj čajček in me vljudno pogledal, pričakujoč kakšnega vprašanja. Nejc Gazvoda, letnik 1985, pisatelj. Fak.

Priznam, da sem do Gazvode pred intervjujem vzgojil nekakšen apriorno skeptičen odnos, poleg tega pa sem bil absolutno determiniran, da ga bom med pogovorom vzel pod mikroskopski drobnogled in ga, če mi bo kaj samoprevzetno sral, poskušal sesuti kot prazno kanto. Če v tem trenutku malo pomislim za nazaj, je bila moja defenzivna drža bolešno predvidljiva in dolgočasno simptomatična. Itak, kako v tem kačjem gnezdu, ki se večno časa kuha v soku patološkega ljubosumja, še drugače gledati na vrstnika, ki je pri devetnajstih doživel svoj literarni preboj? In ki je, dalje, ob tem takoj požel vrsto nagrad in prestižnih nominacij ter lani izdal že svoje peto prozno delo? Ko sem kolege, prijatelje, znance spraševal po njihovem mnenju o Nejc Gazvodi nisem dobil kompleksnega diapazona raznovrstnih mnenj, temveč zgolj dve diametralno nasprotni mnenjski kategoriji. Po Marcelu bi ju lahko označil za ZELO ZA in za ZELO PROTI. Vmes ni bilo ničesar, ničtrc. Prvim se je Gazvoda dopadel, njegovo mladost so sprejeli kot dodaten plus, kot imanenten testament njegovega talenta, kot esencialno sestavino njegovega wunderkindovstva, drugi so ga zaradi taistega pribijali na križ. Češ, kaj pa takle napihnjen mulček sploh ve o literaturi, tega sranja pa že ne bom bral.

Ko sem Gazvodo soočil s to ambivalenco, katere glavni vir je njegova mladost, se je neznatno nasmehnil in vame uprl svoji premeteni očesci: »Glede moje mladosti imam samo eno besedo, in to je – Kosovel. Tukaj lahko potem že počasi zaključimo. Vedno bodo obstajali določeni ljudje, ki moje starosti ne bodo sprejeli in za katere je literatura domena bradatih starcev. Seveda upam, da bom čez trideset let pisal drugače, kot pišem zdaj, je pa res, da se zaradi tega ne smem ustavljam. Vem, da imajo nekateri vrstniki zaradi tega do mene precej odklonilno mnenje, pri tem pa se mi takoj poraja vprašanje, kako lahko potem sploh eno sebe? Definitivno mislim, da predstavljamo neko generacijo, ki je izgubila svoj glas. Jaz sicer poskušam nekaj kričati, če me hoče pa kdo poslušati, pa je to seveda njegova osebna odločitev.«

Nadaljujeva v začrtani smeri. Ena beseda vodi do druge in kmalu sva pri razmahu spletnega gostilniškega klafrtranja in veselega ad hominem sesuvanja vsakogar, ki se drzni javno izpostaviti – skratka nacionalne internetne patologije, ki se je zavedamo vsi in ki že dobiva obrise prave distopije komuniciranja na tem »drugem svetu«. Gazvoda je to še najbolj občutil takrat, ko je na povabilo Marka Crnkoviča postal hišni blogger sLOLovega portala, pri čemer so ga raznorazni pogumni anonimneži kmalu začeli jebati v tisti prepoznani, dolgočasni maniri: »kdo pa tale misli, da je, kaj zdaj tukaj nekaj pametuje,« in seveda »naj mu bo jasno, da nima pojma o ničemer.« Ampak presenetljivo, do spletnega občinstva Gazvoda sploh ne goji kakršnihkoli grenkih zamer. Prej nasprotno, pravi, da ima še vedno raje (pre)ostro kritično javnost, kakor pa osladno, licemersko ameriško sceno, kjer je vedno vse v redu. Huh ... optimist? Humanist?

Deset minut po prihodu je in tole ni več strukturiran pogovor, ampak prej debata starih znancev. Ob čajčku. Pravzaprav je precej hecno, kako se je stvar razpletla, glede na mojo začetno skeps. Klinc, še na bulo sem pozabil. Tako mi vmes sploh ni več čudno, ko Gazvoda parkirat kar sam poprime za drugi konec komunikacijske palice in me, ko zaključiš svojo misel, vljudno pobara: »Ti, kako se pa tebi zdi ta in ta stvar?«

Pa naju enkrat spet zanese nazaj k njegovemu pisateljevanju in statusu, ki ga to prinaša in mi Gazvoda takole brez vsakršnih pretenzij po uganjanju, reče: »Nimam se za nič posebnega, kaj šele za kakega wunderkinda. Stvar je samo v tem, da pač rad pišem.« Kakšen stari, zajebani cinik bi tole preprosto resnico lahko zavrnil kot poskus patetičnega aforizma, ampak samo, če bi stvar videl kje napisano in z Gazvodo ne bi sedel iz oči v oči. Kajti vtis o premišljujoči, umirjeni, iskreni, skorajda zenovski prezenci mladega avtorja ves čas ostaja in Gazvoda je ne skali. Ko mi pripoveduje, da osnovna šola zanj ni bila najbolj srečno obdobje, si to zlahka predstavim – Gazvodo kot tistega obrobnega nesrečnika, ki je v OŠ obveljal za pičlarja, ker je pač rad žulil knjige in je kdaj pa kdaj vrgel one magične karte. Veliko težje pa si ga recimo predstavljam kot do amena nadelanega veseljaka, ki v kakšnem ljubljanskem lokalu sredi noči grize pirske steklenice, vpije »Daj še eno run-do!« in z barskimi silaki polaga roke. Pa vendar je na gimnaziji, kot vsi ostali v tem obdobju, tudi on hitro spoznal omamo alkohola. Pravzaprav pravi, da še dandanes, ko je absolvent (sicer redkeje), na te ali one kvarte pade kakšna alkoholna eskapada.

»Tudi sicer razumem dejstvo, da so umetniki bolj nagnjeni k tovrstnim rečem,« pravi, »Če si umetnik, na primer pisatelj ali igralec imaš svoje orodje, torej sebe, vedno s seboj. Kakšen mizar lahko svojo žago popoldne mirno odloži v kot in je po tem fertik. Jaz pa imam svoje delo vedno s seboj, vedno ga imam v glavi, zato od časa do časa potrebujem nekaj takega, kjer se lahko zares odklopim.« Racionalna utemeljitev? Ja mater, meni se že zdi.

Gazvoda si med nostalgичnim popotovanjem po deželi spominov, v katerega sem ga potisnil s svojim stalnim nažiranjem o njegovih mladostniških norijah v rodnem Novem mestu, zaželi cigareta. Zato skupaj s fotografom stopimo ven, na ulico, kjer ga foto-Vlado v miru škljoca. Ozirajoč se na najin pogovor vseeno z majhno mrvico razočaranja ugotovim, da Gazvoda vmes ni niti enkrat malce posvinjaril ali pa vsaj orenk zaklel, kar bi po moji zblajeno-idealizirani predstavi kot pisatelj absolutno moral. Kakorkoli že, vsi trije se razgovorimo o fenomenu spletnega samo-fotkanja in objavljana svojih fotografij in nasploh o vsej tej poplavi foto-materiala kjer želimo v vsesplošni narcistični maniri izpasti čim lepši. Takrat Gazvoda, žarečega obraza, reče: »Ja ravno zadnjič sem videl eno takšno za crknit smešno fotko. Neka ženskica se je v kopalnici fotografirala od zgoraj, za njo pa je bil na fotki viden sekret, v katerem je plava takale ogromna klobasa!« V tistem trenutku sem olajšano prasnil v krohota, še posebno ob njegovi kretnji, ko je ob besedi »takale« z rokama odmeril kako velika je bila ta straniščna »stvar«. Čez kake pol ure je razgovora naposled konec, zato ugasmem snemalko, oblečem plašč, plačam račun, potipam bulo, da se prepričam, da je še vedno tam in se poslovim od Gazvode. V luči simpatičnega in skorajda ganljivo poslavljajočega se konca najinega srečanja, se spomnim ene od Gazvodovih definicij pisatelja, ki jo je izrekel med svojim razglabljanjem: »Pisatelj mora biti lik. Že s svojo osebnostjo.« Nejc Gazvoda prav gotovo je pisatelj.

Avtonomija univerze

dipl. ing. fil. Matija Potočnik Pribošič: Umnost

Duha je povsem odvisna od inštitucij, ki naddoloča-jo temne preostanke, jih organizirajo in kot vrtinci,

ki privlačijo tvar znotraj svojega horizonta smisla.

Tako dobi Duh višjo stopnjo stalnosti, toda inštitu-

cije med seboj niso organizirane, nimajo enotnega horizonta smisla, so logično nekonsistentne in se

odpravljajo prav zaradi notranje razlike, ki izhaja

iz njihovega mnoštva. V dejanskosti, kjer svoboda

sovpade z močjo, pa zaradi moči in stalnosti inšti-

tucije postanejo zastarele, njihova funkcija onemo-

goča samo sebe in se zato iz perspektive subjekta,

ki je sodoben, kažejo kot ne-umne in polpretekle.

Zgolj umnim bitjem, pa lahko očitamo neumnost,

zgolj umna bitja so lahko neumna, kar pa velja za

subjekte je res tudi za inštitucije, kot organe uma

znotraj Duha, saj subjektov ni pred svojo formacijo.

Višja trajnost inštitucij - v tem je njihova moč in

hkrati njihov največji problem; inštitucije okoste-

nijo, ne prilagajajo se spremembam, dokler se ne

znajdejo v težavah, ki ogrozijo njihov obstoj. Ko

pride, do krizne točke, napoči čas reform, čas od-

ločitve, ki privede ali v propad ali pa spremembo,

ki jih obnovi in jim da ponovnega zagona, kot pra-

vi Hölderlin; kjer je nevarnost raste tudi Rešilno.

Ukinitev študentskega dela, odpravlja razloge za čimdaljše vzdrževanje študentskega statusa, kar pa zgolj omogoča več časa za študij a še ne daje no-bene kvalitativne določitve, da bi pretentali štu-dente v učenje jim je seveda treba dati več kot zgolj čas, več obveznosti in štipendije vezane zgolj na univerzo bi bile najbrž dovolj. Kar potrebujemo ni zmanjšanje let študija in bolonizacija ampak boljše notranjo organizacijo, ki bi iz sebe posegala na trg.

To rešilno naj bi danes predstavljala bolonjska reforma, ki naj bi poskrbela prav za takšno poži-vitev inštitucij višjega šolstva, prav tako pa naj bi zakon malega dela onemogočil izkoriščanje študentov, ki jim sredstva odžirajo študentje-simulakri vpisani zgolj zato, da lahko odžirajo, oba koraka sta seveda s te plati popolnoma upra-vičena in dobrodošla, toda vprašanje je če sploh zadevata prave probleme. Največji problem ni predolg študij, ampak kvaliteta le-tega, in raz-korak med trgom in študijem, ta problem hočejo rešiti tako da izobrazbo podredijo zahtevam trga, kar pa v končni fazi kvaliteto zniža in napravi študij za nepotreben.

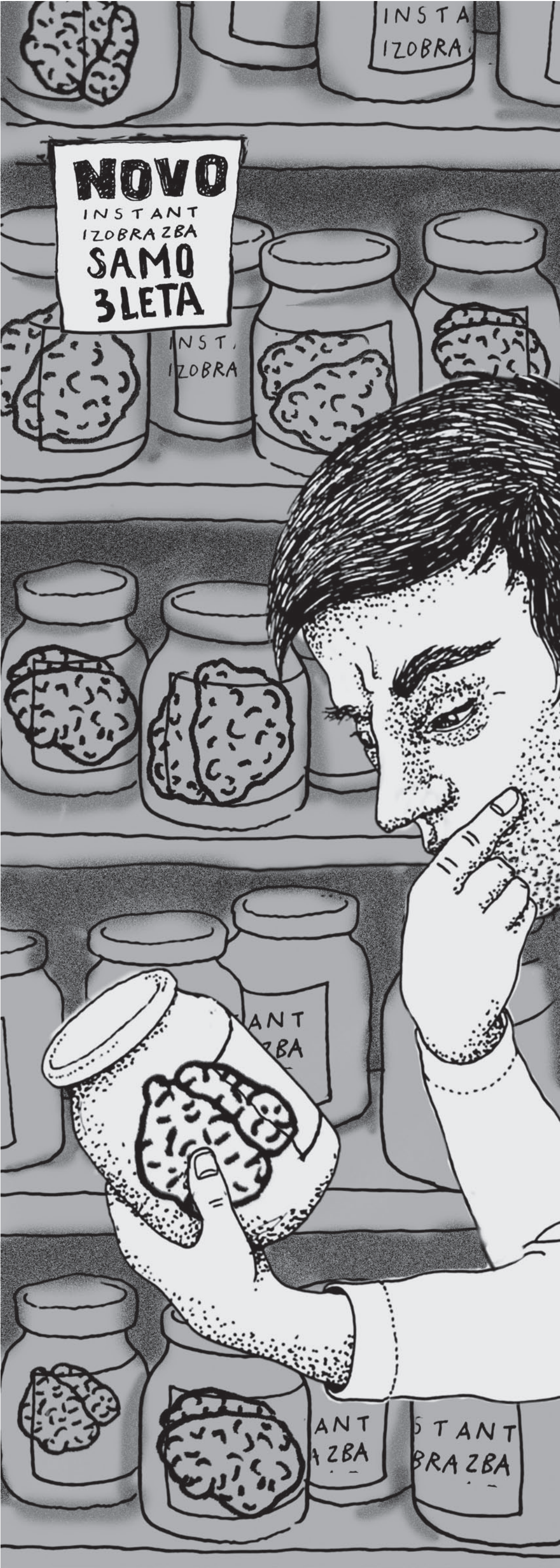
Da dobimo vtis o tem, kaj je narobe s filozof-sko fakulteto kot inštitucijo, je dovolj, če si za primer ogledamo njeno najbolj prazno formal-no gesto, dogodek svečane podelitve diplom. Podelitev je sestavljalo dvournu zahvaljevanje eminenecam za Njihov obisk opremljeno z manj-šim govorom, par komadov nastopajoče skupine, podelitev in prerivanje za hrano. Kar je izstopalo v samem programu je bil govor g. Škrabca, govor o humanizmu, smislu in diagnostikih, po kate-rem sem bil zares presenečen, da ni bil deležen gnile zelenjave ali vsaj izžvižganja. Povedal je, da je skupina medicinskih diagnostikov, ki se je zraven svoje stroke ukvarjala tudi s filozofijo, dosegala boljše rezultate - humanizem ima smel, vkolikor ga lahko tržimo, smisel ima, je še povedal g. Škrabec, ker nismo vsi geniji (kar za govorca najbrž pomeni, ker nimamo vsi te odlič-ne naravne sposobnosti dedovanja kapitala) in je humanizem tako sredstvo, ki malce zmanjša našo nesposobnost in nam olajša trpljenje ob revščini, s tem ko se prepričamo v drugačne vred-note. Humanizem ima smisel kolikor je upora-ben za trg, oz. nima smisla kolikor ni, to tezo je treba vzeti resno, kar pa ne pomeni neposredne predaje avtonomije univerze trgu ampak premi-slek o tem odnosu.

Avtonomija univerze je nujen pogoj za kvali-teto izobrazbe, toda ta avtonomija je bila vzpo-stavljena zgolj kot zaščita pred zunanjimi vplivi, negativna svoboda od države, religije in kapita-la, kar univerzo zgolj izolira in vedno bolj odtuji od družbe nasploh, še posebej ko gre za stroke, brez neposredne tržne uporabnosti. Ker religi-je in države ni več v svojih močnih oblikah, je avtonomija, ki se je opredeljevala samo od teh dveh izgubila svoja tla, naloga univerz če hočejo danes avtonomnost pa je prav njihov odnos od/ do svobodnega trga, kamor bi morala za pravo avtonomijo univerza posegati sama iz svoje no-tranje organizacije in ne obratno.

Primankljaje v raziskovalni eliti hočejo od-praviti s tem, da zožijo dostopnost in s tem povi-šajo motivacijo, ampak če tr lahko deluje za večje

države pa nam manjka kritična masa, ki bi iz sebe spontano proizvajala elitneže. Dvig v kvaliteti se tako lahko zgodi kot dvig ravni vseh, saj eli-te niso rojene ampak proizvedene, kar bi najbrž pomenilo reformacijo šolstva kot celote, ki danes kot svoje glavne funkcije ne more več videti raz-širjanja informacij, ampak formacijo subjektov, ki te informacije sploh lahko koristijo. S sloga-nom »družba znanja«, je že jasno kaj je narobe, gre zgolj za spodbujanje neposrednega znanja, strokovnjakov, ki pa dosega nasprotje od žele-nih rezultatov, ker gre za ozko usmerjeno znanje, ki želi doseči časovno optimalnost, kar pomeni zgolj najhitrejšo možno pridobitev znanja, je konec koncev povsem vseeno ali ga dobimo na fakulteti ali kot vajenci. To ideološko geslo, bi bilo vredno zamenjati z boljšim – družbo vednos-ti, ki meri predvsem na formacijo subjektov, kar pomeni zagotovitev pogojev študija vsem. Ukinitev študentskega dela, odpravlja razloge za čimdaljše vzdrževanje študentskega statusa, kar pa zgolj omogoča več časa za študij a še ne daje nobene kvalitativne določitve, da bi preten-tali študente v učenje jim je seveda treba dati več kot zgolj čas, več obveznosti in štipendije vezane zgolj na univerzo bi bile najbrž dovolj. Kar potre-bujemo ni zmanjšanje let študija in bolonizacija ampak boljše notranjo organizacijo, ki bi iz sebe posegala na trg. Družbene potrebe ustvarja druž-ba in če edine inštitucije, ki bi lahko ustvarjale potrebe po humanizmu tega nočejo ali tega niso sposobne postane vse to zares odveč, lep primer takšne samoodprave inštitucije, ki ni znala mi-sliti svojega odnosa do trga je RTVS, ki je s tem ko se je spustil v logiko konkurence z drugimi komercialnimi hišami izgubil ves svoj namen in postal odvečen.

Kar je torej potrebno za obnovitev funkcij univerz, je večja zavest o lastnem mestu znotraj družbe, ki ni neodvisno in se s tem če se pojmu-je kot tako zaradi nemišljenja svoje zunanosti prepusti zunanjim določitvam in tako izgubi vso svojo realno avtonomijo, ki jo lahko doseže le z aktivnim udejstvoavnjem in notranja or-ganiziranost, ki ne ostane zgolj zaprta in gola formalnost, medtem ko vse dogajanje pade znotraj študentskih zunanjih organizacij, različnih krožkov, klubov, ki zdaj opravljajo delo namesto inštitucije. Vse delovanje izhaja iz neke ideološke opredelitve, pa če ta ostaja implicitna ali eksplicitna, za univerze je tako nujno da mislijo svojo kot razsvetljensko, ki je edina po kateri sploh lahko kaj so in ne izginejo kot fosili neke zgodovinske epohe, preživete in ohranjene zgolj kot neka zanimivost, medtem ko se resnično do-gajanje odvija mimo njih.

Nekaj gnilega je na Univerzi

Simona Sušec, ilustracija Ana Baraga: Govori se o smrti Univer-ze. Jasno je, da bolonjskih reform ne gre razumeti kot lepotnih popravkov; izgublja se nekaj precej starodavnega. Ko zapušča-mo njeno prusko rezidenco in romamo proti Jugu, družno ne-zadovoljni s prihodnostjo, preteklostjo in sedanjostjo, nam v zvezi z organizacijo visokega šolstva tu in tam še uspe reagirati na kakšen poseg v blaginjo ali trd vsakdan, kaj drugega pa - in to je kontrauniverzitetno samo po sebi – ravno ne.

Bologna na prvi pogled ne služi ničemur. Domnevamo lahko, da ne bo prizanesla niti in-telektualni omiki, s katero se je bohotila stara Univerza v svojih najbolj elitističnih časih, niti strokovnosti bodočih diplomantov, da o njihovi samoiniciativnosti in samostojnosti pri izvajanju nalog sploh ne govorimo. Že res, toda iz kritik, ki jih slišimo iz vseh strani, je popolnoma nemogo-če razbrati, kakšno visoko šolstvo bi bilo po meri našemu času in prostoru.

Morda je to prilika, da ugotovimo, da Humboldtova univerza preprosto ne more za-dostiti potrebam časa. Pa niti ne zato, ker ne bi potrebovali avtonomne institucije z živahnim znanstvenim dogajanjem in starodavno modro-stjo, s katero si pač ne moreš kupiti kruha. Njen veliko večji problem je v tem, da je v času, ko je vse kao avtonomno in svobodno, ravno ona tista, ki lahko spodbuja refleksijo o tem - in če o tem ne razmišlja, toliko slabše zanjo. Na podo-ben način pa se mora sprijazniti tudi s tem, da študenti sami klasično izobrazbo raje zavračajo, hkrati pa se pri tem niso pripravljeni spraševa-ti, zakaj pravzaprav študirajo. Zato je iz pisanih pripomb, ki jih študenti naslavljajo na Bologno, prej razbrati, da tudi njim ne gre ravno za to, da študij ne bi poniknil v podaljšano gimnazijo ali še raje kar poklično šolo. Ker pa bi vsekakor še nekaj časa radi jedli na bone in se zabavali na študentskih prireditvah, smo kljub reformam in odvečnosti na trgu nekako dolžni oblikovati tudi svoj raison d'être.

Da se razumemo: subvencionirana prehrana in stanovanje, pa tudi študentsko delo oz. šti-pendije in ostale prednosti, ki jih študentske straže varujejo pod bolj kot ne budnim očesom in glede katerih je tudi večina študentov najbolj razdražljiva, so seveda namenjene temu, da nam na vpisnih listih ni treba navajati barve krvnega in bančnega obtoka, kar je za študij pod okriljem države edina sprejemljiva možnost in no-be-na zlobna primerjava s kolegi po svetu tega ne more spremeniti, tudi zavoljo kvalitete študija ali spodbude študentom ne.

Univerza sama se-veda naj posameznikom ta sredstva odmerja po zaslužnosti, toda to še ne pomeni, da naj bo študij zasnovan kot varna in ravna pot do stolčka v jav-ni službi, podjetju ali kjerkoli že, stolčka, ki čaka samo na nas. Nikakor ne gre zanikati, da klavrni obeti glede zaposlitve ne tarejo samo diploman-tov, katerih novopečenost potrebuje vedno več konzervansov, temveč daljšajo tudi absolventske staže. Toda nikakor ni nujno, da mora to postati problem Univerze. Raje dvakrat premislimo, pre-den jo spremenimo v podaljšek Zavoda za zapo-slovanje. Ko se na kakšnem oddelku odloči, da se bo število mest vsako leto znova odmerjalo glede

na potrebe na trgu, in če je ta oddelek po vrhu vsega še pod okriljem humanistične fakultete, se namreč dogaja točno to; in ob tem se jemlje za samoumevno, da bo trg tako dolgo kot sonce razsvetljeval in senčil naše življenjske usode. Če se v kriznih časih študente Fakultete za socialno delo pusti prositi, da se lahko naredijo uporabne ali pa se jih celo pošilja v druge panoge, potem bi morda res bilo najbolje, da se jih kar brez pri-pravnihstev zaposli v vrtcih, da bodo otroke učili cinizma. Kdo sem jaz, da bi sodila o smernicah, ki jih pri takšnem stanju ubirajo avtonomni tvor-ci študijskih programov, toda problem je bolj v tem, da je šepet trga, pa naj mu prisluhnemo ali ne, enak bistroumnim pripombam študentov o nekoristnosti tega ali onega znanja za življenje. Toda ob tem ni več jasno, ali so stari tisti, ki si v gnilem osrčju Univerze prizadevajo za Vede, Znanost in Teorijo, ali mi, ki smo se rojevali v času, ko se je združeno slovensko šolsko obče-stvo jasno in glasno izreklo proti usmerjenemu izobraževanju in za nepredvidljive izobraževalne in zaposlitvene poti.

Ampak ravno to je Univerza.

Če je nekoč v svojih najšibkejših trenutkih užajleno tonila pred razgaljenimi prsmi mlade študentke, potem se zdi, da je danes prej ona tista mati, katere mleko kritične misli čaka na študen-te, da ga pijejo, medtem ko bi se oni raje družili s trgom. Če je v svojih najmočnejših trenutkih razdraženi hrbtni strani posmehljivo razgaljala svoj lasten diskurz, potem ni ona tista, ki se je spremenila, temveč njena hrbna stran, ki zdaj vanjo brez večjih odporov teh, ki smo se za štu-dij odločili – in ni nas malo - prepušča pluske instantne kulture.

Zakaj potem študiram in zakaj bi k študiju povabila kar največ ljudi? Ker ne morem drugega kot verjeti, da me je Univerzi uspelo vzgojiti vsaj toliko, da se pri tistih nekaj odločitvah, ki mi jih nalaga »državlanska dolžnost«, ne bom odloča-la ravno na podlagi zagorelosti obraza ali pogo-stosti simpatičnih vicev. In mi ona sama toliko pameti raje odreče, je na študij mogoče pogledati nekoliko drugače. Seveda je grešno od nje, toda odmerila nam je čas – in kaj pa bolonjska reforma dokazuje drugega kot to, da gre za čas – da se v ne-koliko manj zategnjeni maniri ozremo po svetu, premislimo nekoliko širše, na dogajanje v družbi pogledamo zvišča in ji, če nam vest tako veleva, pod nos porivamo njene napake. Karkoli naj bi demokracija bila, če ta čas krajša ali se krog, ki mu je dodeljen, ne širi, je bolna.

Da se razumemo: subvencionirana prehrana in stanovanje, pa tudi študentsko delo oz. štipendije in ostale prednosti, ki jih študentske straže varujejo pod bolj kot ne budnim očesom in glede katerih je tudi večina študentov najbolj razdražljiva, so seveda namenjene temu, da nam na vpisnih listih ni treba navajati barve krvnega in bančnega obtoka, kar je za študij pod okriljem države edina sprejemljiva mo-žnost in nobena zlobna primerjava s kolegi po svetu tega ne more spremeniti, tudi zavoljo kvalitete študija ali spod-bude študentom ne.

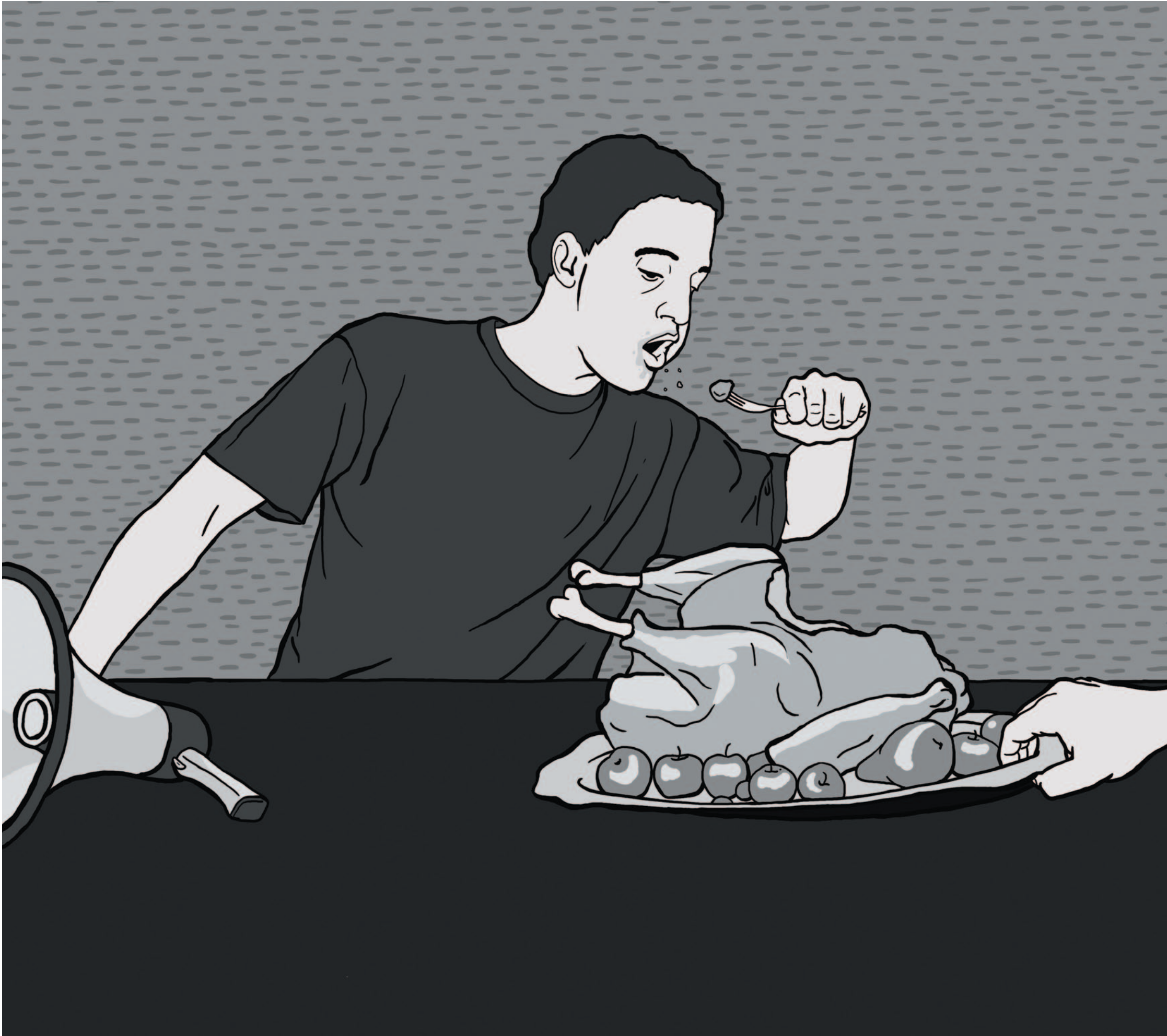
Prehitro nas bo zapustil naš zavod

K6/4

in nam večno ostal v spominu.

Študentski boji med apatijo in ataraxio

Samo Bohak, ilustracija Dejan Kralj: Študenti so skozi zgodovino veljali za najnaprednejši politični subjekt, generator sprememb, borci za pravičnost in boljši jutri. Razgledan, kritičen študent je bil enfant terrible in trn v peti vsakega dobro stoječega politika, ki je želel v miru preživeti svoj vek na oblasti. Oblast je do študentov gojila mešana čustva. Po eni strani so bili nadležni in včasih celo nevarni, po drugi strani pa so bili inteligenca, ki jo je oblast potrebovala za potrebe opravljanja visoko kvalificiranih del, ki so zahtevala specifična znanja. Država je je ekscese študentov tolerirala, dokler ti niso postali sistematični in grožnja obstoječemu sistemu. Nekateri študenti so iz prepričanja vstopili v boj z oblastjo drugi iz koristoljubja v boj za oblast. Ko govorim o študentih, je treba pripomniti, da to nikakor niso popolnoma homogena skupina in študenti, ki ji jih opisujem, v resnici predstavljajo le majhen del študentske populacije.

Pa vendar je bila vnema teh nekaj procentov dovolj, da je od časa do časa zanetila požar. Danes smo priča pogojem, ki bi sami po sebi skoraj morali pripraviti mladino, da se zbudi iz udobne otopelosti in skoči na ulice. Vendar se to na začudenje nekaterih analitikov noče in noče zgoditi. Upoštevatí je potrebno geslo, da pogoji še ne ustvarijo revolucije.

Ob konkretni grožnji zakona o malem delu smo priča mobilizaciji študentov. Prvo vprašanje ki se nam zastavlja se glasi : Gre res za mobilizacijo študentov ali gre za mobilizacijo njihovih domnevnih predstavnikov? In drugo, ki logično sledi: Če študentskim organizacijam dodelimo legitimnost, kakšen način boja bi morali izbrati in v kakšen kontekst, bi bilo te boje potrebno umestiti?

Bled odtenek mrtvaško sive leta 68

Danes se zdi, da se moderen študent iz arhetipa upornika razvija v arhetip tako imenovanega „couch potato“ (osebek, ki se je zaradi kontinuiranega sedenja na kavču z njim z(a)rasel). Zdi se, da s(m)o študenti svoje spačke zamenjali za BMW-je in njihove poslikave s simboli miru in ljubezni za nova lita platišča, najnovejši odbijač in pomično streho. Ogrlice iz regratov in kamenčkov smo zamenjali za vedno daljše in težje zlate verižice (nekateri prave druge ponarejene), vedrino pristnega nasmeha za zlagan nasmeš svetlečih pobeljenih zob. Naša najdragocenejša prepričanja (če s svetlobno hitrostjo menjujočih se skupkov trditiv sploh še lahko rečemo prepričanje), so na prostem trgu na voljo

najboljšemu ponudniku. Kot nas opozarja slovenski kovač rim : „svojo dušo smo prodali vragu za premalo ceno“. Največja izmed sedmih žalosti pa je verjetno dejstvo, da tega, razen postaranih veteranov leta 68 (v kolikor niso postali tajkuni ali oblastniki) tega nihče več ne opazi. Odzivi na izražene pomisleke se po večini razdelijo dve vrsti. Prva izraža prezir ali pomilovanje nad navirnimi idealisti, ki v modernem svetu še vedno govorijo o vrednotah drugi odziv pa se izraža v pokroviteljskem trepljanju po rami in nasvetu zrelega politika, češ da v realpolitiki ni prostora za sanjarije mladega študenta.

„Those were the days“

Ko sem se sam udeležil okroglih miz ob komemoraciji leta 68 sem poleg ponosa, „da smo bili tam“ in nostalgije začutil določen patos ob „apatiji današnjih študentov“, pojem ki bi že zasedal častno mesto v nebesih Platonovih idej, če bi ga tja bilo možno uvrstiti. Kljub vsemu so se mi takšni dogodki zdeli (pre)potrebni, saj so v spomin in opomin, da smo skozi tranzicijo nekaj izgubili in smo včasih podobnih slepcem ki v črni sobi iščejo mačko za katero ne vedo če je tam.

Včasih se mi moja prizadevanja v društvu za razvoj humanistike v Mariboru zdijo podobna nalogi slepca. Ustanovljeni smo bili z namenom, da prebijemo apatijo in ideale humanistike rokohitrsko vrinemo med zbirokratizirano institucijo univerze, ki rešitev iz svoje okostenelosti išče v svoji novih oblačilih tovarne kadrov za trg dela. Trg dela pa je, resnici na ljubo, muhast fenomen, ki se spreminja hitreje, kot lahko

referent v referatu izda potrdilo o šolanju. Boj z mlini na veter, ali scanje proti vetru, kot je to na Kopergroundu poimenoval naš sosalec Mrako Breclj je sicer zamudno , nadležno a vse preveč potrebno početje. Zakaj je potrebno bralce osrednje Slovenije utrujati s stokanjem o težavah in problemih nekega štajerskega društva? Ker v tem polju z nekaj zrna soli velja, da je problem ene iniciative problem vseh.

Ptičja perspektiva

Problemi s katerimi se sooča vsaka iniciativa, ki želi aktivirati študente in njihov potencial namesto za potrebe kovanje zlatnikov uporabiti za izboljšanje sveta so sistemske narave. Vseprisotna apatija izhaja iz popularnega postmodernega prepričanja, da so vse velike zgodbe že končane in da se tako ali tako ne da ničesar spremeniti. Kot ugotavlja Žižek je Fukuyama je levičarjem spretno podtaknil svojo nebulozo o koncu zgodovine, ti so jo na zunaj zasmehovali v resnici pa so jo sprejeli z odprtimi rokami. Splošni cilji pravičnosti in moto solidarnosti so se razbili v partikularne boje majhnih skupin, ki so obupale nad revolucijami, družbenimi in osebnimi. Dandanes večino časa porabijo za tekmovanje ene proti drugi, ter za vojno z birokratsko goro papirja, ki jo je potrebno izpolniti preden smeš stopiti na ulico in zakričati svoj "dostje"

Kdo se boji institucije?

Medtem ko smo na eni strani priča razbitju mozaika enotnosti, pa smo na drugi drugi soočeni s popolno institucionalizacijo in birokratizacijo študentskega organiziranja. V duhu socialne države so prvoborci študentom izborili zajeten kupček pravic, ki so dobro služile generacijam študentom. Štipendije, boni, študentsko delo, olajšave ter drugi bonbončki so prednosti, ki nam jih južno od nas zavidajo, severno od nas pa se jim čudijo. Zdi se, da so s temi ukrepi zagotovljeni ravno nujni pogoji, ki mlademu študentu omogočajo svobodo, kritičnost in čas v katerem lahko brez pritiska zasleduje svoje interese. Študij je včasih veljal za čas v katerem se človek dokončno razvije kot osebnost. Ta ureditev nam je dala kar nekaj velikih umov katerih misli so aktualne še danes. Vendar obstaja tudi druga plat medalje.

Ta se je pokazala ob zadnjih protestih proti Bolonjski reformi. Evropa (se) je vstala, zasedali so univerze, Bologna je „gorela“, naši bivši Hrvaški bratje so pravilno prepoznali tarče proti katerim so usmerili ost kritike in z zasedbo univerze pokazali, da potencial za upor še obstaja. Kot se je izrazil Andrej Grubačić „ Vedno je prostor za pobeg“.

Medtem pa je Slovenija spala. Nekaj zasedb se je sicer zgodilo, vendar so bile te kratkotrajne in niso presegle sedenja na hodnikih. Kaj je šlo narobe? Enostavno : Študent, ki se je na študentski bon ravno najedel za tretjino cene , spil nekaj piv na račun neobdavčenega dela brez skrbi srka pivo vedoč, da bo za kakšen „pirček“ zadostovala še štipendija, bi moral biti nor, da bi svojo dobrobit na kakorkoli ogrozil z neprimernimi besedami ali vzkliki. Zakaj bi študenti pljuvali v roko ki jih hrani? Veliki mali upornik je kaj kmalu spoznal, da se lahko v sistemu udobno namesti in pusti ovcam, da se zmedene pustijo speljati v žrela drugim volkovom. Paradoksalno ravno institucija, ki zagotavlja nujne pogoje za vzpostavitev kritičnega posameznika, poskrbi da zadostnim pogojem nikdar ni zadoščeno.

Malo dela nam dajte

Zakon o malem delu je napadel ravno temelje, ki študentom omogočajo miren študij. Odziv študentskih organizacij je bil bliskovit in takoj

So funkcionarji študentske organizacije zmožni postaviti na stran kratkoročne karierne interese, za voljo dolgoročnega načrtovanja politike, ki bi lahko generacijam študentov omogočala študij, pozneje redno delo in morda celo mirno starost? Si morda drznejo namesto pravice do dela, zahtevati pravico do študija? Si morda upajo namesto pristajanja na floskule konkurenčnosti misliti izven okvirov trenutnega sistema in generacijo študentov vzgojiti v solidarne, sočutne, kritične, aktivne in uporne posameznike?

Quo vadis, universitas?

Gregor Inkret: Pošast ima več glav: na eni strani družba znanja, na drugi strani krčenje sredstev za javno šolstvo. Množičen vpis in kadrovska in infrastrukturna podhranjenost. Pričakovanja politike in pritiski gospodarstva. Družba akademskih naslovov na zavodu za zaposlovanje. Pod črto gre za mantro, ki ste jo že velikokrat slišali. Naša pamet, naši možgani nas bodo rešili – z rokami nismo konkurenčni –, ustvarili bodo dodano vrednost, ki jo bomo prodali in izvozili, s pridobljenim bogastvom pa potem živeli srečno do konca naših dni. In vse to očitno kljub nedvomni krizi institucije, kjer v osnovi nastaja znanje, ki naj bi delalo razliko med razvojem in stagnacijo – to je univerze.

Humboldt

Klasični, tako imenovani Humboldtski tip univerze je bil tisti, ki je v novejši zgodovini prevladal v Evropi in obveljal za ideal, ko gre za oblikovanje akademskega prostora. Na podlagi humanističnih vzorov in političnih prepričanj zgodnjega nemškega meščanstva ga je leta 1808 v Berlinu osnoval Wilhelm von Humboldt, domači erudit, ki je ustanovil univerzo, ta pa je kmalu postala izredno cenjeno evropsko izobraževalno središče. Humboldt je zagovarjal svobodo. Profesorjevo, tako pri raziskovanju, ki je bilo glavnega pomena, kot pri poučevanju, in študentovo, ki je pridobljeno znanje interpretiral, kakor je želel. Humboldtov model univerze je bil neodvisen od države in zaščiten pred pritiski družbe. Razlikoval je med splošnim in specialnim znanjem. Vplival je na razmišljanje o »izpopolnjevanju izoblikovanega človeka«, drugo pa utemeljeno na tako imenovani čisti ideji znanosti. Humboldt je še začrtil institucionalizacijo znanstvenega dela in profesionalizacijo akademskega izobraževanja (Kump, 1994).

Uporabnost in fragmentacija

Univerza je od takrat doživela več sprememb. V glavnem so se zgodile v 20. stoletju, po drugi svetovni vojni, in v veliki meri vodile k smernicam, zapisanim v famozni reformi, ki se imenuje po mestu, kjer domuje najstarejša visokošolska ustanova v Evropi. Razvoj industrije, tehnologije in znanosti je ustvaril potrebo po množici dobro izobraženega kadru in vodil k ekspanziji univerz, različnih fakultet, kolidžev in drugih ustanov. Na trend množičnega izobraževanja je vplivalo tudi naraščanje števila prebivalstva: uveljavil se je standard, ki pravi, da je posameznikovo šolanje na nižjih ravneh (osnovna šola in gimnazija) le priprava na vstop na univerzo.

Ključni besedi postaneta uporabnost in fragmentacija. Množično šolanje, če govorimo v ekonomskih okvirih, ni nujno produktivno, zato pride do neuradnega razlikovanja med »uporabnimi« (predvsem tehnična znanja, naravoslovje) in »neuporabnimi« (recimo humanističnimi) študiji. Diferenciacija znanosti, različnih tehnologij in raziskovanja samega pa povzroči specializacijo znanja, fragmentacijo njegovih vsebin ter razvoj novih akademskih disciplin, ki večinoma nastanejo z združitvijo ali razbitjem že obstoječih. Študijski programi so se razdelili na več stopenj, tam, kjer se je univerza povezala z industrijo, pa so postali bolj poklicno in praktično orientirani.

Za sodoben akademski prostor je značilno naslednje: povečano število študirajočih, posledična birokratizacija, specializacija vsebin (s tem pogosto zanemarjanje tistih klasičnih), instrumentalizacija vednosti, neformalni pritiski države in politike glede »uporabnosti« znanj, odtegotvanje državnih sredstev (npr. vladnih subvencij), vpliv kapitala na univerze, in nastanek hierarhičnih lestvic, ki razvrščajo visokošolske ustanove.

Znanje je torej dobrina, ki bo Zahodu pomagala ohraniti položaj pri vrhu v svetovni ekonomiji, zato prevladujejo pojmi, kot so učinkovitost, storilnost, kompetentnost, kvalificiranost, tekmovalnost, fleksibilnost – usklajeni na širši, najpogosteje evropski ravni. Poudarja se pomen znanstvenih inovacij, patentov. Šolstvo se komercializira: v Guardianu Alex Callinicos, profesor na King’s Collegu v Londonu, denimo piše o tem, da se je v angleški akademski sferi od leta 2003 število zaposlenih direktorjev oziroma menedžerjev povečalo za 33 odstotkov, število samih akademikov pa zgolj za 10 odstotkov. Svetovna banka pa

je recimo že v osemdesetih letih prejšnjega stoletja izdajo posojil nekaterim afriškim državam (Ugandi, južnoafriški republiki itd.) pogojevala z rezanjem stroškov in sredstev univerzitetnim oddelkom in zahtevala njihovo profitno orien-tiranost. Podjetja ustanavljajo in sponzorirajo posamezne katedre, raziskovalne dejavnosti se v nezaneMARljivi meri selijo na zasebne inštitute, visokošolske ustanove s šolninami polnijo svojo prazno proračunsko malho, študent pa je zreduci-ran na raven potrošnika.

Nekje vmes

Upehana univerza ostaja utesnjena nekje vmes – med lastno akademsko tradicijo, na katero se tako rada sklicuje in zunanjimi pritiski. Njena kriza ni udarila kot strela z jasnega, zajeta je v skupek vzorcev, ki trajajo že več desetletij in ne veljajo samo za šolstvo. Najdemo jih v dogmah o vitki državi, prostem trgu in o neomejeni akumu-laciji dobička. Po svoje je jasno, da alma mater ne more nikoli biti v celoti avtonomna in popolnoma neodvisna. Primorana je reagirati na razmere, v katerih deluje. Problematično pa je, če ti zunanji vplivi določajo njeno agendo. Problematično je na primer, če univerza deluje po principu podjetja, gleda samo na svojo učinkovitost, je obremenjena s storilnostjo in lovi profit. Problematično je, če uporablja svoja raziskovalno-znanstvena sredstva v službi kapitala in industrije.

Množično izobraževanje oziroma povečan vpis v različne študijske programe sam po sebi ni sporen. Pomisleki o razvrednotenju študija kot takega nas lahko hitro zapeljejo v elitizem. Nenazadnje je pravica do izobraževanja ena iz-med temeljnih človekovih pravic, poleg tega pa je izkušnja študentskega življenja sama po sebi svojevrstna in dragocena.

Sporna pa je nepripravljenost visokošolskih ustanov (ne vselej po njihovi krivdi) na ome-ne-no množičnost. Povečanemu vpisu in težnjam po čim večjem obsegu obdelanega znanja niso sledile ustrezne strukturne spremembe. »Družba znanja« deluje ob pomanjkljivih resursih. Dobro znane so denimo prostorske stiske nekaterih slovenskih fakultet (npr. umetniških akademij, ljubljanske Filozofske fakultete, ki ima pred-a-vanja na štirih različnih koncih), Slovenija pa je recimo po številu študentov na enega profesorja tretja najslabša v EU. Na profesorja pride dvakrat več študentov kot drugod v evropski skupnosti, je pred kratkim v Dnevnikovem Objektivu povedala dr. Marta Gregorčič.

Zelo pomembna je tudi javna (!) dostopnost univerz (brez šolnin), v smislu, da te ne bi bile dostopne zgolj dodiplomskim in podiplomskim študentom od osemnajstega do tridesetega leta starosti, temveč tudi starejšim, ali tistim, ki zaradi takih ali drugačnih razlogov, še niso imeli prilo-žnosti sesti v študentske klopi.

CRU in reprodukcija molka

Eno od težav slovenskega visokošolskega prosto-ra predstavlja tudi dejstvo, da ne obstaja nobena ustrezna podatkovna baza, ki bi zajemala celotno področje. Spletna stran ljubljanske Univerze deni-mo nudi le najbolj osnovne podatke, spletna stran pristojnega ministrstva se zanaša na povezavo do Urada za statistiko, Statistični urad republike Slovenije, ki sicer razpolaga z največ podatki o

visokem šolstvu, pa je po besedah naše sogovo-rnice, dr. Sonje Kump, že pred leti ukinil izhajanje svoje publikacije »Rezultati raziskovanj«, v kateri je na letni ravni objavljajl podatke o zaposlenih v našem visokem šolstvu.

Dr. Sonja Kump, profesorica na Oddelku za pedagogiko in andragogiko ljubljanske Filozofske fakultete, je dolga leta delovala kot raziskoval-ka na Centru za razvoj univerze pri Univerzi v Ljubljani (CRU), ki je bil ustanovljen leta 1970 in ukinjen sredi devetdesetih. CRU je bil, pravi dr. Kumpova, ustanovljen kot raziskovalna, razvoj-na, informacijska in svetovalna enota Univerze v Ljubljani, kmalu po nastanku pa se je razširil na celoten slovenski visokošolski prostor. Izvajal je različne raziskave, objavljajl dokumentacije (npr. »Izbira visokošolskega študija«, »Univerzitetni študiji in poklici«), opravljajl je informiranje kan-didatov za študij in izvajajl individualno svetova-nje za študente in visokošolske profesorje, imel pa je tudi specializirano knjižnico za področje visokega šolstva. Njegova ukinitvev je sovpadala z novim Zakonom o visokem šolstvu (sprejetim konec leta 1993) in z novim statutom Univerze v Ljubljani. Po besedah dr. Kumpove je bil CRU uki-njen s timim soglasjem med univerzo in pristojnim ministrstvom. In rezultat? Visokošolsko politiko so odgovorni potem snovali stihijsko, brez razi-skovalnih in analitičnih podlag, kar je denimo vo-dilo do nebrzdanega ustanavljanja visokošolskih (predvsem zasebnih) institucij, med katerimi si mnoge, tako Kumpova, ne zaslužijo naziva aka-demске ustanove. CRU je bilo lahko ukiniti, pravi, a novo ekipo kompetentnih strokovnjakov in raziskovalcev bo težko zgraditi. Za kvalitetno preučevanje visokega šolstva je po njenih izkušnjah, potrebnega veliko znanja, spretnosti in občutka za »akademski svet«.

Kljub vsemu je univerza ohranila vodilni polo-žaj pri produkciji znanja. Njena potrdila o opravlje-nem šolanju so največ vredna. Nazivi in kvalifika-cije, ki jih deli, še zmeraj predstavljajo pomemben simboli-ni kapital in postajajo pogoj za vstop na trg delovne sile. A po drugi strani ostaja branilica sta-rih tradicij in hierarhij s katerimi poskuša utrditi svojo vlogo. Tako denimo obstaja dvojnost; na eni strani dobro zaščitene skupine rednih in izrednih profesorjev, na drugi strani slabo plačani preker-ci, polovično ali petinsko zaposleni mladi intelektu-alc, raziskovalci, asistenti itd., ranljivi na začet-ku svojih poklicnih poti in ujeti v bazo objav ter citatov. V tem kontekstu je pomenljiv izračen dr. Sonje Kump: v slovenskem visokošolskem prostoru je leta 2008 delež visokošolskih delavcev, zapo-slenih za poln delovni čas, znašal 48, 1 odstotka, še leta 1998 pa denimo 57, 9 odstotkov.

Tako postaja pojem javnega intelektualca, kar univerzitetni profesor nedvomno je, čeda-lje bolj problematičen. Na dlani je reprodukcija molka, kontinuiteta brezbržičnosti. Nedavno jo je poskušal preglasiti Martin Krauser, študent koprške Fakultete za humanistične študije in »Spielverderber« s proslave ob sedmi obletnici Univerze na Primorskem. Na koncu slavnostne akademije je, kot pravi sam, sit neangažiranosti akademikov, ko gre za neurejene razmere na fa-kulteti in celotni univerzi, zbranim gostom, na čelu z predsednikom vlade in rektorjem, zakri-čal, da niti država, niti univerza nimata razloga za slanje. Podpis.

Zahtevam lastno bivališče!

There isn't much that I feel I need,

a solid soul and the blood I bleed.

But with a little girl, and by my spouse,

I only want a proper house.

— Animal Collective

Katja Huš, ilustracija Matija Medved: Pridejo trenutki, ko se ti zdi vse še bolj neumno in neverjetno. Premier pravi, da imamo srednjeveški trg dela ... lebdiš malce oddaljen ... BDP ... nese te stran ... konkurenčnost ... stran ... Kopenhagen ... odhajaš ... fleksibilnost ... delodajalci pravijo ... oh, kje si že ... ponovno vsi govorijo samo o snežnih razmerah, kot da bi ponovno doživeli prvo zimo ... pojdi v Barcelono, 10 evrov povratna karta ... samo opazovalec, ki vidi en velik nesmisel in ne razume ... ni denarja ... a denar je, trilijoni so ga ... tako daleč stran, da postajaš nepri-zadet, polaščati se te začne ta spokojna paraliza ... toda ... vsake toliko postaneš jezen in odčaran. Gledaš izbrano osrednjo infor-mativno oddajo, hitiš skozi naslove člankov, hodiš po ulici in se obupano sprašuješ Zakaj vsi govorijo neumnosti? In takšen uvid v nesmisel te ponese daleč nazaj. Začneš pri velikem poku, ko je svet zate še nič. Včasih je pač treba iti k osnovam. Ker za osnove se pač tu gre. Pa recite temu naivnost. Jaz rečem, potrebno je.

Dejstvo je, da se vsak izmed nas rodi brez privo-litve. Pride dan obdarovanja in ti dobiš baje ulti-mativni dar; dar življenja. Vzemi in ne vračaj. Vsi smo torej v startu na istem - nasilno porojeni. No, če sem že tu, potem, dar življenja, prosim, daj ne bodi popolna muka. Za vse, da se razumemo. Ker sicer ne bi bilo najbolj fer. In že trčimo ob problem temeljnih človeških pravic in svoboščin. Kako bi pa sploh definirali popolno muko oziroma bolj prijetno rečeno, kaj bi pomenilo živeti človeku dostojno življenje? Ah, to je tako relativno, meni pomeni nekaj, tebi drugo. V srednjem veku so ... jada jada jada! Ne bodimo postmoderni strahopetci in poskusimo s preprostim odgovorom: za dostoj-no življenje potrebuješ kvalitetno in zadosti hrane, čisto pitno vodo, oblačila in bivališče. Če imaš to, lahko živiš, mar ne? No, ker nismo samo sesalci s kavbojkami, dodajmo temu še dostop do izobra-ževanja in zdravstvene oskrbe. Zdaj pa res imamo vse, kajne? Kako pa je s temi osnovami danes? Poglejmo eno, ki me na poti v odraslost največkrat razbesni - bivališče.

Pa začnimo ... Zakaj ne morem imeti svojega stanovanja ali hiše?! Zakaj ni lastno bivališče pravi-ca vsakega? Ali je to tako nemogoče? Neizvedljivo? Predrzno? Domišljavo? Zakaj? Zakaj bi morala celo življenje plačevati neki drugi osebi za kvadra-tne metre, na katerih lahko živim?! Ali, zakaj bi se morala preseliti nazaj domov in začeti graditi prizidek, nadzidek, podzidek, obzidek k hiši star-šev?! Vsi ti -zidki so zgolj imena za nezmožnost prehoda v popolno odraslo življenje. In Slovenija jih je polna. Ozrite se okoli. Koga, starega med 20 in 35 let, poznate, ki bi imel lastno stanovanje ali hišo? Sami podnajemniki in prizidkarji. Prvi pla-čujejo za prostor. Za prostor! Za (zazidane) metre na zemlje. Kaj se ne sliši absurdno?! Drugi pa ob-tičijo za vedno vmes, saj nikoli zares ne prelomijo s starši. Nikoli nič zares, vedno vmes. Toda, hej, le da imaš lasten vhod, pa si samostojen. Ampak, seveda je tako, kako drugače bi pa bilo. Zaposlen za določen čas, kreditno nesposoben in ne kaj do-sti varčevalno sposoben. Toda, zgolj dejstvo, da je tako, ne naredi tega prav. In potem lahko sli-šiš: »Ja, ampak Slovenci smo tako navajeni biti lastniki naših bivališč. Drugje tega ne poznajo.« Ja, in kaj? Ali je čisti nesmisel dandanes zahteva-ti kakršnokoli obliko varnosti in zanesljivosti? Ali je popolni zločin doseči določeno stopnjo sa-mozadostnosti? Fleksibilne in odvisne nas želi.

In ne morem se strinjati bolj, niti ubesediti bo-lje kot Zoran Kanduč: »Paradokсно je, da se danes

lažje pride do stvari, ki so se včasih dojemale kot luksuzne, na primer do avtomobila, računalnika, prenosnega telefona in podobne krame, kakor do stanovanja, dobrine, ki jo posameznik res potre-buje. To je noro. Kakšen smisel imajo družbeni 'na-predek', gospodarska 'rast' in bogastvo, v katerem se valjamo, če nam sistem ne zagotavlja temeljne človekove pravice do stanovanja? Hvala lepa za tako državo in ekonomijo.« (Intervju, Dnevnikov Objektiv, 24. 12. 2009).

Kaj me torej briga hišni kino brez hiše! Kaj me briga London za 100 evrov, če se moram vrniti v Ljubljano za minimalno 200 evrov! Kaj me briga voda z okusom vrtnice, cimeta in zelenega čaja z dodatkom natrija in magnezija, če je voda iz pipe če-dalje bolj nepitna! Kaj me briga delo, če mi ne omo-goča dostojnega življenja! Vse skupaj nima smisla in potrebno je zahtevati osnovne stvari, eno izmed teh je lastno bivališče. Tu se nismo znašli zato, da bomo do svojega 50. leta odplačevali kredite, ki so nam omogočili osnovne stvari. Ker delo jih pač ne.

In potem se spominjaš. Nikoli ne bom živela doma. Šla bom v tujino. Imela bom stanovanje v Berlinu ali v Londonu in majhno hiško na sloven-skem podeželju na stara leta. Ah, ta šepet otroka. Kako dobro si prvih dvajset let (če imaš srečo) zaščiten pred »realnim« svetom. Si zelo konkre-tna oseba, katere svet je šola, družina in osebne drame. Da pripadaš kakšni neotipljivi kategori-j? Razredu?! Pa kaj še! Ko misliš, da veš kaj si in kako se to igro igra, trčiš v svoje realne eksistenč-ne pogoje (sposojen izraz) in vidiš, da se je okoli tebe odvijal drug film! Svet ni kraj zagotovljene prihodnosti, kjer je razočaranje prihranjeno zgolj za osebne drame. In najhuje, jaz nisem ... jaz sem vendar bodoči »kvazi-intelektualni« delavec, po-godbeno zaposlen za eno leto in nezmožen resnič-nega prehoda v odraslo življenje. Tako pride, da je življenje res zagotovljeno in da imaš vseskozi mesto v njem, a le drugačno, kot si sprva mislil. Na vseh področjih se čedalje bolj prelivaš v rezul-tat in gonilo tebi abstraktnih sil. In v svetu vidiš neenakost, nepravilčnost in nesmisel. In vidiš boje na površini, boje za postranske stvari. Postaneš besen in prav je tako. In se tako znajdeš spet na začetku, pri osnovah.

Osnovne stvari so namreč največkrat velike stvari in osnovna vprašanja velika vprašanja – zato se borimo za velike/osnovne stvari z velikimi/osnovnimi vprašanji! Ta naj bo za naše m2.

„No border, no nation, free education!“

Protesti ob 10-letnici bolonjskega procesa, Dunaj 11. – 14. marec

Jurij Smrke, fotografiji Miha Erjavec: R. je ravno prišel iz pripora. Postopal je po kuhinji in z zaskrbljenim izrazom na faci vrtel številke. „Policija pravi, da sem štirikrat po glavi udaril enega njihovih.

Iščem ljudi, ki bi mi pomagali dokazati, da se to ni zgodilo.“ Natoči si vodo. „Prišlo je do prerivanja in policaju, ki me je odrinil, sem se upiral s telesom. Zdaj me bodo dali pred sodnika, ker pač morajo

imeti razlog za to, da so me odpeljali.“ Namršči svoje črne obrvi. „Sploh nisem izzival, poskušali smo zapreti cesto pri Operi, nameščali smo se v verigo, prijemali smo se pod rokami. Potem se nam je

približalo nekaj policajev in precej hitro sem se znašel v lisicah.“ „In zamudil si vso nadaljnjo akcijo ...“ Nasmehne se in pokima. „Ja, sem pa slišal, da je bila precej uspešna.“

Blokade

Prejšnji večer (11.) je R., skupaj s številnimi drugimi, stal pred vhodom na dunajski dvorec Hofburg (Dvornigrad), kjer naj bi se na gala plesu zbrali predstavniki držav, ki so implementirale bolonjski proces in proslavili vzpostavitev evropskega visokošolskega prostora. Zmečkani letaki v žepih demonstrantov, sploh pa njihova prisotnost in napisi na transparentih, so menili, da ni prav nobenega razloga za slavlje: „Celebrating Bologna? We don't think so!“ Pred vhodom se je zbrala množica nog, ki so po popoldnevu preživetem dunajskih ulicah, čakale na večerne aktivnosti. Roke so si podajale letake v šestih različnih barvah, kose stiropora, vrečke (za sedenje). Z manjšega tovrnjaka, ki je bil parkiran pred vhodom in opremljen s „7000 Watti za svobodo individualuma“ je med glasbo vsake toliko časa zabrnelo sporočilo: „Ministri so že na poti iz Budimpešte. Pričakujemo jih lahko čez ...“ Ljudje so med tem postopali okrog zastav, ki so odgovarjale barvam njihovih letakov. Postajalo je mrzlo. Nato je sedem tisoč Wattov za svobodo še zadnjič razglasilo: „Naše blokade so javne in množične človeške blokade. Z naše strani ne bomo izvajali nasilja proti policiji. Ne bomo uporabili drugih sredstev kot naših teles. Namen blokad je, da uradnemu srečanju odvzamejo javno legitimnost. S konceptom zapiranja cest bomo udeležencem vrha pokazali, kaj pomeni imeti omejen dostop.“ Zastave so se med tem premaknile in z njimi vseh šest blokov ljudi.

Blok 6, ki je sledil rožnatim zastavam, se je podal v labirint uličic strožjega centra. Začel je igro mačke in miši: Tekanje, hoja, sem in tja skandiranje, izogibanje policijskim blokadam, radijski pogovori s koordinacijsko ekipo, hitre spremembe smeri. „Schneller, schneller!“ se je vsake toliko časa zaslišalo z začetka kolone, toda to ni bil pravi nasvet. Kombinacija teka, Dunajskih ulic in policijskih blokad, se je izkazala za precej učinkovito sito. Blok je počasi razpadel in ob pol desetih, ravno ko je R. neke pri Operi zaključil svoje aktivistično udejstvovanje, se je manjša skupina, ki se je še držala skupaj sprijaznila z neke vrste zasilno blokado.

Blokada v izvedbi tridesetih ljudi je zapirala tri četrtine ceste pred vhodom na Hofburg, tako da so policaji ravno lahko prišli mimo in za civilni promet onemogočili še zadnji pas. Opazovali so z varne razdalje, medtem ko si je nekaj praktično nastrojenih blokerjev in blokerk postreglo z bližnjimi klopami. Ostali so se posedli po torbah in transparentih ter odprli svoje prigrizke, odprli svoja usta. Nekaj časa je bila solidarna blokada, dosežena skupaj s policisti, prav prijetna. Nato je iz policijskega megafona v nadležnih barvah ob spremljavi hreščanja prišlo sporočilo: „Tu govori vodja policijske enote. Pozivamo vas, da se umaknete s cestišča.“ Več glav se je ozrlo proti nekaj deset policistom na drugi strani ceste. Še zadnji so si nameščali svoje bele čelade, in spuščali vizirje. Dekle z vokitokijem v desni je vstala in razglasila: „Priporočilo Koordinacije je, da se premaknemo do opere. Manjša skupinica je tam začela blokado in potrebuje pomoč.“ **NADALJEVANJE NA NASLEDNJI STRANI**

„Ne smemo se nehati premikati. Kot Tito. To je vojna premikov!“ — udeleženec blokade

„Kdor se ne premika, ne čuti svojih okovov.“ — Rosa Luxemburg (napis na WCju)

Toda, če je bilo kaj več kot očitno, je bilo to, da bolonjski proces ni zgolj avstrijska težava. Še več, bolonjski proces prav tako ni zgolj težava izobraževalnega sistema. Protestniki so menili, da je problem več nacionalnih držav, ki seže globlje – vse do temeljev družbene organizacije. Na Dunajskih ulicah se je 11. marca popoldne zbralo med 3000 (policija) in 12000 (organizatorji) ljudi. [...] Prišli so Italijani, Francozi, Nemci, Hrvatje, Srbi, Španci, celo Britanci in Turki.

Ob spremljavi njenih besed so nekateri že na pol ustali. Nato se je z alternativnim mnenjem oglašil nek drug soborec in nato tretji, četrti ... Na spontanem plenumu je sledila hitra izmenjava replik, ki jo je zaključil starejši sivobradi možak: „Ne smemo se nehati premikati. Tako kot Tito.“ Konsenz je potemtakem bil, da se skupina premakne, ko se naslednjič oglasi policijski zvočnik. In se je.

Premikalo pa se je na tudi drugih pet skupin, ki so bile bolj uspešne. Koordinacijska ekipa, ki je prek radijske veze spremljala premike vseh blokov je pripravila tri različne strategije po katerih so potekale blokade. Florian, eden od koordinatorjev, je bil z njihovo učinkovitostjo zadovoljen: „Blokirali smo dva minibus a z gosti večera in pet diplomatskih avtomobilov. Posledično je avstrijska ministrica za znanost in raziskovanje Beatrix Karl svoj uvodni govor začela s 75 minutno zamudo. Študentje, ki so jim je uspelo pretihotapiti na proslavo, pa so poročali, da so blokade postale tema pogovorov na plesu.“ Evropska komisarka za izobraževanje naj bi začudena vprašala „kaj je šlo v Avstriji narobe, da so študentje tako jezni?“

Protest

Toda, če je bilo kaj več kot očitno, je bilo to, da bolonjski proces ni zgolj avstrijska težava. Še več, bolonjski proces prav tako ni zgolj težava izobraževalnega sistema. Protestniki so menili, da je problem več nacionalnih držav, ki seže globlje – vse do temeljev družbene organizacije.

Na Dunajskih ulicah se je 11. marca popoldne zbralo med 3000 (policija) in 12000 (organizatorji) ljudi. Za več kot tri ure so s svojimi gesli v različnih jezikih zavzeli Mariahilferstrasse. Prišli so Italijani, Francozi, Nemci, Hrvatje, Srbi, Španci, celo Britanci in Turki. Prav tako naša malenkost (en avtobus iz LJ plus Koprčani plus RŠovci plus dva zamejska Slovenca) in nekaj klovnov. Kljub raznolikosti pa je bilo sporočilo protestnikov jasno: „Izobraževanja ne bomo prepustili prostemu trgu.“ To so sporočali tako Squatting teachers, skupina aktivističnih visokošolskih profesorjev („Univerza je odprt in kritičen prostor samoodločbe.“), kot tudi skupina klovnov v rožnatih oblekicah, ki so z bobnanjem, plesom in vzkliki popestrili proteste: „Education is not for sale!“ Protest je bil odločen ne obstoječemu sistemu in poziv k solidarnosti: „Ne bomo se pustili zajeovati (Rote StudentInnen Zeitung)!“ Tik preden se je vlak demonstrantov (Demozug) podal na pot proti Hofburgu, je vzdušje doseglo vrhunec. Zbrane je z dramatičnimi besedami nagovoril igralec in aktivist Hubsi Kramar (nekakšna avstrijska verzija Andreja Kurnika): „Vem, da je zunaj mrzlo, toda v vaših srch je vroče! Prihodnost našega izobraževanja je proizvodnja sistemskih idiotov! Če se ne boste branili je to vaša prihodnost! Vaše življenje – ali vaša smrt!“

Ljudska kuhinja

Če so bile demonstracije predvsem močno sredstvo enosmerne komunikacije, zbor transparentov, gesel in zanosnih govorov, potem je dogajanje v treh dneh po protestih in blokadah pomenilo priložnost za temeljitejšo debato o temah zaradi katerih se je na Dunaju tolikim zdelo vredno prikazati. Glavni rezultat te svojevrstne ljudske kuhinje naj bi bila alternativna deklaracija zbranega telesa, za katero pa je v končni fazi zmanjkalo časa.

Zahteve so bile na Dunaju nedvomno izražene močno. Celo tako močno, da so nekateri ob izražanju začutili verige. Verige pa so bile dveh vrst. Ene so bile tiste, ki so povezale mednarodno študentsko skupnost, prek raznih mejling list in obljub o nadaljevanju gibanja (Bologna keeps on burning in Madrid), druge pa tiste policijske. Vprašanje je, katere je pomembneje čutiti in katere moramo čutiti prve. Ko sem R. vprašal, če je bila izkušnja na kakršen koli način dragocena, je med brskanjem po telefonu odvrnil, da je v prvi vrsti nadležna. Toda tudi lanskeoletna avstrijska izkušnja z novimi zakoni na področju visokega šolstva je bila sprva nadležna, a je sprožila večmesečno gibanje, ki je vsaj za en vikend zajelo tudi tuje študente in profesorje.

Na srečo so bili tudi ostali produkti kuhinje zelo privlačni. Najbolj so izstopali: večerna plenu-ma, delavnice in koncerti v največji predavalnici na kampusu (predstavljajte si koncert v Enki na FDV). Tudi ljudska kuhinja v dobesednem pomenu, ni bila slaba ideja. „To je pa kar konkreten lo-nec ...“ je nekdo komentiral, ko sta bradati možic s pearcingom in suhljati mož v raztrganih rokavicah na mizo postavila malo morje kuskusa z rukolo. „Že mora biti, če kuhaš za 700 ljudi,“ sta mu odvrnila in že je dobil svojo porcijo. Zastonj, kot vsa ostala raja, ki je verjetno ravno zato lažje razpravljala.

Tudi lonci in obliki predavalnic so bili namreč polni. Na obeh plenumih se je zbralo pisano število ljudi, ki so prišli poslušati povabljene govorce, še bolj pa povedati svoje. Giulio Palermo, italijanski profesor politologije, se je strašansko raztogotil, ko so mu moderaterji poskušali odvzeti besedo: „Prišel sem iz Italije, da povem, kar imam za povedati! Že tako ali tako mi vedno jemljejo besedo. Ampak ne danes, ne tukaj!“ Le tako je dosegel svoje in v podaljšanem govoru zaključil: „Če razmišljamo o spremembi univerze moramo razmišljati o spremembi družbene ureditve.“

Podobno so razmišljali tudi ostali udeleženci, nekateri bolj drugi manj direktno. Mate Kapović, hrvaški študent je dejal: „Bolonjski proces je neoliberalističen projekt, ki vodi v komercializacijo izobraževanja in kot tak bi moral biti naša glavna tarča.“ Andreas Keller, predstavnik nemških profesorjev znotraj bolonjskega procesa je - na drugi strani - opozoril, da moramo razlikovati med bolonjskim procesom in bolonjsko deklaracijo: „Ni dvoma da sta EU in bolonjski proces neoliberalna projekta, toda deklaracija sama je zelo progresiven tekst.“ Predlagal je boj proti vladam in delodajalcem z njihovim lastnim orožjem: „To pomeni, da pokažemo na trenutno situacijo in rečemo, da to ni tisto kar piše v bolonjski deklaraciji.“ Dva govorca sta mu sicer ugovarjala, češ da je "popolnoma naivno misliti, da je bolonjski proces zgolj a good thing gone bad" in da je v osnovi projekt, ki „misli le na kapital ne na pa na ljudi“, vendar je Keller odvrnil, da je včasih zelo težko ločiti med tem, kar je dobro za ljudi in tem, kar je dobro za kapital: „Kapitalizem je dialektična družba. Jedro kapitalizma tvorijo kontradikcije, ki lahko vodijo v razkroj družbe. Vprašanje je, če je bolonjski proces ena takih kontradikcij in ali so študentje znotraj njega pravilno postavili svoje zahteve.“

Verige

Zahteve so bile na Dunaju nedvomno izražene močno. Celo tako močno, da so nekateri ob izražanju začutili verige. Verige pa so bile dveh vrst. Ene so bile tiste, ki so povezale mednarodno študentsko skupnost, prek raznih mejling list in obljub o nadaljevanju gibanja (Bologna keeps on burning in Madrid), druge pa tiste policijske. Vprašanje je, katere je pomembneje čutiti in katere moramo čutiti prve. Ko sem R. vprašal, če je bila izkušnja na kakršen koli način dragocena, je med brskanjem po telefonu odvrnil, da je v prvi vrsti nadležna. Toda tudi lanskeoletna avstrijska izkušnja z novimi zakoni na področju visokega šolstva je bila sprva nadležna, a je sprožila večmesečno gibanje, ki je vsaj za en vikend zajelo tudi tuje študente in profesorje.

Študentski protesti v Afriki

Nedavno (17. marca 2010) sta strelom policista podlegla dva študenta univerze Makerere, največje univerze v Ugandi, kar je nemudoma vodilo v splošen protest celotnega študentskega korpusa in poskus nasilne prekinitve demonstracij s strani policije, center Kampale pa odelo v plamena in dim solzivca.

Rok Kovač, fotografija Reuters: Diskurz problematike študentskega dela ter podobne polemike s katerimi je ovit pridobijo svojo legitimnost zgolj v prostoru v katerem so vznikle. Prej kot vse ostalo pa so privilegij razvitih družb svetovnega 'severa'. Transplantacija diskurza v drugo okolje, ki je namesto sadov presežne vrednosti turbokapitalizma dobilo zgolj njihove olupke, neizbežno pomeni tudi fundamentalno transformacijo diskurza. Neredko preko meje prepoznavnosti. Študentsko delo v Afriki kajpak ni samostojna kategorija, saj se umešča v širši korpus sive in črne ekonomije, ki v vsakodnevni borbi za preživetje vključuje večinsko prebivalstvo. V državah, kjer je socialna varnost kot obveznost države večini davno pozabljena besedna zveza iz transparentov njihovih starih staršev ter je edino zagotovilo za preživetje v tretjem življenskem obdobju zgolj nepregledna množica potomcev, je urejena zakonodaja o pravicah študentov kot pika nad i-jem v egipčanskih hieroglifih. Nikakor pa to ne pomeni, da je študentsko gibanje v Afriki neobstoječe ali nepomembno. Mladi v procesu izobraževanja so v večini primerov vedno bili nosilci radikalnih družbenih sprememb, od antikolonialistične ga upora do boja za neodvisnost ter neusahljiv vir kritik režimov postosamosvojitvenega obdobja. Ne smemo pozabiti, da so demografske karakteristike Afrike dokaj drugačne kot tiste v ostalih delih 'razvitega' sveta. V povprečju je v subsaharski Afriki kar štirideset odstotkov populacije mlajše od petnajst let, mlajših od trideset pa okoli osemdeset odstotkov, kar postavlja mlade v pozicijo nenehnega agensa družbenih sprememb.

Diskurz problematike študentskega dela ter podobne polemike s katerimi je ovit pridobijo svojo legitimnost zgolj v prostoru v katerem so vznikle. Prej kot vse ostalo pa so privilegij razvitih družb svetovnega 'severa'. Transplantacija diskurza v neko drugo okolje, ki je namesto sadov presežne vrednosti turbokapitalizma dobilo zgolj njihove olupke, neizbežno pomeni tudi fundamentalno transformacijo diskurza samega. Neredko preko meje prepoznavnosti. Študentsko delo v Afriki kajpak ni samostojna kategorija, saj se umešča v širši korpus sive in črne ekonomije, ki v vsakodnevni borbi za preživetje vključuje večinsko prebivalstvo. V državah, kjer je socialna varnost kot obveznost države večini davno pozabljena besedna zveza iz transparentov njihovih starih staršev ter je edino zagotovilo za preživetje v tretjem življenskem obdobju zgolj nepregledna množica potomcev, je urejena zakonodaja o pravicah študentov kot pika nad i-jem v egipčanskih hieroglifih. Nikakor pa to ne pomeni, da je študentsko gibanje v Afriki neobstoječe ali nepomembno. Mladi v procesu izobraževanja so v večini primerov vedno bili nosilci radikalnih družbenih sprememb, od antikolonialističnega upora do boja za neodvisnost ter neusahljiv vir kritik režimov postosamosvojitvenega obdobja. Ne smemo pozabiti, da so demografske karakteristike Afrike dokaj drugačne kot tiste v ostalih delih 'razvitega' sveta. V povprečju je v subsaharski Afriki kar štirideset odstotkov populacije mlajše od petnajst let, mlajših od trideset pa okoli osemdeset odstotkov, kar postavlja mlade v pozicijo nenehnega agensa družbenih sprememb.

Naša ljuba

Študentska založba

žal še ni dopolnila 15. leta, ko bo tragično zapustila vse nadobudne mlade pisateljice in pisatelje ter pesnice in pesnike.

Diskurz problematike študentskega dela ter podobne polemike s katerimi je ovit pridobijo svojo legitimnost zgolj v prostoru v katerem so vznikle. Prej kot vse ostalo pa so privilegij razvitih družb svetovnega 'severa'. Transplantacija diskurza v neko drugo okolje, ki je namesto sadov presežne vrednosti turbokapitalizma dobilo zgolj njihove olupke, neizbežno pomeni tudi fundamentalno transformacijo diskurza samega. Neredko preko meje prepoznavnosti. Študentsko delo v Afriki kajpak ni samostojna kategorija, saj se umešča v širši korpus sive in črne ekonomije, ki v vsakodnevni borbi za preživetje vključuje večinsko prebivalstvo. V državah, kjer je socialna varnost kot obveznost države večini davno pozabljena besedna zveza iz transparentov njihovih starih staršev ter je edino zagotovilo za preživetje v tretjem življenskem obdobju zgolj nepregledna množica potomcev, je urejena zakonodaja o pravicah študentov kot pika nad i-jem v egipčanskih hieroglifih. Nikakor pa to ne pomeni, da je študentsko gibanje v Afriki neobstoječe ali nepomembno. Mladi v procesu izobraževanja so v večini primerov vedno bili nosilci radikalnih družbenih sprememb, od antikolonialističnega upora do boja za neodvisnost ter neusahljiv vir kritik režimov postosamosvojitvenega obdobja. Ne smemo pozabiti, da so demografske karakteristike Afrike dokaj drugačne kot tiste v ostalih delih 'razvitega' sveta. V povprečju je v subsaharski Afriki kar štirideset odstotkov populacije mlajše od petnajst let, mlajših od trideset pa okoli osemdeset odstotkov, kar postavlja mlade v pozicijo nenehnega agensa družbenih sprememb.

Mladinsko in študentsko organiziranje ima v Afriki dolgo in pestro zgodovino, zlasti v obliki družbenopolitičnih organizacij. Eno najstarejših združenj afriških študentov je bilo ustanovljeno daljnega leta 1925 v Londonu pod imenom Zahodnoafriška študentska unija, ki je številnim generacijam afriških intelektualcev predstavljala edino organizacijo, ki je prebujala nacionalno zavest in gradila odpor zoper kolonializem. Kasneje

so v porodnih krčih bojev za neodvisnost nastale tudi Generalna unija študentov Magreba (združevala je študente Alžirije, Maroka in Tunizije), katere alžirsko krilo se je po osvojeni neodvisnosti integriralo v mladinsko krilo FLN (Fronta za nacionalno osvoboditev Alžirije). Prav tako je takoj po končani drugi svetovni vojni bila ustanovljena Federacija študentov Črne Afrike v Franciji (FEANF), ki je vse do konca šestdesetih let prejšnjega stoletja uspešno mobilizirala mlade afriške intelektualce v narodnoosvobodilne boje v takratnih francoskih kolonijah. Šestdeseta leta so nasploh minila v povečanem organiziranju mladih z ustanovitvijo Generalne unije študentov Črne Afrike pod portugalsko dominacijo (UGEAN – združevala je študente iz Angole, Mozambika, Gvineje-Bissau, Zelenortskih otokov, Sao Tomea in Principa), Zahodnoafriške študentske federacije (WASF – študenti Nigerije, Gane, Sierra Leone, Liberije in Gambije), Generalne unije študentov Zahodne Afrike (UGEAO – bazirana na univerzi v Dakarju predvsem iz vrst študentov iz francosko govorečih držav), Študentskega gibanja skupne afriške in malgaške organizacije (MEOCAM – študentske organizacije iz Senegala, Slonokoščene obale in Madagaskarja), itd.

Organiziranje mladih, ki se večinoma udejanja skozi pobudo in vodstvo študentov, je tako v preteklosti kot danes pod afriškim nebom igralo ključno vlogo, kar izhaja iz preprostega dejstva, da mladi predstavljajo nekeje okoli devetdeset odstotkov aktivstov in oboroženih sil. Tako pridobi upora mladih povsem drugačno težo kot v zahodnih družbah z obrnjeno populacijsko piramido.

Gibanje generacije 68' z epicentrom v Evropi in Severni Ameriki, je vplivalo tudi na ideje afriških študentov. Vendar kot nas uči zgodovina, imajo demonstracije na afriškem kontinentu redkokdaj podoben epilog kot tiste v drugih delih ekonomsko razvitejšega sveta. Tako je bil na primer odgovor na študentske demonstracije v Zairu (danes DR Kongo/Kinšasa) zaprtje univerze v Kinšasi in prisilen vpis celotnega študentskega korpusa

v vojsko, kar je potekalo pod taktirko generala Mobuta. V Etiopiji je v podobni situaciji leta 1975 vlada zaprla univerze ter poslala študente v ruralna območja na prisilno delo pod pretvezo razsvetljevanja kmečkega prebivalstva o novih vladnih programih. Podobno je vlada tudi drugod pogosto odgovarjala na demonstracije nasilno, neredko tudi z uporabo strelnega orožja. V tej maniri 'najsilavnejše' so bržkotne dijaške in študentske demonstracije v Sowetu, slumu Johannesburga, junija leta 1976, kjer sta Južnoafriška študentska organizacija in Južnoafriško študentsko gibanje organizirali množičen pohod in znak protesta proti uporabi jezika afrikaans (jezik belih Južnoafričanov) v izobraževalnem sistemu črnskega prebivalstva. Kar je bilo sprva načrtovano kot miren pohod se je skozi nasilje oboroženih sil rasističnega režima sprevrglo v neusmiljeno pravljanje krvi in več kot petsto smrtnih žrtev. Izredno odmevne so pred tem bile tudi študentske demonstracije v Kairu leta 1946, ki so povzročile odstop vlade in sprožile zahteve množic po resnični neodvisnosti Egipta. Zgovoren je tudi primer Somalijske mladinske lige, ki je delovala že v času druge svetovne vojne in je bila koalicijska stranka, od leta 1963 pa do 1969 pa večinska stranka v državi. V Keniji so leta 1981 izbruhnili študentski nemiri v protest proti družbenim in ekonomskim razmeram v državi, rezultat pa je bilo zaprtje univerze in prepoved delovanja študentske organizacije s številnimi aretacijami študentskih vodij in protestnikov. Podobnih primerov je bilo v drugi polovici dvajsetega stoletja izjemno veliko, reakcije oblastniških struktur pa skoraj praviloma bile enake. Študentske organizacije v državah, katerih neodvisnost je bila podeljena in ne priborjena, so se večinoma organizirale kot opozicijska sila, npr. v Kamerunu, Slonokoščeni obali, Liberiji, Nigeriji in Senegalu. Kar na videz deluje kot zgodovinski oris študentskega gibanja na afriških tleh je v realnosti vse prej kot predmet zgodovine in diskusij o preživetih časih. Vzroki demonstracij so podobni, če ne kar isti kot poprej, prav tako reakcije represivnih organov. Med leti 2002 in 2005 so v Banguiju, prestolnici Centralno afriške republike, potekale demonstracije proti neizplačanim štipendijam, kar je pahnilo skoraj celotno državo v izredno stanje. Barikade gorečih pnevmatik na ulicah, metanje molotovk in kamenja iz ene strani, solzivec in streli med protestirajoče študente iz druge. Nedavno (17. marca 2010) sta strelom policista podlegla dva študenta univerze Makerere, največje univerze v Ugandi, kar je nemudoma vodilo v splošen protest celotnega študentskega korpusa in poskus nasilne prekinitve demonstracij s strani policije, center Kampale pa odelo v plamena in dim solzivca. Prav tako smo istega meseca lahko bili priče demonstracijam proti uvedbi šolnin v Južnoafriški republiki. Kar se je pričelo kot mirne demonstracije se je končalo z zabarikadiranjem protestnikov v univerzitetni kampus z gorečimi pnevmatikami na vhodu ter nasilnem obračunu med policijo in protestniki. Takšni in njim podobni protesti ter njihovi skoraj praviloma uniformni epilogi so stalnica in sestavni del družbenopolitičnega napetosti v večini postkolonialnih držav afriškega kontinenta. Neredko se študentskim demonstracijam pridružijo tudi večji deli pavpereziranega prebivalstva, razočarani nad načinom vodenja države in posledično tudi lastno družbeno in ekonomsko situacijo.

Verjetno ni potrebno posebej poudarjati, da so študentski protesti, ki jih pri nas organizirajo osrednja študentska organizacija neprimerljivi s tistimi v Afriki. Tako po formi kot vsebini. Če se za trenutek postavimo v kožo afriškega študenta proti katerem na protestu prvi kup pobesnelih policistov s kalašniki v rokah ter vodnimi topovi v zaledju, izpadejo koncertne prireditve imenovane demonstracije na glavnih trgih naše države kot še en brezplačen 'žur'. Posploševati seveda ne gre. Verjamem pa, da bolj kot je nek problem esencialnega pomena za posameznikovo preživetje, toliko resnejši in ostrejši je protest.

Nova antikapitalistična stranka

Mihailo Terzic, ilustracija Aljaž Košir – Fejzo: 14. in 21. marca so se odvile re-

gionalne volitve v Franciji. Rezultati pričajo o presenetljivem vzponu skraj-

ne desnice (Nacionalna Fronta Jean-Marie Le Pena), solidnem uspehu skrajne

levice, predvsem pa o spreobrnitvi na sredini: Socialistična stranka (Partie

Socialiste) pod vodstvom Martine Audry je prehitela Sarkozyjevo Zvezo za ljud-

sko gibanje (Union pour un mouvement populaire). Rezultat je slaba napoved

za predsednika Sarkozyja, ki je pred tremi leti slavil v napetem, nervoznem,

odmevnem dvoboju s Ségolene Royal. V tedanjih razmerah, ko je bila javnost

skrajno polarizirana in se je zdelo, da bo odločitev za enega ali drugega kandi-

data popeljala Francijo v dve popolnoma različni smeri, je bilo s skrajne levice

iz ust Olivierja Besancenota, predsednika Nove antikapitalistične stranke (No-

uveau partie anticapitaliste) slišati kritiko, da med kandidatom pravzaprav ni

bistvene razlike, saj oba zagovarjata neoliberalizem in profite velikih podjetij.

NPA je stara komaj dobro leto, ustanovljena je

bila februarja lani – vendar ima nekaj desetletij podlage: je namreč naslednica Revolucionarne komunistične lige (Ligue communiste révolutionnaire), ki je bila ustanovljena leta 1974 in je bila vodilna stranka skrajne levice v začetku 2000-ih. LCR se je februarja lani spojila z manjšimi frakcijami skrajne levice in se preimenovala v Novo antikapitalistično stranko. NPA v svojih vrstah združuje sindikaliste, študente in mlade, razočarane bivše militariste drugih levih formacij in intelektualce. Glavni razlog za njeno ustanovitev in pglavitni kratkoročni cilj je zoperstaviti se neoliberalnim političnim in socialnim reformam predsednika Nicolasa Sarkozyja, ki pretresajo Francijo od njegove izvolitve leta 2007.

Stranka nima enega samega predsednika, pač pa kolektivno vodstvo. Njen glavni govornik in najvidnejši predstavnik, 35-letni Olivier Besancenot, sin učitelja in psihologinje, je odraščal v Neuillyju, premožnem zahodnem predmestju Pariza (ironično, župan Neuillyja je bil med letoma 1983 in 2002 Nicolas Sarkozy). Svojo politično pot je začel pri 14., ko se je včlanil v Revolucionarno komunistično mladino (Jeuneses communistes révolutionnaires). Leta 1991 se je pridružil LCR. Z njeno podporo je leta 2002 kandidiral na predsedniških volitvah – pri 28. je bil najmlajši predsedniški kandidat v francoski zgodovini – in prejel 4,25 % glasov.

Besancenot, prepoznaven po fantovskem obrazu in hitri, odločni, punktirani, agitativni govorici, je sicer zaposlen kot poštar – od tod je v nekaterih medijih znan tudi pod vzdevkom »rdeči poštar«. Trenutno je eden najvidnejših predstavnikov francoske levice; ob ustanovitvi NPA je po rezultatih neke ankete 49 % Francozov menilo, da je Besancenot Sarkozyjev glavni tekmeec. Po mnenju poznavalcev je svojo priljubljenost in priljubljenost LCR zgradil na treh točkah: zavrnitev predloga Evropske ustave leta 2005, odpor proti Pogodbi o prvi zaposlitvi leta 2006 (pogodba, ki naj bi olajšala odpuščanje delavcev, mlajših od 26 let) in predsedniških volitvah leta 2007. Na zadnjih se je zavzel za prerazdelitev bogastva, zvišanje minimalne plače za 300 evrov neto mesečno, gradnjo novih domov, uvajanje novih javnih servisov za skrb za otroke in ostarele. Nastopil je proti sodelovanju z levo-sredinsko Socialistično stranko Ségolene Royal. Njegov zaključni miting v Parizu je bil največji miting, organiziran pod okriljem LCR ali njenih predhodnic po letu 1968. Upor proti Sarkozyjevim ostrim neoliberalnim reformam po letu 2007 in proti posledicam ekonomske krize, ki jih čutijo predvsem delojemalci, ter odsotnost prave opozicije na levisi je lani privedla do ustanovitve NPA, z namenom združiti frakcije in gibanja skrajne levice.

Prevrat, ne reforme

NPA se deklarira kot antikapitalistična, antirasiistična, ekološka in feministična stranka, zavezana boju proti vsem oblikam diskriminacije. Sebe vidi bolj kot aktivistično organizacijo kot pa klasično profesionalno parlamentarno stranko. Zagovarja ukrepe, ki naj bi odprli pot k socializmu. Glede na definirane cilje je blizu ostalim strankam skrajne levice v Franciji, kot so Francoska komunistična stranka (najstarejša in največja stranka v Franciji, ki zagovarja komunistična stališča) ali Stranka levice (Partie de Gauche, ustanovljena po vzoru nemške Die Linke). Razlika je v metodah: medtem ko se večina levih strank trdno drži reformističnega programa, torej postavljajo zgolj zahteve, ki so uresničljive v okviru kapitalistične ureditve, NPA odkrito zavrača idejo reformizma in institucionalne poti k socializmu. Po navedbi spletnega časopisa League for the Fifth International NPA zagovarja masovno mobilizacijo delojemalcev skozi proteste in stavke ter vzpostavitev delavske kontrole nad proizvodnjo, kar bi v končni instanci pomenilo nadomestitev kapitalistične ekonomije in države, ki je ustvarjena po njeni podobi, z državo, utemeljeno na organih delavskega boja. 29. januarja lani je v Franciji stavkalo 2,5 milijona delavcev in 19. marca več kot trije milijoni v znak nezadovoljstva z nezmožnostjo vlade za ohranitev delovnih mest. Nekateri letalski poleti so bili odpovedani, šole, pošte in celo številna sodišča zaprta, delavci so okupirali delovna mesta in ponekod ugrabljali šefe. V NPA, ki je bila v ospredju protestov, poudarjajo, da so takšne stavke se vedno premalo: »24-urne stavke in demonstracije ne bodo dovolj za to, da se vlada in voditelji vdajo. Da bi zaustavili odpuščanja, dvignili plače in znižali cene, bo potrebna vsesplošna stavka.« Besancenot je pozval tudi na »novi maj '68«. NPA se odkrito zavzema za razlastninjenje vodilnih podjetij na francoskem borznem indeksu, tako imenovanih CAC 40, med katere sodijo Renault, Michelin, Carrefour, Alcatel, Société Générale itd. – brez kompenzacij.

Zanimiv je odnos NPA do možnih koalicij z drugimi strankami leve opcije. Pred odločilnim kongrom predsedniških volitev leta 2007, v katerem sta se spopadla Ségolene Royal in Nicolas Sarkozy, se je Besancenot postavil proti Royalovi: »Če bo Ségolne Royal izvoljena, bo vedela, da ima opozicijo tudi na svoji levi, ne samo na desni.« Zmagal je Sarkozy, ki je takoj po izvolitvi začel razbijati enotnost PS s tem, da je v vrste nove vlade privabil tudi člane PS, predstavnike strankinega desnega krila (med njimi Bernarda Kouchnerja, sedanjega ministra za zunanje in evropske zadeve). Leto

kasneje se je PS znašla v krizi vodstva: del levega krila se je odcepil in ustanovil Stranko levice, medtem ko je v spopadu za vodjo stranke Martine Audry, sicer krščanska socialistka, za las premagala Ségolene Royal. Ob istem času je PS lansirala delovno skupino, ki naj bi študirala posledice vznika »pola radikalizma«. Iz NPA oziroma tedanje LCR, odgovarjajo, da bi »bilo veliko bolje, ko bi držali oko na desnici, kot pa ustanavljali komisije za nadziranje LCR«. Po vsem sodeč PS ne predstavlja prave opozicije UMP in kljub distinkciji »levo« in »desno« med obema pravzaprav ni velike ideološke razlike. Zato NPA postavlja kot eno od svojih različnih strategij neodvisnost ter odklanjanje sodelovanja z Socialistično stranko. To je tudi razlika med NPA in ostalimi strankami levice, ki na zadnjih predsedniških volitvah niso izključevale možnosti sodelovanja s PS (enako stališče so imele tudi na regionalnih volitvah prejšnji mesec). Komunistična stranka Francije se je denimo pred tremi leti odločila za navezo s socialisti v imenu enotnosti proti desnici ter izključila dogovore z NPA. Francoski Zeleni, prav tako v krizi, so se pred Evropskimi parlamentarnimi volitvami leta 2008 odločili vzpostaviti ekološki blok z možnostjo strateškega sodelovanja s PS. Namen NPA je torej združiti sile, ki se nahajajo »levo od levice«, ali po besedah Besancenota, »ponuditi protistrup za mehko levice«.

Desnosredinski mediji, kot so London Times ali francoski Le Figaro, komentirajo vzpon NPA kot odraz francoske mentalitete »dol z bogatimi« in dediščino francoske revolucije, ter »odraz francoske nostalgije po komunistični ideologiji, potem ko je ta že dolgo diskreditirana v preostalem svetu«. Toda NPA ni deležna kritik samo iz liberalnega bloka, temveč tudi s skrajne levice. Četrta Internacionala, mednarodna trockistična organizacija, je označila Besancenota za agitatorja, ki ne razmišlja, ne analizira in ne izobražuje, temveč le zbujajo določena čustva. »Boj za socialistično družbo zahteva več kot le jezo in prizadetost, zahteva razumevanje socialnih in političnih moči, skratka, znanstveno perspektivo. Besancenot in njegova stranka privlačita radikalizirane mlade in jih peljeta v slepo ulico, kar nujno prinaša poraz, razočaranja in frustracije. K temu še dodajajo, da Besancenot »predstavlja levo krilo buržoazne politike in služi kot njen figov list.« Nekoliko nekonsistentno mnenje Četrte Internationale je bolj razumljivo v luči dejstva, da je bivša LCR bila francoska sekcija Četrte Internationale, medtem ko se so se v NPA odločili, da bodo pretrgali svojo identifikacijo s trockizmom. »Nisem niti trockist, ne guevarist, ne luxemburgist, sem revolucionar.

V marčevski številki Tribune pred uvodnim odstavkom za članek Ocupa i resiste ni naveden avtor članka, Rok Kovač. Uredništvo se avtorju in bralcem opravičuje za napako, nastalo med vnašanjem besedila v prelom časopisa.

»Nisem niti trockist, ne guevarist, ne luxemburgist, sem revolucionar. In revolucija mora biti ponovno izumljena, saj doslej še noben revolucionarni eksperiment ni uspel. Nekateri izmed njih so se končali kot svoja krvava karikatura,« trdi Besancenot, ki je kritičen do ruske revolucije, ker ni bila demokratična, in se zgleduje tudi po drugih revolucijah, kot sta španska in kubanska. Besancenotovo gibanje tudi ni neznanstveno: lani je denimo izdal knjigo Che Guevara: njegova revolucionarna zapuščina, skupaj z Michaelom Löwyjem, brazilsko-francoskim marksističnim sociologom in filozofom.

Bolj naklonjene kritike levičarskih publicistov v osnovi hvalijo strankino odločno antikapitalistično držo, vendar izpostavljajo nekatere pomanjkljivosti njenega programa, zlasti glede vprašanja (po)revolucionarne vlade. NPA govori o »premik razmerja moči v korist delavcev«. Besancenot je tudi javno pozval k vsesplošni stavki, toda revolucionarna situacija, ki bi jo taka stavka povzročila, ne more trajati večno in tu nastopi vprašanje vlade, ki spravlja NPA v zadrego. Eden od teoretskih predlogov zamišlja vzpostavitev vlade, temelječe na delavskih izvršnih svetih, ki bodo ustanovljeni v razmerah vsesplošne stavke z namenom vodenja in koordinacije stavke.

Lažna in prava alternativa

Alternativa med Socialisti in UMP, glede katere je bilo francosko volilno telo na volitvah 2007 tako ostro razdeljeno, je v resnici iluzorična, lažna alternativa. Social-demokratske stranke, ne samo v Franciji, že dolgo prisegajo na trg. Niso še našle pravega odgovora na sedanjo ekonomsko krizo in kjer so v opoziciji (kakor PS), ne predstavljajo resne alternative vladajočim desnim strankam. Dejstvo, da so se jim v zagovarjanju kapitalizma s človeškim obrazom pridružile tudi stranke radikalne levice, priča o splošnem premiku na desno. Vprašanje je torej, koliko je še smiselna in pertinentna klasična delitev na levo in desno. V danih razmerah bi bila nemara bolj ustrezna distinkcija med »sistemskimi« strankami, ki pristajajo na neoliberalizem in se ločijo le glede na stopnjo socialne skrbi, in »antisistemskimi«, »utopičnimi« strankami, ki jim gre za preseganje liberalnih praks kot takih. NPA je kredibilen primer slednje in deluje osvežujoče v primerjavi s sramežljivimi, reformističnimi strankami francoske levice. »Tokratna kriza kapitalizma je resna, globoka in kritična«, je dejal Besancenot ob ustanovitvi NPA. »Na obzorju so težave, saj se kapitalizem in francoski kapitalisti lomijo. Kar potrebujejo, je dobra, staromodna revolucija.«

Kdo vlada v Evropi?

Gregor Janžek, ilustracija Aljaž Košir – Fejzo: Srečanja Barrossa, Angele

Merkel, Sarkozyja, Jean-Clouda Junckerja ... in ostale smetane evropske

politike v različnih organih Evropske unije spominjajo na srečanja Svete

alianse. Kot takrat imajo vodilni evropski politiki v rokah škarje in pla-

tno, s katerimi lahko brez nadzora oblikujejo EU v skladu z lastnimi in-

teresi. Obnašajo se, kot da se pri vladanju od srednjega veka do sedaj niso

zgodile nobene spremembe in se niso uveljavili demokratični standardi.

To je jasno razvidno iz zadnje reforme delovanja EU. Upravičeno se lah-

ko vprašamo, ali si v Evropski uniji vladamo ljudje ali pa nam vladajo po-

litične elite, močno podobne vladarskim samodržcem v srednjem veku?

Namen ustanovitve EU je bila vzpostavitev ekonoškega sodelovanja in povezovanja med nenehno vojskujočimi se narodi Evrope. Na tej podlagi naj bi se Evropejem omogočilo življenje v miru, stabilnosti in blagostanju. Vodilnim evropskih politikom je na stari celini sicer uspelo ustvariti pol stoletja blagostanja in miru. Hkrati z doseganjem tega cilja pa so se močno oddaljili od svojih državljanov, ki so bili eden glavnih vzrokov ustanovitve EU. Evropski državljani na njeno delovanje težko vplivajo, ga ne razumejo in je zelo oddaljeno od njih. Pregled splošnih načel, na podlagi katerih naj bi delovala, pa govori ravno nasprotno. EU naj bi temeljila na načelih demokracije, odločitve naj bi se sprejemale čim bolj javno in v kar najtesnejši povezavi z državljani. Evropski državljani naj bi bili tako popolnoma vključeni v njeno delovanje, vendar je uresničevanje na papirju zapisanih demokratičnih standardov svetlobna leta stran od politične realnosti.

Pomembnost temeljnih pogodb

EU v svojem delovanju, kot poudarjajo pravni strokovnjaki, vedno bolj spominja na federalno državo. Evropski nivo odločanja spominja na federalni nivo oblasti, nacionalni nivo pa na oblastni nivo zveznih držav. Temeljne pogodbe EU v vsebinskem smislu predstavljalo že skorajšnje ustavno federalne države. Vsaka ustava predstavlja dogovor ljudi, v kakšni družbeni skupnosti bodo živel, kako bodo oblikovali organe vladanja in kako bodo sami sodelovali pri vladanju. Temeljne pogodbe EU so tako družbena pogodba za sodelovanje med državami članicami v EU in predvsem družbena pogodba med državljani EU. V njih so določena temeljna načela, vrednote na podlagi katerih deluje EU. Določeni so organi, njihove pristojnosti, način njihovega delovanja, zakonodajni postopki ... Temeljne pogodbe so postale pomembnejše z začetkom veljavnosti Maastrichtske pogodbe l. 1993, ko je dotedanja Evropska skupnost postala EU. S to pogodbo je EU dokončno prenehala biti zgolj ekonomska mednarodna organizacija, ampak je s prenosom pristojnosti v zunanji in varnostni politiki ter v notranjih zadevah in pravosodju (predvsem na področju policijskega in pravosodnega sodelovanja) dokončno postala tudi politična skupnost. EU je tako začela odločati o vprašanjih, za katere klasično veljalo, da se urejajo znotraj nacionalnih držav. Obseg »klasičnih nacionalnih področij« pa se z vsako novo temeljno pogodbo širi. Na prenesenih področjih so se države članice odrekle svoji suverenosti in zato lahko EU namesto njih sprejema obvezujočo zakonodajo. Gre za pravila ravnanja fizičnih in pravnih oseb, ki postanejo že ob sprejemu neposredno zavezujoča. V javnosti kroži podatek, da naj bi EU v bližnji prihodnosti tako ali drugače sprejemala oz. vsaj močno vplivala na sprejemanje približno 8o odstotkov vse veljavne zakonodaje v posamezni državi. Na ravni EU se bo tako odločalo o vsebini pravnih pravil in s tem tudi o načinu našega življenja pri več kot treh četrtinah sprejetih pravnih aktov. Podatek jasno kaže, kako se širi pristojnost sprejemanja odločitev na ravni EU, ki tako z vsako spremembo deluje vedno bolj centralistično. Vse to kaže, kako pomembne so temeljne pogodbe in kako velik vpliv ima EU na naše vsakdanje življenje. Zato bi morali biti evropski državljani čim bolj vključeni v njeno delovanje.

Način sprejetja nove temeljne pogodbe oz. zadnje reformiranje EU

Temu pa ni tako. Evropski vodilni politiki se zadnja leta obnašajo, kot da evropskih državljanov sploh ne potrebujejo več. Neupoštevanje volje volivcev se najlepše kaže pri ravno pri zadnjem poskusu reformiranja evropske družbene pogodbe, sprejemanju nove temeljne pogodbe. Ignoranca se je začela s sprejemanjem famozne Pogodbe o ustavi za Evropsko unijo (poenostavljeno Evropske ustavne pogodbe). Njeno ratificiranje se je zaključilo maja 2005 z glasovanjem francoskih in nizozemskih volivcev na referendumu. Ti so se jasno in glasno izrekli proti sprejemu nove pogodbe. Odpor ljudstva je bilo slišati še veliko glasneje, saj je šlo za državi ustanoviteljici EU. Evropske politične elite so se tako prestrašile, da so zaustavile postopek ratificiranja. S tem so preprečile, da bi se že napovedano referendumsko glasovanje izvedlo še na Češkem, Danskem, Poljskem, Portugalskem, Irskem in v Veliki Britaniji. Preprečile so, da bi se negativno javno mnenje o spremembah, ki je takrat vladalo po celotni EU, tudi uradno izrazilo. Vendar očitni NE (formalni in neformalni) evropskih političnih elit ni zaustavil. Najprej so vodilni evropski politiki dalj časa razmišljali, da bi prebivalce obeh držav poslali na »popravni izpit«, na ponovno referendumsko glasovanje o isti pogodbi. Najverjetneje so razmišljali, da bi jih na

volišča pošiljali tako dolgo, dokler se jih volivci le ne bi naveličali in glasovali, kot bi oni želeli oz. končno obkrožili »pravilno« rešitev. S tem bi na zelo preprost način zlomili voljo volivcev. Razmišljali so pač, da so volivci majhni, neumni otroci, ki jim je treba pokazati pravo pot in jih po potrebi kaznovati (pošiljati večkrat na volišča), v kolikor ne delajo po njihovi volji. Niso razmišljali, da na volitvah ali referendumih v običajni demokratični državi politiki ljudem ne razlagajo, da niso »pravilno« glasovali, ampak spoštujejo njihovo neposredno izraženo voljo. Nato je nekaj časa vseeno kazalo, da bodo le sprejeli ljudsko voljo in zadostili minimalnim še higiениčnim standardom demokracije. Vendar so se nato v času nemškega predsedovanja EU v letu 2007 prišli na še bolj »genialno« idejo. Politiki so zvito ugotovili, da je treba državljane le rešiti strahu pred vsemi elementi, ki spominjajo na super državo (preveliko centralizacijo EU, izgubo suverenosti nacionalnih držav ...). Zato so politiki Lizbonsko pogodbo le očistili (beri izbrisali) določb s prevelikim klasično ustavnim pridihom. Odstranili so velike slogane, uradne simbole (zastavo, himno) in besede kot je federacija, da ti ne bi preveč spominjali na enotno državo in Lizbonska pogodba na ustavo. Vanjo pa so iz Evropske ustavne pogodbe enostavno prepisali vse najpomembnejše spremembe. Lizbonska pogodba tako ohranja mednarodnopravno subjektiviteto EU, združitve delovanja iz treh stebrov v enega, nova organa t. i. predsednika EU in t. i. zunanjega ministra EU. Ohranja močno povečano število področij, kjer se bo odločalo na podlagi večinskega glasovanja in ne več soglasja, povečano moč Evropskega parlamenta, obvezujočo moč Listine o temeljnih pravicah ...Z drugimi besedami uveljavili so večjo centralizacijo in vse ostale spremembe, spremenili so le terminologijo. Prepis skoraj celotnega besedila je potrdil tudi predsednik ustavne konvencije (skupine ljudi, ki je oblikovala vsebino Evropske ustavne pogodbe) Valery Giscard D'Estaing, saj je izjavil, da je v novi pogodbi 95 odstotkov iste vsebine kot v stari pogodbi. Evropski politiki pa so niso prevzeli dobrodošle spremembe v tehniki njenega oblikovanja. Evropska ustavna pogodba je bila sestavljena kot enotno, pregledno besedilo in je tako vnašala red v zelo zapleten, nepregleden evropski pravni sistem. Evropski politiki pa so namesto jasnega besedila, kot ga je predvidevala Evropska ustavna pogodba, ponovno oblikovali nepregledno besedilo, ki dopolnjuje in spreminja vse prejšnje temeljne pogodbe. Lizbonska pogodba tako nadaljuje popolno zmedo pri ugotavljanju, kaj je veljavno evropsko pravo, ki včasih bolj spominja na igranje rulete, kot pa na logično miselno operacijo, ki jo je sposoben povprečno izobražen državljan. Evropske politične elite so z odstranitvijo najbolj udarnih izrazov in z nadaljevanjem zmede pri ugotavljanju vsebine prikrile bistveno vsebino Lizbonske pogodbe, ki je praktično ostala enaka Evropski ustavni pogodbi.

Vendar jih tudi to ni zadovoljilo. Zaradi strahu, da bi državljani ponovno nasprotovali spremembam so reformo EU v vseh državah članicah sprejeli z glasovanji v domačih parlamentih in se tako izognili »težavnim volivcem«. Vlade, ki so odločitev sprejele že na evropski ravni, so le naljile svoje »glasovalne stroje« v parlamentih in brez kakršnihkoli širših javnih razprav o vsebini, o spremembah, o (ne)primernosti takšnega načina sprejemanja pogodbe, novo pogodbo potrdile. Kljub vsem tem zvijačam vodilnim evropskim politikom ljudi vseeno ni uspelo prevarati. V edini državi, v kateri morajo o vseh odločitvah v zvezi z EU obvezno glasovati na referendumu, se je ljudstvo ponovno uprlo. Na Irskem je Lizbonska pogodba doživela ponoven trk ob ljudsko voljo, saj so jo irski volivci v juniju 2008 ponovno zavrnili. Sedaj pa so evropske politične elite izgubile smisel za »zvijače«. Zatekli so se k metodi, ki jih je mikala že obeh prvih zavrnitvah. Pošiljanju volivcev tako dolgo na volišča, dokler se preprosto ne naveličajo in glasujejo za »pravo«, torej njihovo odločitev. Imeli so srečo, saj so jih irski volivci na žalost, že v drugo ubogali.

Demokracija?

Analiza nam jasno pokaže, da je Lizbonska pogodba morala biti sprejeta. Na podlagi odločitve evropskih političnih elit so se spremembe v delovanju EU morale uveljaviti. S podporo državljanov ali brez nje. Evropski politiki so iskali le primeren način, da izpeljejo zamišljene spremembe. Ni jim bilo pomembno, ali bo postopek demokratičen ali ne, za uveljavitev sprememb so bili pripravljeni uporabiti skoraj vsa sredstva. Za lepim govoricem o večji demokratizaciji, učinkovitosti, preglednosti delovanja EU po reformi se je skrival njim pomembnejši razlog. Z reformo so evropske politične elite ponovno pridobile na svoji moči. S povečanjem učinkovitosti, novimi organi, razširjenim večinskim glasovanjem, združitvijo stebrov, prestavitvijo odločanja o notranjih zadevah in pravosodju na naddržavni nivo, povečanjem prenesenih pristojnosti in drugimi podobnimi spremembami so si tlakovali pot za enostavnejše udejanjanje lastnih interesov. Elite so si po lastni volji spremenile sistem evropske oblasti. Sedaj bodo na evropskem nivoju še lažje uveljavljale politike, ki jih na državnem zaradi demokratičnih nadzornih mehanizmov in bližine kritične javnosti niso mogle uveljaviti. Zato se jim je zdelo vredno žrtvovati osnovna demokratična načela in na papirju napisana temeljna načela delovanja EU. Ob sprejemanju najpomembnejšega dokumenta, temelja delovanja EU, so jasno pokazale koliko jim ta načela pomenijo in koliko cenijo evropske državljane. Z načinom sprejetja sprememb so razveljavile, uničile, neposredno izraženo voljo volivcev. Na zelo očiten način so naredili ovinek okrog nje in se sami odločili kaj je za Evropejce »najbolje«. V kolikor to storijo pa se že zelo približajo temu, da prebivalcev in njihove volje sploh ne potrebujejo. Lahko vladajo z državljani ali brez njih. Z njihovo podporo ali brez nje. Ko pa lahko vladajo ne glede na svoje prebivalce in ti nimajo možnosti vpliva na njihovo vladanje, pa takšnemu sistemu težko rečemo demokratični. Lahko ga enostavno poimenujemo absolutizem ali s pridihom ironije razsvetljeni absolutizem. Brez tega pa preprosto tiranija političnih elit. Evropskim kraljem bi zato morali ponovno pojasniti pomen besede demokracija. Opomniti bi jih bilo potrebno, da evropsko povezovanje ni projekt, namenjen zadovoljevanju njihovih interesov, ampak projekt vseh Evropejcev, namenjen zadovoljevanju interesov vseh. Evropejce pa bi bilo treba vzpodbuditi, da se takšnim ignorancam uprejo. Zato pa Catherine Ashton, Herman von Rompey, Berlusconi in ostali evropski kralji, bojte se nejevoljnega ljudstva!

Bila nam je v oporo, sedaj nam ne bo več, naša

Študentska svetovalnica

Za večno ostaja v naših strtih srcih.

agenceglobal.com: Starodavna dilemma levice na primeru Brazilije

Agence Global v svojih vrstah združuje kritično misleče komentatorje, ki ponujajo drugačen pogled na dogajanje v svetu.

Immanuel Wallerstein, prevod Tomaž iršič: Ob praznovanju

30. obletnice nastanka brazilske Delavske stranke (Partido

dos Trabalhadores) je glavni brazilski neodvisni levo usmer-

jeni časopis Brasil de Fato objavil intervjuje s štirimi vodil-

nimi levičarskimi intelektualci v Braziliji. Vsi štirje so nekoč

aktivno sodelovali v Delavski stranki, pravzaprav so bili celo

med njenimi ustanovitelji. Trije so se iz stranke umaknili –

zgodovinar Mauro Iasi se je pridružil Brazilski komunistični

stranki, sociolog Francisco de Oliveira se je pridružil Stran-

ki za socializem in svobodo, zgodovinar Ruda Ricci je postal

neodvisen levičar, četrti, zgodovinar Valter Poner, pa še ve-

dno ostaja eno glavnih imen leve frakcije Delavske stranke.

Vsi štirje so prišli do presenetljivo različnih analiz tega, čemur Ricci pravi »starodavna dilemma brazil-ske levice – kako obenem biti popularen, a ostati na levi-ci.« Točno to je bila in ostaja glavna dilema levice povsod po svetu.

Brazilija je zanimiv kraj za analizo in vpogled v to, kako se izraža ta dilema. Je država z dolgo in aktivno politično tradicijo ter večstrankarskim sistemom. Je država, katere ekonomska situacija se je zlasti v zadnjem desetletju močno izboljšala. In je država, ki se uveljavlja kot vodilna politična sila v Latinski Ameriki. Torej glavno vprašanje postane, kako izmeriti popularnost stranke in kako oceniti njeno levo usmerjenost?

Novinar časopisa Brasil de Fato je v uvodu svojega intervjuja zapisal, da je predsednik Luiz Inacio Lula da Silva (»Lula«) karizmatična osebnost in najbolj priljubljen predsednik, odkar se je Brazilija redemokratizirala. Meni, da Delavska stranka skozi svojo zgodovino do danes vedno bolj pridobiva podporo najrevnejšega sloja prebivalstva oziroma, je »Delavska stranka mora popustiti pragmatizmu, da je pridobila na priljubljenosti.«

Kako so se štirje intelektualci odzvali na to premiso? Ricci pravi, da je »lulizem« postal bolj pomemben kot stranka sama, kar postavi na glavo prvoten koncept Delavske stranke. Stranka je postala »amerikanizirana«. Dandanes ni nič drugega kot stroj za pridobivanje volivcev. Levica ima te-žave s priljubljenostjo zaradi korenin v evropskem teoretiziranju. »Popularna kultura,« pravi Ricci, »je kompleksna in konservativna,« in Lula z njo vzpostavlja dialog. Delavska stranka je usmerjena k nacionalizaciji in centralizaciji (developmenta-lizmu in etatizmu) in je zato konservativna ter pragmatična. Problem je torej vrniti Delavsko stranko nazaj na prvotno utopično demokratično levico«, ne da bi v procesu postala elitistična. Za Iasija je Delavska stranka ena izmed dveh glavnih strank v Braziliji, levosredinska stranka s programom za »malo boržuazijoc«. Cena, ki jo je stranka plačala za tako široko podporo, je bila opustitev načel in političnih ciljev, ki si jih je prvotno žadala. »lulizem« ali »populizem« je način, kako prepričati množice, da se strinjajo s politiko, ki ni v njihovem interesu.

Za Oliveiro so Delavska stranka, katere volilno bazo so na začetku predstavljali delavci, teo-logija osvoboditve in gibanja za demokratizacijo postala del »vsesplošne marmelade« brazilskega strankarskega sistema. Socialistična perspek-tiva ne sme biti osnovana na »revnih«, temveč na analizi družbenih razredov. K nacionalizaciji usmerjen program Delavske stranke pa je vsaj 100 let za časom, je del infantilne notranje slabosti etatizma. Je program, ki je namenjen krpitvi brazilske industrije in nima nič opraviti z levico ali socializmom.

Poner vidi situacijo precej drugače. Strinja se, da je bila vlada Lula na začetku socialno-liberalno usmerjena, vendar pa pravi, da se je stranka po letu 2005 obrnila na levo. Res je, stranka je developmentalistična. Ampak obstajata dve varianti

developmentalizma, konzervativni in demokra-tični (popularen). S krizo kapitalizma se je »soci-alizem vrnil nazaj v debatni prostor«.

Presenetljiv pri prvih treh analizah je strah pred »populizmom«. Še bolj presenetljivo pri vseh štirih analizah pa je pomanjkanje kakršne-koli diskusije o geopolitiki.

Le nekaj dni po objavljenem intervjuju v časo-pisu Brasil de Fato je Fidel Castro objavil enega izmed svojih rednih »prispevkov« v časopisu La Jornada v Ciudad de Mexico. Malo pred tem je bil pri njem na obisku Lula. Castro je zapisal, da pozna Lula že 30 let, vse od nastanka Delavske stranke, in je prišel do ugotovitve, da če upošte-vamo težave in zgodovino Kube zadnjih 50 let, ugotovimo, da je bil transcendentalnega pome-na za nas (op. p. za Kubo) nedaven sestanek v Cancunu, kjer so se odločili za ustanovitve skup-nosti Latinske Amerike in karibskih držav, ki vključuje Kubo ter izključuje Ameriko in Kanado. Ta sestanek je bil v veliki meri Lulov dosežek.

Castro je v nadaljevanju poudaril »pomembnost in simbolnost« zadnjega obiska Lule na Kubi preden zaključí s predsedovanjem Braziliji. Spomnil se je tudi emocionalnega srečanja z Lulo, njegovo ženo in otroki v njihovem preprostem bivališču v 80-ih in pohvalil Lulino »voljo v boju, ki ga je vodil z brezhibno skromnostjo«. Pri Castru torej ne najdemo nobene kritike lulizma.

Vse, kar so levo usmerjeni brazilski intelektu-alcí kritizirali, je Castro pohvalil – tehnološki na-predek Brazilije, rast BDP-ja in to, da se Brazilija razvija v eno izmed desetih največjih ekonomij na svetu. Tudi pri vprašanju produkcije etanola, ka-terí Castro, kot sam pravi, nasprotuje, ni okrvil Lule. Kot pravi Castro: »Še predobro razumem, da Brazilija ni imela druge alternative, kot da poveča produkcijo etanola, saj je bila soočena z nelojalno konkurenco in subvencijami s strani Združenih držav Amerike in Evrope.«

Castro svoje razmišljanje zaključuje takole: »Ena stvar je neizpodbitna. Metalurški delavec se je spremenil v uglednega in prestižnega drža-vljana, katerega glas je slišan s spoštovanjem na mednarodnih srečanjih.«

Kako so lahko brazilski levo usmerjeni in-telektualci in Castro potegnili tako različne zaključke o Luli? Očitno je, da so gledali dve po-polnoma različni stvari. Brazilski levo usmerjeni intelektualci so svoj pogled primarno usmerili na interno življenje Brazilije in na obžalovanje dej-stva, da je Lula v najboljšem primeru nič drugega kot levosredinski pragmatist. Castro pa je svoj pogled usmeril na geopolitično vlogo Brazilije in Lule, ki jo vidi kot spodkopavanje najhujšega sovražnika, tj. ameriškega imperializma.

Kaj naj bo torej prioriteta levo usmerjenih politikov? To ni zgolj vprašanje, ki se tiče samo Brazilije. To je vprašanje, ki si ga lahko zastavi-mo skoraj vsepovsod, če seveda upoštevamo zgodovino in geopolitični status države, o kateri govorimo.

dr. Tonči Kuzmanič

Anej Korsika, Matej Klarič, ilustracija Luka Seme

Dr. Tonči Kuzmanič, magister politologije in doktor sociologije politike, pisec. Področja njegovega raziskovanja in poučevanja so antipolitika, politični ekstremizmi, postsocializem, nova družbene gibanja in sorodne teme.

ANEJ & MATEJ: Leta 2007, eno leto pred parlamentarnimi volitvami ste z Borutom Pahorjem v pi-smih bralcev Sobotne priloge polemizirali kako si sploh predstavljate demokracijo, če levoico in desnico smatra za zastarele? Danes je predsednik vlade in eden najmočnejših ljudi v državi, obenem to funkcijo opravlja še v času krize kapitalizma. Kakšna je sploh njegova politična esenca in kaj nam to pove o stanju duha v Sloveniji?

TONČI: Kot vse kaže, Pahor ni podkupljiv. V dan- nih barbarskih okoliščinah in alkoholističnihah to ni malo. Toda, Pahor nima nobene »politične esence«. Politična je votlina, njegova notranjost pa antipolitika. Antipolitika danes še posebej zaznamuje vse leve vlade, ki se navdihujejo pri Giddensu (Tretja pot) in po podobnih družboslov- nih knowledge solatah (Habermas...). Pri antipoliti- ki gre za spodkopavanje same možnosti politič- nega mišljenja in delovanja, v končni inštanci pa demokracije nasploh, ker le-ta postane »moteča«. Gre tudi za nadomeščanje političnega mesta (ne prostora!), z nenehnim menedžerskim revolucira- njem, razvojem. Bistvo antipolitike je inštalacija politične tehnologije (partitocraczia je le del tega) in blokada političnega delovanja, namesto politike pa nastopi vrhunaravnost »zakonitosti gospodar-jenja in učinkovitosti«. Ko zapademo v to one-way igro, obstajajo le še kvantitativna merila napredo- vanja v vnebovzetje slabše neskončnosti. Zato vla- dajoči momljajo le še o BDP-ju, številu brezposel- nih, višini povprečne plače..., namesto politike in demokracije pa stopi republikansko krmiljenje & krmiljenjene ljudi na način homo laborans. Človek postane delovna živina, govoreče orodje in del ve- likega živega ustroja-družbe proizvajanja. Ključna kategorija Pahorjevega managerskega delovanja kot kybernetesa (kormilarja) samo-managerizira- jočega se Slovenija-podjetja, je leadership (plus še vision & mission). Če ga pazljivo poslušate zlahka slišite kapital-jezikanje »Financ«, torej post-pro- testantski diskurz poslovne quasi skromnosti, de- jansko pa radikalne imperialnosti in kolonializma navznoter in navzven. Bolj učinkovite samoril- ske antipolitike, kot je ta, si ne znam predstavlja- ti. Ker zaenkrat še imamo za sendvič in pir pa vse to skupaj izzveni operetno in celo nedolžno. A že kmalu se utegne zgoditi, da bo tudi povsem obi-čajno zabitemu družbenemu bitju postalo jasno, kako resna je situacija, v katero smo se ujeli. Samo diskurzivni primer opitosti z managersko revolu- cijo: tukaj se neskončno čveka o levici in desnici, o Delu in Dnevniku..., nihče pa še ni opazil, da je zmagovalni diskurz tisto, kar jezikajo Finance in da sta Delo in Dnevnik odvržena na smetišče zgodovine.

ANEJ & MATEJ: Benito Mussolini je bil v mlajših letih skrajni levičar, njegov oče, anarhist, mu je dal ime po Benitu Juarezu, progresivnemu mehi-škemu politiku. Janeza Janša je bil v študentskih letih goreč marksist, celo tako goreč, da naj bi ga klicali Rdeči kmer. Kakšna je logika v ozadju teh

prehodov iz levice na desnico? Kako v tem konte-ktstu razumeti Churchilllevo maksimo: "Nor je kdor do 25 leta ni revolucionar in še večji norec je kdor po 25 letu to ostane!"

TONČI: Za tistega, ki misli politično leвица in de- snica nista politični, ampak družbeni kategoriji. Gre za zadeve »antipolitične tehnologije« (po- litike tehne, Aristotel) in ne politike. V pogojih antipolitike ne obstaja pozicija, iz katere bi lah-ko gradili konsistentno politično držo. Ta je lah-ko le marginalna in anti-družbena! Nismo v tem vsi skupaj le odloženi na smetišče onstran poli- tike in demokracije, ampak smo hkrati zmeraj že tudi jetniki tehnike. Kot družbene rastline - kot »odvečni ljudje« (Arendt) – smo vsajeni v teren učinkovitosti in hlastanja/užitka. Prehajanja z levice na desnico je zato potrebno razumeti kot prehode znotraj družbenega samega. Politika je tu- kaj lahko le na način anti-družbenega delovanja. V tem barbarskem položaju politika ni tukaj, za njo se bo - kot za demokracijo - treba šele izboriti. Znotraj tega horizonta lahko govorimo le še o eno- smernih prebegih, ki potekajo večji del iz smeri levega v desno. Obstaja en primer, ki temu kon- trira. Nekoč izrazilo postfašistični novinar Maga je postal korektni komentator Dela. Zanj bi lahko rekli, da je šel v nasprotno smer in je to ohrabu- roje dejstvo. Prehodi, po katerih me sprašujete iz levice na desnico, niso predvsem posamezni, so množični. Tukaj gre tako za družbene organizaci- je in institucije (komunisti, socialisti, stranke...), kot za celotne združbe in se kažejo kot »prehodi v center« (»v normalnost«). Za to je v družbenem danes »vse center«, naši problemi pa so problemi ekstremnosti točno tega centra!

ANEJ & MATEJ: Kako v tem kontekstu razumeti iz- javo Winstona Churchilla?

TONČI: Gre za rastlinizirajočo floskulo »velikega zahodnjaka«, za katerega je tudi sicer značilno, da je bil producent ultra konzervativnih zvarkov, na katerih še danes parazitirajo mediji množičnega poneumljanja. Churchillov »prehod« meri na ba- nalnosti in je po strukturi jezikovna igra analogi- je: v mladosti »imamoc« ideje, želje, iščemo mesto pod soncem, ko pa se ustalimo, pustimo koreni- nek, postanemo »realnik... in tako dalje v bla-bla rastlinsko metaforiziranje. Ta ozemljitev, to sta- ranje, ta pustitev korenin, je bojda tukaj tisto, kar da nas pelje v realnost. To peljanje v realno(st) pa ne pomeni smeri v desno ali levo politiko, temveč prehod na polje realpolitike, ki je antipolitika par excellence ali to, kar sam imenujem rastlinsko ve- getiranje družbenega bitja-zombija. Politično gle- dano je to vdaja antipolitiki in politična smrt po- samične politične živali. Realpolitika je fizikalno ali kako podobno naravoslovno skrpucalo (Natural philosophy), ki jo – bojda brez posledic – lahko »apliciraš« na politiko samo. Na ta način – ki je še kako živ v današnjem družboslovju – zlahka pre- idemo v čvekaški položaj, lahkotno operiramo z ubijajočimi koncepti, kot so sila, nasilje, oblast,

moč, realno..., preko njih pa pridemo do floskul, kot je omenjena. Problem v zvezi s tem je ta, da družboslovje danes ne ponuja kategorialnih apa- ratur, s katerimi bi lahko te procese zamejili in se jim postavili po robu. Peščica nas je tukaj, ki se že več kot 20 let ukvarjamo s političnim mišljenjem in misleci (ne pa z eno šolo in enim ekskluzivnim misleцем!) kot so Aristotel, Arendt, Wittgenstein, Hegel, Heidegger, Marx ... Če se resno ukvarjaš s takšnimi mišljenji (ne pa zgolj z enim in kot »stro- kovnjak-za«!), si že apriori sumljiv, ker ni jasno »čigav si«. Še bolj pogosto pa si kar izključen iz univerzitetne družbe (tu, v tem univerzitetno-di- skurzivnem, je današnje družbeno zares doma!), ki je danes zabredla v post-moderna jezikanja ali pa v churchillovske in podobne puhlice. Simptom vseh simptomov je tukaj Hannah Arendt, najmo- gnejša potenca na področju političnega mišljenja v 20. stoletju sploh. Tako na Fakulteti za družbene vede kot na Filozofski fakulteti je sistematično ek- skumunicirana! To je seveda razumljivo z vidika realpolitike, bio-politike, liberalizma, marksiz- ma, z vidika nekoga, ki (kot sv. Tomaž Akvinski, ki je bil prvi pri tem) zamenjuje družbo in politi- ko in Churchilla ter Kennedyja, a je hkrati nekaj skrajno nevarnega in do kosti anti-političnega ter anti-demokratskega.

ANEJ & MATEJ: Kaj pa Janez Janša, kako vidite nje- govo politično pot?

TONČI: Sam ga ne vidim kot posebnost. Njegova pot proti desnici niti ni tako izrazita, kot se ute- gne zazdeti. Na desnico namreč ni kar tako prišel iz levice, temveč je šel tja iz okvirov t.i. novih družbenih gibanj. V »novih družbenih gibanjih« se nikoli nismo razumeli kot leвица brez nadalj- njih določil, temveč na dva drugačna načina. Večina se je razumela kot »družbena gibanja«. To je tista večina, ki je po osamosvojitvi na volitvah zmagala in Sloveniji pomagala, da se je zapeljala proti Nekropoli anti-politike in čedalje bolj vidne anti-demokratskičnosti. Bistveno manj pa nas je razumelo ta gibanja kot politična gibanja ali kot politiko samo. Seveda smo takšni bili pravočasno ekskumunicirani in onemogočeni. Janša, ki prihaja iz »novih družbenih gibanj«, drži z nami vse do točke aretacije. Na tej točki se očitno zgodi nekaj bistvenega, o čemer pa vztrajno molči. Vem pa, da je bil že v nekaj dneh po izpustitvi pri novo-revija- ših. Od tiste točke naprej na tukajšnji fundamenta- listični narodnjaški desnici najde prostor pod son- cem, kjer si želi postati glavni in mu to sčasoma tudi uspe. Sicer pa me v zvezi s tem skrbijo pred- vsem podobnostih med Pahorjem in Janšo, oz. da ne obstaja nikakršna resna politična aleternativa. Slovenija nima resne možnosti, da bi naslednjih 20 let izbirala. Izbira med Pahorjem, Janšo in ne- nehno pred-po-stavljenim Jelinčičem, je lahko le anti-politična ne-izbira in bo vedno le ne-izbira, ki sliši na ime Jelinčič. Zato govorim o Sloveniji kot o Nekropoli, o deželi, ki ji je v pičlih dvajsetih letih uspelo zaigrati (kot v Casinoju) in zagrebsti

Zgodil se bo biološki fenomen; najjavljamo že drugo smrt časopisa

Tribuna

Po šetih mesecih kričanja bomo ponovno obmolknili.

velikansko zgodovinsko priložnost politike in de- mokracije. V »deželi na sončni strani Alp« je nekaj hudo narobe, kot da bi ji sonce obrnilo hrbet. Ni se pred tem post-modernim mrazom antipolitike moč zaščititi in ogreti na toploti produktivnosti, višjih plačah in učinkovitejše ekonomije.

ANEJ & MATEJ: Danes je spet moderno govori- ti o Karlu Marxu, temu diaboliku kapitalizma. Demoniziran s strani Zahoda in zlorabljen s strani Vzhoda, se je tekom devetdesetih let prašil na knjižnih policah, danes pa njegova kompleksna dela spet zmeraj raje vzamemo v roke. Vendar nje- govo razumevanje zahteva velik miselni napor na katerega danes večinoma nismo več pripravljeni. Tudi sami ste letos oblikovali Likej znotraj kate-rega skupaj s slušatelji temeljito študirate Marxa. Obenem pa pravite, da smo danes vsi ujeti v mar-ksistični diskurz, na kaj s tem cilitate?

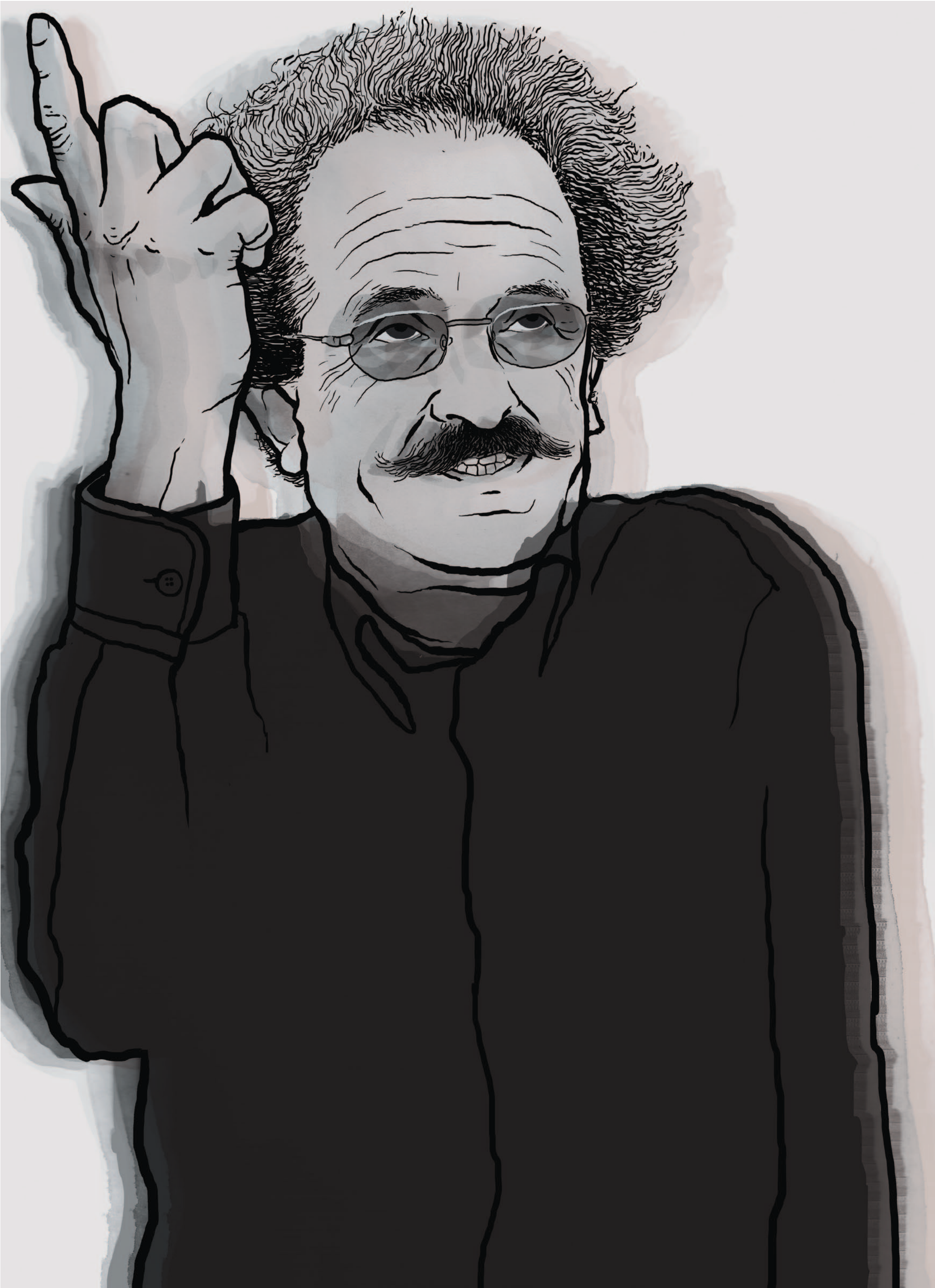
TONČI: Res je, lotil sem v Koprskem MKSC-ju jav- nih predavanj in branja Marxovega Prispevka k židovskemu vprašanju. Skušam omogočati razu- mevanje njegovega tipa mišljenja. Temeljna točka v zvezi z njim in vašim vprašanjem je preprosta: Marx pravi, da on »ni marksist«. To je tisto, kar vzamem zares. Ko govorim o ujetosti v marksistič- ne diskurze, hočem reči, da smo ujeti v marksizme- leninizme-stalinizme..., torej v »izme«, ne pa da »mislimo Marxa«! Mislimi Marxa (kot Heideggerja, Arendt...) pomeni zmoeči – vsaj pogojno - politič- no misliti, v družboslovju pa je to nemogoče. To v Marxovem primeru pomeni zmoeči nadvse misliti pojme in postavitve, ki jih je razvil največji mislec 19. stoletja, torej Hegel. Merim seveda predvsem na njegovo »Pravno filozofijo« (in Logiko) in niti slučajno ne zgolj na tukaj (kot v Franciji in sicer v ZDA...) tako dominantno Kojeevo nalaganje o Fenomenologiji duha ter matrično čebljanje o »dialektiki sužnja in gospodarja«, kot o nekakšni Heglovi The Method. Marx ni pojedina, ki bi ti jo nekdo lahko serviral na pladnju, še manj pa je to znanje, ki ga lahko dobite na Fakulteti za družbene vede, kjer so na sceni topogledno večji del polpi- smeni politologi, sociologi, kulturologi, antropo- logi..., skratka knowledge-workers in ne ljudje zm- žni resnega premisleka. Moja teza je, da Marxa tako rekoč ni, da ga zares nikoli tudi ni bilo tukaj - razen v primeru Božidarja Debenjaka, Vanje Sutliča, Gaje Petroviča in morda še koga. Debenjak je tisti, ki še zmeraj lahko resno spregovori o Marxu, predvsem pa o njegovi povezavi s Heglom. Tisti, ki smo imeli srečo, da smo poslušali njegova izjemna predava- nja, smo razmeroma dobro opremljeni za samostoj- na raziskovanja Marxa, Hegla in še marsikoga in smo zato lahko ušli izpod železne cokle matemov različnih marksizmov, leninizmov, stalinizmov... tudi neo in post različic le-teh. Žal so s tem delom nadaljevali zelo redki, večino pa je požrla komer- cializacija v smeri psihoanalize, lacanizma in tega, kar je danes main-stream. Skratka, Marxa je treba »pripeljati nazaj«. Toda, ne za to, ker bi bil rešitev kar tako, **NADALJEVANJE NA NASLEDNJI STRANI**

moč, realno..., preko njih pa pridemo do floskul, kot je omenjena. Problem v zvezi s tem je ta, da družboslovje danes ne ponuja kategorialnih apa- ratur, s katerimi bi lahko te procese zamejili in se jim postavili po robu. Peščica nas je tukaj, ki se že več kot 20 let ukvarjamo s političnim mišljenjem in misleci (ne pa z eno šolo in enim ekskluzivnim misleцем!) kot so Aristotel, Arendt, Wittgenstein, Hegel, Heidegger, Marx ... Če se resno ukvarjaš s takšnimi mišljenji (ne pa zgolj z enim in kot »stro- kovnjak-za«!), si že apriori sumljiv, ker ni jasno »čigav si«. Še bolj pogosto pa si kar izključen iz univerzitetne družbe (tu, v tem univerzitetno-di- skurzivnem, je današnje družbeno zares doma!), ki je danes zabredla v post-moderna jezikanja ali pa v churchillovske in podobne puhlice. Simptom vseh simptomov je tukaj Hannah Arendt, najmo- gnejša potenca na področju političnega mišljenja v 20. stoletju sploh. Tako na Fakulteti za družbene vede kot na Filozofski fakulteti je sistematično ek- skumunicirana! To je seveda razumljivo z vidika realpolitike, bio-politike, liberalizma, marksiz- ma, z vidika nekoga, ki (kot sv. Tomaž Akvinski, ki je bil prvi pri tem) zamenjuje družbo in politi- ko in Churchilla ter Kennedyja, a je hkrati nekaj skrajno nevarnega in do kosti anti-političnega ter anti-demokratskega.

ANEJ & MATEJ: Kaj pa Janez Janša, kako vidite nje- govo politično pot?

TONČI: Sam ga ne vidim kot posebnost. Njegova pot proti desnici niti ni tako izrazita, kot se ute- gne zazdeti. Na desnico namreč ni kar tako prišel iz levice, temveč je šel tja iz okvirov t.i. novih družbenih gibanj. V »novih družbenih gibanjih« se nikoli nismo razumeli kot leвица brez nadalj- njih določil, temveč na dva drugačna načina. Večina se je razumela kot »družbena gibanja«. To je tista večina, ki je po osamosvojitvi na volitvah zmagala in Sloveniji pomagala, da se je zapeljala proti Nekropoli anti-politike in čedalje bolj vidne anti-demokratskičnosti. Bistveno manj pa nas je razumelo ta gibanja kot politična gibanja ali kot politiko samo. Seveda smo takšni bili pravočasno ekskumunicirani in onemogočeni. Janša, ki prihaja iz »novih družbenih gibanj«, drži z nami vse do točke aretacije. Na tej točki se očitno zgodi nekaj bistvenega, o čemer pa vztrajno molči. Vem pa, da je bil že v nekaj dneh po izpustitvi pri novo-revija- ših. Od tiste točke naprej na tukajšnji fundamenta- listični narodnjaški desnici najde prostor pod son- cem, kjer si želi postati glavni in mu to sčasoma tudi uspe. Sicer pa me v zvezi s tem skrbijo pred- vsem podobnostih med Pahorjem in Janšo, oz. da ne obstaja nikakršna resna politična aleternativa. Slovenija nima resne možnosti, da bi naslednjih 20 let izbirala. Izbira med Pahorjem, Janšo in ne- nehno pred-po-stavljenim Jelinčičem, je lahko le anti-politična ne-izbira in bo vedno le ne-izbira, ki sliši na ime Jelinčič. Zato govorim o Sloveniji kot o Nekropoli, o deželi, ki ji je v pičlih dvajsetih letih uspelo zaigrati (kot v Casinoju) in zagrebsti

Slovenija nima resne možnosti, da bi naslednjih 20 let izbirala. Izbira med Pahorjem, Janšo in ne- nehno pred-po-stavljenim Jelinčičem, je lahko le anti-politična ne-izbira in bo vedno le ne-izbira, ki sliši na ime Jelinčič. Zato govorim o Sloveniji kot o Nekropoli, o deželi, ki ji je v pičlih dvajsetih letih uspelo zaigrati (kot v Casinoju) in zagrebsti velikan- sko zgodovinsko priložnost politike in demokracije.

Tribuna **Trobilo** **2** **3** **Kontraobveščevalna** **4** **5** **6** **7** **8** **9** **10** **11** **Internacionala** **12** **13** **14** **15**

Skozi ušesa

V ritmu »vojne proti terorizmu«

Gregor Inkret, ilustracija Matjaž Komel: Če naštejemo nekaj imen, gre na prvi pogled za zanimiv izbor, ki

se ga ne bi sramoval MP3 predvajalnik pisca teh vrstic: Bruce Springsteen – Born in the USA, Rage Against

The Machine – Killing in the Name, Eminem – White America, The Real Slim Shady, Kim, 2Pac – All Eyez

On Me, Queen – We Will Rock You, Metallica – Enter Sandman, Don McLean – American Pie, Bee Gees

– Stayin Alive, AC/DC – Hell's Bells, Nine Inch Nails – March of the Pigs ... Zraven pa še ščepec komercia-

le (Britney Spears, Christina Aguilera) in nekaj obskurnosti (pesmica I Love You iz otroške oddaje Bar-

ney & Friends, naslovna pesem znane Sezamove ulice in glasba iz reklame za mačjo hrano Meow Mix).

Z omenjeno glasbo sta ameriška vojska in CIA v svojih zaporih v Guantanamou, Iraku (Camp Crooper, Abu Grajb), Afganistanu (Bagram, »The dark prison«), Maroku (Temara) v času od leta 2002 naprej in v imenu »vojne proti terorizmu« mučili ujetnike. Ti so bili pri veliki glasnosti prisiljeni poslušati (včasih tudi vklenjeni s slušalkami na ušesih) ene in iste komade, zraven pa so jih odgovorni izpostavili še temperaturnim ekstremom in močni svetlobi. Pogosto so jih tudi slekli, prisilili stati in jim odrekli spanec.

Teorija

Mučenje z glasbo, sporna, formalno prepovedana metoda, ki sta jo OZN in Evropsko sodišče za človekove pravice označila za kruto in nehumano, je manj znana in manj zloglasna, kot denimo vodno deskanje. Ne pušča fizičnih sledov, debata po pravila omadele v napačno smer in s tem banalizira cel problem; konča pri razglabljanju o okusu, o tem, kakšna glasba je lahko primerna za mučenje in kakšna ne, kar pa v osnovi ni pomembno. Trpinčenje deluje po principu jakosti in dolžine. Glavni cilj je dezorientacija čutil, ki naredi posameznika popolnoma nemočnega. Ena in ista ali podobna glasba je pri veliki jakosti predvajana v nedogled. Tako žrtv izgubi nadzor nad svojim zvočnim okoljem, saj ne ve, kako intenziven bo moteči hrup, ki ga ni mogoče regulirati. Postopoma izgubi tudi občutek za čas in prostor

ter utrpi močan šok. Ta je še toliko večji, v kolikor gre za tonske strukture, ki so posameznemu ušesu tuje. Kot pravi dr. Daniel Levitin, profesor psihologije na montealski univerzi McGill, skušajo človeški možgani pri poslušanju glasbe avtomatično predelati zvočno vsebino ter predvideti, kaj bo sledilo. Kadar jim to ne uspe, nastopi pretres. Tako je lahko za ušesa, nevajena zahodnjaške glasbe, šok še toliko bolj intenziven. V takem stanju je posameznik goden za kakršnokoli izpraševanje

Podatki o uporabi teh nečloveških prijemov so v javnost prihajali po kapljicah: prek razkritih različnih vojaških dokumentov, internih navodil, poročil, pričevanj zapornikov in paznikov ter prek novinarskih zgodb. V dostopni dokumentaciji je večinoma redko izrečno ukazano, s kakšno zvrstjo in s katerim izvajalcem naj pristojni vplivajo na zapornike. Uporaba glasne glasbe je bila praviloma zavita v besedne zveze, kot so »alternativne zaslíševalske tehnike«, »lahko mučenje«, »futilite technique« itd. Za enega najbolj neposrednih dokazov velja dopis generalporočnika Ricarda Sanchez, v katerem je zdaj že upokojeni visoki uslužbenec ameriške vojske, ki je poveljeval tudi v Iraku, septembra 2003 v nasprotju z določili ženevske konvencije zaukazal uporabo cele vrste spornih zaslíševalskih metod. Tako v dokumentu med drugim omenja tudi uporabo glasne bobneče glasbe, ki naj bi prestrašila in zmedla nekooperativne zapornike ter jim okrepila občutek šoka. Glasbo so Američani sicer uporabljali različno: kot sredstvo,

s katerim so želeli »zlomiti« določenega ujetnika, ter kot instrument nadzora, v Guantanamou so z njo onemogočali komunikacijo med samimi zaporniki.

Po pisanju novinarja Davida Peisnerja sega v zDA začetek uporabe glasbe kot zaslíševalske tehnike v čas po Korejski vojni (1950–53). Korenine ima v programu SERE (akronim za Survival, Evasion, Resistance, Escape), ki so ga sprva razvili pri ameriških zračnih silah, pozneje pa razširili še na vojsko in mornarico. Program nudi znanje o osnovah preživetja v sovražnem in nevarnem okolju ter med drugim uči, kako se ubraniti pred različnimi tehnikami zaslíševanja. Kandidati, ki opravijo program, s pridobljenimi izkušnjami delujejo tako pri vojaških silah Združenih držav kot pri različnih zasebnih varnostnih podjetjih. Šolanje je zahtevno, kandidati pa so izpostavljeni skrajnim fizičnim in psihološkim pritiskom (npr. vodnemu deskanju, odtegovanju spanja). Gre za seštevke ekstremnih tehnik, ki naj bi temeljile na represivnih metodah zloglasnih komunističnih režimov (nekdanje Sovjetske Zveze, Kitajske itd.). Med trenajtnim procesom je tako posameznik pri zaslíšešanju izpostavljen tudi hrupni glasbi: denimo močnemu vokalu ameriško-grške umetnice Diamande Galás ali eksperimentalnem zvoku angleškega benda Throbbing Gristle. Po Peisnerju so glasno glasbo v sobe za zaslíševanje v Guantanamou in drugod »prinesli« prav inštruktorji programa SERE in kandidati, ki so ga opravili. To so storili z blagoslovom najvišjih

predstavnikov ameriške vojske in obrambnega ministrstva. Šlo je za implementacijo prijemov, ki imajo v osnovi obrambne namene in služijo kot zaščita posamezniku, zajetem na sovražnem ozemlju. V najnovejšem boju proti terorizmu pa so jih uporabili za direkten napad. Zato se posledično tudi postavlja pod vprašaj verodostojnost informacij, zbranih s spornimi metodami.

Glas so, nazadnje lani jeseni, povzdignili tudi sami glasbeniki. Tisti bolj ozavešeni – Trent Morello iz RATM, Michael Stipe iz REM, Trent Reznor iz NIN, David Gray in drugi – so od ameriške vlade zahtevali objavo naslovov vseh pesmi, ki so bile uporabljene za mučenje. Obamova administracija je za to priložnost sicer sporočila, da sporna tehnika ni več v uporabi, a je obenem ameriški predsednik še ni izrečno prepovedal. Človekoljubna organizacija Reprieve, ki se med drugim ukvarja tudi z nujenjem pravne pomoči zapornikom v Guantanamou, pa je na situacijo opozorila s posebno kampanjo Zero dB. Z njo poziva k »itihemu protestu« in ponuja v podpis petico proti mučenju. Vsi glasbeniki niso istega mnenja: pri Metallici tako recimo tolerirajo uporabo svoje glasbe pri mučenju, če bo to preprečilo naslednji enajsti september. Tudi sklicevanje na zlorabo avtorskih pravic bo očitno ostalo brez haska; predvajanje glasbe – v kolikor je ta legalno pridobljena – na zaslíšejanjih v Guantanamou se po ameriški zakonodaji ne razlikuje od poslušanja svojega najljubšega albuma v avtu ali dnevni sobi.

16 **17** **18** **19** **Šok terapija** **20** **21** **22** **23** **24** **25**

Glasba se je iz medija, ki na svojevrsten način oblikuje in popisuje razmišljanje, vrednote in stanje nekega časa ter prostora, spremenila v izredno travmatično mučilno sredstvo.

Praksa

Nekaj primerov je že prišlo na dan; znano je, da so z glasno glasbo mučili teroristična osumljenca Khalida Šejka Mohameda in Mohameda Al Katanija, ki naj bi sodelovala v napadih enajstega septembra. Slednjega so ohranjali budnega s pomočjo melodij Christine Aguilere. Binjam Mohamed, enaintridesetletni britanski državljan etiopskega rodu, ki so ga zajeli v Afganistanu, kjer se je zdravil odvisnosti od mamil, je bil prisiljen poslušati Eminema in Bruca Springsteena. Trojci Ruhalu Ahmedu, Asifu Ikbalu in Šafiku Rasulu – po njihovi izkušnjah je angleški filmar Michael Winterbottom leta 2006 posnel Pot v Guantanamo – so vrteli Eminema in Britney Spears. Haj Ali, v črno oviti moški z ene izmed famoznih fotografij, ki so »ušlek« iz Abu Grajba, se še danes, nekako tako kot Alex iz Burgessove Peklenske pomaranče, strese ob melodiji komada Babylon Davida Graya. Donald Vance, ameriški pogodbeni delavec, ki je delal v iraškem varnostnem podjetju in vohunil za FBI, je bil zajet po pomoti in potem prepeljan v zapor blizu bagdadskega letališča. Pred njegovo celico je bobnela glasba Queenov in Nine Inch Nailsov. Glasbena podlaga zaslíšejan v Mavretaniji rojenega Mohamedouja Old Slahija je bil komad Bodies ameriških nu-metalcev Drowning Pool. Domnevni terorist, Savdijec Abu Zubajda pa je bil že spomladi leta 2002 v skrivnem zaporu CIE na Tajskem pri veliki jakosti prisiljen poslušati Red Hot Chili Peppers.

Uporaba glasbe in hrupa v vojaških ali policijskih operacijah ni nov izum. Po pisanju New Yorkerja sega še v drugo svetovno vojno, ko so Sovjetske sile pred Nemci »branile« Leningrad celo s pomočjo Sedme simfonije Dimitrija Šostakoviča. Znani skladatelj je simfonijo, imenovano tudi »Leningrajska«, zložil v moralno podporo svojim rojakom.

Britanska vojska si je v svojih zaporih na začetku sedemdesetih pomagala z uporabo hrupa pri preiskovanju domnevnih pripadnikov IRE. Izraelsko prakticiranje glasne glasbe pri zaslíševanjih Palestincev pa je tamkajšnje Vrhovno sodišče prepovedalo leta 1999.

Desetletje pred tem je skušala ameriška vojska iz vatikanske ambasade v Panami izbežati Manuela Noriego, tamkajšnjega diktatorja, ki so ga najprej nastavile in potem dolga leta podpirale prav ZDA. Noriega, sicer ljubitelj opere, je bil med drugim bombardiran z glasbo Black Sabbathov, Michaela Jacksona in Jimija Hendrixa.

FBI je leta 1993 uporabil glasbo in še nekatere druge zvočne efekte v znanem obleganju pri teksakem Wacu. To se je začelo s streljanjem na agente Zveznega urada za alkohol, tobak in orožje, ki so želeli na ranču kulta »Branch Davidian«, verske sekte, izvesti hišno preiskavo. Enainpetdeset dni je potem trajalo zalezovanje in pogajanja o predaji članov kulta, ki so bili skupaj z njihovim vodjo, notoričnim Davidom Koreshem, ujeti v kompleksu na svojem posestvu. Obleganje se je končalo z uporabo solziva, s streljanjem, požarom in petinsemdesetimi mrtvimi, med katerimi so bili tudi otroci. Zvezni agencije pa so ujetnike poskušali zlomiti tudi z glasno glasbo Nancy Sinatre (denimo s komadom These Boots Are Made For Walking) ter s posnetki krikov galebov, zavijanja sire in hrumenja helikopterjev.

Lani pa je honduraška vojska z zvoki prašičjega kruljenja kratila spanec svojemu strogoljavljene-mu predsedniku Manuelu Zelayi, ki se je po državnem udaru zatekel na brazilsko veleposlaništvo v honduraškem glavnem mestu Tegucigalpi.

Razlikovanje med uporabo glasbe in uporabo zvoka ni nepomembno. Pred časom je dvignil nekaj prahu »Mosquito«, izdelek podjetja Compound Security Systems, gre za napravo škaltaste oblike, ki oddaja visokofrekvenčni zvok. Ker človek s staranjem vse težje zaznava visokofrekvenčne tone, je naprava usmerjena proti mladim nekje do petindvajsetega leta starosti. V osnovi naj bi preprečila nezaželeno zbiranje mladostnikov na določenih mestih, ter posledično denimo pijančevanje ali vandalizem. Za mlade je visokofrekvenčni zvok moteč in neprijeten, zato v bližini »Komarja« praviloma zdržijo le nekaj minut, starejši pa zoprnih tonov ne slišijo.

Že pred desetimi leti so pri Primex Physics International razvili Acoustic Blaster, posebno napravo, ki v radiju petnajstih metrov »izstreljuje« zvok, katerega jakost lahko doseže tudi 165

decibelov. Blaster tako uporabljajo za nadzor množic in drugih motečih elementov.

American Technology Corporation pa je razvila LRAD (Long Range Acoustic Device); funkcija naprave je oddajanje zvoka pri povprečni jakosti 120 decibelov tudi do tisoč metrov daleč. Je veliko bolj učinkovita kot denimo nekoliko močnejši zvočniki. Sistem je že bil prodan ameriški vojski, mornarici, njihovi obalni straži in nekaterim iraškemu specialnemu oddelkom po državi. Njegova posebnost je, da sprejema tudi »zunanje enote«: avdio CDje, MP3 predvajalnike itd., in lahko tako poleg neprijetnih in škodljivih tonov širi še glasno glasbo. Po pisanju časnika St. Petersburg Times je ameriška vojska uporabila LRAD pri obleganju iraške Faludže. Prebivalcem »mesta mošej« so pri veliki glasnosti vrtili Metallico in AC/DC ter tako skušali pripraviti teren za osvojitve mesta.

Bis

Iz opisanih drobec lahko potegnemo nekaj zaključkov. Še nedolgo nazaj so denimo ameriškega rokerja Marilynja Mansona obdoževali, da z svojo glasbo spodbuja nasilje, posredno naj bi bil odgovoren celo za pokol na Columbinu, ker sta ga poslušala strelca Eric Harris in Dylan Klebold. Samo nekaj let pozneje pa so odgovorni tudi z njegovo glasbo izvajali nasilje nad ujetniki v Guantanamo in drugih sodobnih gulagih. Glasba se je iz medija, ki na svojevrsten način oblikuje in popisuje razmišljanje, vrednote in stanje nekega časa ter prostora, spremenila v izredno travmatično mučilno sredstvo. Od nemočnih, neprisebnih žrtev je izvajalca lažna prikazanja in še okrepila razmere za potencialno radikalizacijo mladih muslimanov. Čeprav nikoli ni bilo dvoma o uporabi spornih, z ženevsko konvencijo prepovedanih tehnik Bushve administracije, ki jih je ta uporabljala v boju proti terorizmu, omenjanje mučenja z glasbo še vedno dvigne marsikatero obrv in izbuja nasmeh. Kako je mogoče z Bruceom Springsteenom mučiti ljudi?

Naša zahodna družba je družba hrupa. Živimo v velikih mestih, zraven avtocest in blizu letališč. Truša prometa niti ne slišimo več. Sprehajamo se med vrvežem ogromnih nakupovalnih centrov. S slušalkami na ušesih gledamo predse. V lokalnih s hrupno glasbo povzdignemo glas, da se lahko pogovarjamo. Ko je žurka pri sosedih preglasna, rajši potrpijo tisti večer, kot kličemo policijo, ker vemo, da smo prejšnji vikend sami počeli isto. Na televiziji in radiu nas nadlegujejo pojoke misice, vsak, ki ima pet minut časa, odpre usti in posname album. »Poff!« kot da ni mogoče uiti. Od tod izvira naša neobčutljivost.

Na drugi strani pa je zvok postal represivno sredstvo. Nadzoruje počudenje, regulira njihovo obnašanje in oblikuje podobo različnih, tudi javnih prostorov.

Dr. Moustafa Bayoumi, profesor angleščine na newyorški univerzi, je že pred leti v eseju Disco Inferno v zvezi z mučenjem z glasbo pisal o kulturnem imperializmu, dejstvu, da Američani nadlegujejo večino muslimanskih ujetnikov z ameriško, zahodno glasbo, s čimer naj bi izražali svojo superiornost. Potrebno pa je omeniti tudi drugo plat te iste medalje – kulturno ignoranco. Službenici ameriške vojske in CIE so uporabljali ameriško glasbo v prvi vrsti zato, ker je edina, ki jo poznajo in poslušajo, slednje pa včasih počinjo tudi zelo površno. Pri komadu Rock in the USA Bruca Springsteena bi tako težko rekli, da gre za nekakšno domoljubno himno, primerno za izražanje premoči, ampak prej za oris trpkih izkušenj veteranov vietnamske vojne, ki so jih doživeli ob vrnitvi domov. Nič ne de, podobno stvar je že leta 1984 naredila administracija Ronalda Reagana, ko je komad uporabila za glasbeno podlago kampanje, s katero se je takratni ameriški predsednik potoval za svoj drugi mandat v Beli hiši. Eminem v White America lucidno in neusmiljeno obračuna s hinavščino belega srednjega razreda, ki skuša izznega poeta iz Detroita utišati zaradi domnevno škodljivih vplivov na njihove otroke. Fuck Your God ameriških metalcev Decide da je uperjen proti krščanski interpretaciji božjega.

Ta »vojna« je šla skozi vse. Zavrtela se je v ritmičnih sodobne zahodne populskute, ob glasnih melodijah in preslišanih besedilih. Za naslednjo pripravite čepke.

Ne-kulturno **26** **27** **28** **29** **Avtonomna cona** **30** **31**

Škandal

Katja Perat: Urbana legenda pravi, da je Mednarodni kongres lingvistov v Haagu iz leta 1928 manifestni dogodek struktu-

ralne lingvistike, ki bo temeljno prerešetala humanistiko ne-

davno minulega stoletja, spremljalo pet slušateljev. Včasih se

zgodi, da stvari, ki po naključju pridobijo na vplivu dosti ka-

sneje ali, če nimajo sreče, nikoli, zdrsnejo mimo neopažene.

Ena izmed pronicljivih ugotovitev historične avantgarde je, da

je prihodnost umetnosti samo v stiku z življenjem – sklep, ki

ima zanimive implikacije. Kar privlači pozornost, je zaveda-

nje, da ima beseda iz zapisane tragedije meseno podlago in, če

je le mogoče, nekje resnične posledice. Okus množic je krvolo-

čen – gladiatorstvo se potuhne in preobrazi, izgine pa redko.

Bolj tesno kot je umetnost zvezana s kruto resničnostjo, bolj

je opažena – mesto, na katerem trčita fikcija in svet, vsakič

znova fascinira. Ne pravim, da gre za neizogibno nujnost, mar-

sikomu uspe opozoriti nase brez spremljave krvave procesije,

vendar podčrtati kvaliteto s poštenim škandalom v promocij-

skem smislu nikoli ni odveč.

Helene Hegemann je stara sedemnajst let, je hči vplivnega berlinskega dramaturga in gledališkega profesorja Carla Hegemanna, avtorica drugega najbolj branega in prodanega romana nemškega literarnega prostora Axolotl Roadkill in nosilna figura literarnega škandala leta, ki roman prepozna kot plagiatorski kolaž.

Airen je psevdonim osemindvajsetletnega uslužbenca svetovnega podjetja, avtorja prezrtega romana Strobo, ki vsebino črpa iz dnevniških zapisov svojega razvpitega bloga, in človek, ki je v fragmentih bestsellerja gospodične Hegemann prepoznal svoje lastno delo.

Axolotl Roadkill in Strobo sta dva romana, ki govorita o isti stvari – berlinski tehno sceni, seksu in drogah; prvi je pri eni največjih založniških hiš v Nemčiji doživel tretji ponatis slaba dva tedna po izidu, drugi je izšel v nekaj sto izvodih pri majhni založbi literarnih entuziastov. Razkol v odmenosti je zanimiv, saj je v veliki meri odvisen od osebe, ki stoji za romanom. Airenu anonimnost veliko pomeni – v intervjuju za Der Spiegel pove, da se boji, da bi v primeru razkritja njegove identite izgubil službo. Njegov roman je avtobiografski, je zapis dogajanja, kot je dejansko potekalo, zgodba človeka, ki ukrepa proti dolgočasu svojega dnevnega življenja z nočnim ekscesom – blogerski potopis in hedonizem, ki ga opisuje, sta oba zlitá v funkciji izmikanja stagnaciji in s tega stališča je Strobo dejanski roman –eksperiment človeka, ki je žural prepotencirano, da je o tem lahko pisal. S Hegemannovo je ravno obratno, meni, da je lepota literature v tem, da lahko znotraj njenih meja brez nevarnosti pogube razpolaga s skrajnostmi, ki bi imele v resničnem življenju neželene posledice. Zanimivo je, da je eden izmed razlogov, da se roman prodaja tako dobro, kot se, to, da ji nihče ne verjame. Šestnajstletnica se po materini smrti preseli k očetu v prestolnico- seveda je vse res. Razvratna izpoved hiperinteligentne mladoletnice, ki v prostem času bere Žizka in blodi po temi Berlinskega podzemlja, je totalna fascinacija – iste stvari se slišijo bolj učinkovito, če jih pove nekdo, ki do njih načeloma sploh ni upravičen, kot nekdo, od kogar bi jih skoraj pričakovali. Axolotl Roadkill bi bil škandalozen tudi brez afere o plagiatorstvu, med tem ko je Strobo še ena v vrsti narkomanskih izpovedi, ki v literaturi zadnjih desetletij niso nikakršen novum.

Stvari se dodatno zapletajo, ko Airen odkrije, da mu je bila ukradena intelektualna lastnina in problem vrže v svet, mladi up nemške literatu-re, glasnica prihajajoče generacije, je plagiatorka. Celi odlomki iz njenega romana so copy-paste njegovega. Gospodična Hegemann priznava krivdo, vendar ne na način, ki bi si ga ljubitelji tradicio-nalne pravičnosti želeli. Obžaluje, da romanu ni dodela spiska vplivov, objubi, da bo v ponatisih, ki sledijo, napako popravila, vendar ne odstopa

od stališča, da so vse izposojenke, ki jih je upo-rabila, povsem legitime s stališča njene lastne teorije estetike, katere manifestno delo je Axolotl Roadkill, in ki bi morala biti upoštevana pri re-definiranju pojma plagiatorstvo. Svoja estetska stališča avtorica ilustrira v verjetno najbolj citi-ranem odlomku romana, zapisanem v angleščini: »Berlin is here to mix everything with eve-rything. I help myself wherever I find inspiration and ideas: Films, music, books, paintings, poetry about sausages, photos, conversations, dreams ... Light and shadow, precisely because my work and my theft become authentic the moment some-thing touches my soul. Who cares where I get thin-gs from? All that matters is what I do with them.«

Ne kraja, marveč način, kako prihajajoča ge-neracija doživlja in koristi tradicijo, okolje, vse, kar je bilo tu pred njimi. Mnogi so zgroženi in treba je priznati, da je bilo objaviti cele izseke tujega dela brez kakršne koli omembe najmanj nepremišljeno in zagotovo ne povsem legitimno, vendar sem mnenja, da Hegemannove ne gre kot zločinke načelno zavriniti kot glasa genera-cije, ravno nasprotno, zdi se mi, da afera okrog romana Axolotl Roadkill njeno vlogo dvakrat podčrta. Airen sam za Der Spiegel pove, da ne razume, zakaj ga je kopirala, saj je vse, kar je v romanu avtentično njenega, vrhunske kvalitete – ne gre za to, da bi avtorica pod svojim imenom objavljala tuje delo iz pomanjkanja talenta, prej gre slutiti, da sedemnajstletno dekle, ki slovi po tem, da težko prenaša svojo situacijo, svojo nepomembnost in zapostavljenost, ki preideta z mladostjo in življenjem v senci očetovega vpliva, v svoji realni situaciji ne najde ničesar vrednega in se je prisiljena opirati na tuje vsebine, ki jih prepozna kot bolj navdihujoče, bolj izpolnjujoče, resničnejše. Axolotl Roadkill je poskus pobega v identiteto nekoga drugega, ker tvoja lastna ni dovolj dobra, upirati se zoper nemožnost upora, zapiše Der Spiegel.

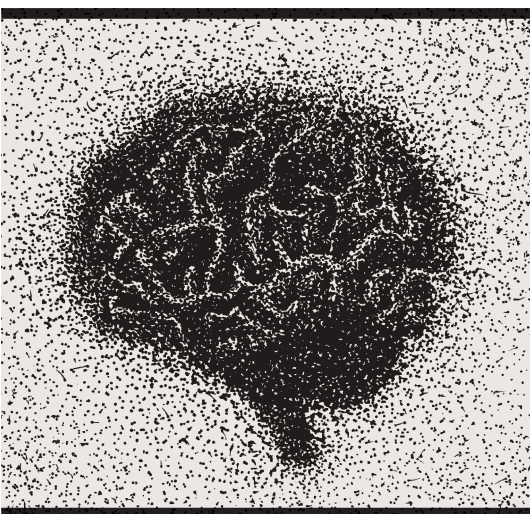
Zanimivo je tudi to, da kljub hrupu, ki ga je afera Hegemann povzročila, vsi vpleteni osta-ajo relativno mirni. Airen, njegovi založniki in odvetniki, si želijo samo prepoznanja, da bi v prihodnjih izvodih romana pisalo, kateri pasusi so citirani, da bi bil Strobo deležen časti, ki si jo zasluži. Hegemannova in njeni založniki se stri-njajo, kot bi pošteno bi bilo, če bi svojo copy-paste tehniko priznala že v izhodišču, opravičuje se za svojo nepremišljenost. Zgrožena je zgolj publika, tako zgrožena, da se ob ona romana prodajata v na-slutnih količinah, ker morajo vsi pismeni Nemci nemudoma ustvariti mnenje. Teoretiki zarote vedo, da je tudi ta škandal, kot mnogi pred njim, premišljena marketinška poteza, na splošno pa je vsem v zadovoljstvo, da se nekaj dogaja in litera-tura ni zgolj mrtva črka na papirju.

Efekt(ira)no basiranje Mad Professor, Gala hala, 25. 3. 2010

Borja Močnik, fotografija Jussi

Virtanen: Najmočnejšo tradicijo jamajških popularnih godb ima poleg karibskega epicentra jasno Velika Britanija. Na tej sceni je eden glavnih protagonistov Neil Frazer, legenda z nazivom Mad Professor (dobil ga je, ker ga je kot mladca fascinirala elektronika), pa čeprav je na Otok prišel šele s 13. leti.

V svoji približno tridesetletni karieri je nanizal nič koliko danes že kultnih riddimov, nešteto sodelovanj in odmevnih remiksov, med katerimi nedvomno izstopa predelava celotnega albuma Protection skupine Massive Attack v njihovih najboljših letih (No Protection, 1994). Umestimo ga lahko v drugo generacijo producentov duba, ki so ostali zvesti izročilu Kralja Tubbyja, a zgodbo uspešno razvili naprej. To mu je uspelo predvsem preko lastne, vizionarske založbe Ariwa, ki je v 80. in 90. letih tako rekoč lastnoročno definirala zvok otoškega elektronskega duba, prežetega s sintetiziranimi vižami in ritmičnimi zankami sicer značilnimi za žanr jungla. Mad Professor je v Ljubljani nastopil že nekajkrat, nazadnje nekje pred tremi leti, prav tako v Gali hali. Sedaj se je že drugič vrnil z nadobudnim in vse bolj samozavestnim dvajsetletnim sinom Joejem Ariwo. Po kratkem uvodu Joeja, ki ga je mladenič napovedal kot »dubstepperskega« in pri katerem je šlo v resnici bolj za novi dub kot dubstep, se je na oder prismejal Mad Professor. Na pultu sta pričakovano imela ogromno mešalno mizo in kupček efektov. Profesor je začel z dvema verzijama znanega dub riddima Kunta Kinte, nadaljeval z Lucianom in prezgodaj rahlo banalno zabremzal z živim remiksom klasike Boba Marleya. Umirjenemu začetku je le sledil pravi roots z vokalom Johnhnyja Clarka na čelu, do bolj plesnega jungle duba pa smo morali počakati kar nekaj časa. Izbor materiala je bil tako nepričakovano počasen, sicer povsem okusen, a primernejši za prebavljanje na domačem kavču, klubskemu prostoru hvalnejše sloge, s katerimi je Professor udaril v 90. letih, pa smo dobivali le v manjših dozah v drugi polovici koncerta. Če je žanrsko kaj ostal dolžen, pa se je oddolžil z angažiranim vijačenjem, s katerim so sicer ležerni komadi zafunkcionirali, efekti so udarjali po celotni panorami in podlage rinili v razdrobljeno, organizirano maso zvoka. Dub je bil ena prvih zvrsti, pri kateri so pravi mojstri studijske tehnike in prakse (manipuliranja in predrugečnja zvoka) uspešno prenesli tudi na oder in zvesto temu principu lahko še danes poslušamo žive, vsakič nekoliko drugačne in dinamične remikse nič kolikokrat uporabljenih matric. Karkoli manj od boleznega manipuliranja vseh elementov, torej bas linij, ritmov, vokalov in instrumentalnih linij bi bilo razočaranje, a ne smemo pozabiti, da so bile tokrat za to odgovorne ne dve, ampak kar štiri roke, saj je Joe vsake toliko in ravno prav tudi sam obrnil kak gumb, vmes pa v mikrofون navrgel kako parolo in animiral publiko. Prav zabavno je bilo gledati., kako je oče sinu fotrovsko po vsakem komadu dal napotke, katerega naj bo naslednji. Uživanje duba kot se šika ima tudi svoje tehnične zahteve, predvsem, da je dovolj, v resnici preveč, basa. In Gala hala se je z novim ozvočenjem izkazala kot nadvse primeren prostor za tovrstne podvige, ki zahtevajo zvočne sisteme, pri katerih nas ob udarcu basa zasrbijo nosnice in zaščemi v trebuhu. Še ena profesorjeva učna ura prakse dubadeličnega vijačenja.

Impulzi
napovednik@tribuna.si
zadeva: impulzi

Sreda, 14. april.

KINODVOR OB 21.00. **KUHINJA Z DUŠO.** Nov celovečerec nemškega režiserja Fatiha Akina, tokrat v bolj humornem duhu, saj gre za dinamično komedijo o brezupno neorganiziranem šefu restavracije in drugih prisrčno prismuknjenih ekscentrikih, ki utripa v ritmu sodobne večkulturne Nemčije.

Petek, 16. april.

GROMKA OB 18.00. **BOJAN RADEJ: POVEZOVANJE ANTISISTEMSKIH GIBANJ** V sklopu miselnega festivala Civilno-družbene iniciative se bo odvila javna tribuna z uvodnim predavanjem razvojnega ekonomista Bojana Radeja o povezovanju in krepitvi antisistemskih gibanj. Kako, zakaj in zakaj ne?

MENZA PRI KORITU OB 21.30. **ZENI GEVA, RUINS ALONE (JAPONSKA) IN JAKUZI'S ATTEMP.** V Menzo se vračajo japonski metalsko-eksperimentalci šus z imenom Zeni geva, tokrat v družbi njihovega derivata Ruins Alone in sosednjih Jakuzi's Attemp.

DVORANA GUSTAF, MARIBOR, OB 21.00. **OD FRANCLNA MOŽGANI IN ZMAJEV REP.** Od Franclna možgani predstavlja skupek novomeških glasbenih možganov, ki s pridom sodelujemo tudi v marsikateri drugi znani godbi. Njihova žanrska neulovljivost je primerljiva z neulovljivo stjo Zmajevega repa.

Sobota, 17. april.

CHANNEL ZERO OB 22.00. **HELLEKTRO: DARK MATTERS.** HellEktro je ena izmed redkih, vendar kljub temu rednih stičišč goth in dark scene. Tokrat bo potekalo v obeležju izdaje albuma Dark Matters producenta Torula.

Ponedeljek, 19. april.

MENZA PRI KORITU OB 22.00. **DEVOTOS IN SUBVERZIVOS (BRAZILIJA).** Brazilija seveda nima samo Sepulture in včasih tudi Sepultura ni najhitrejši južnoameriški bend. Da ne omenjamo, da Sepultura ne prisega na punk in hardcore ritme, tako kot tokratna pospeševalca tempa ljubljanskega klubovja.

FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE, OB 14.00. **BOŠTJAN VIDEMŠEK: IDEOLOGIJA OBJEKTIVNOSTI V NOVINARSTVU** Javna tribuna, ki bo namenjena odkrivanju sodobnih oblik in zablod novinarstva ter kritičnemu pristopu h opevani novinarski objektivnosti tudi s pomočjo izkušenj znanega (proti)vojnega poročevalca Boštjana Videmška.

Torek, 20. april.

SEDEŽ DRUŠTVA LJILJAN **DELAVNICA: (DE)STIGMATIZACIJA BALKANA** V prostorih društva na Lujze Pesjakove 9 v Ljubljani, se bo zgodila kreativna delavnica, kjer se bo na podlagi nabranih pop materialov (vici, grafiti, narodno-zabavne pesmi, letaki, reklame ipd.) analiziralo in na zabaven način

dekonstruiralo našo podobo Balkana. Delavnico bodo vodili profesor kulturologije Mitja Velikonja in njegovi sodelavci, nanjo pa se lahko prijavite na e-mail: cdi@sou-lj.si. Za vse radovedne in družboslovne glave!

GALA HALA OB 22.00. **ZENZILE (FRANCIJA).** Zenzile so še eni izmed plejade francoskih dub kolektivov, ki v zadnjih letih često tresejo drobovja tudi obiskovalcem pod domačimi odri. Čeprav pogosto nepredvidljivi in žanrsko razgibani, pa z dolgo kilometrino, ki vključuje tudi sodelovanja z drugimi dub prvaki (npr. High Tone), pa vsekakor eni izmed prvakov močne francoske dub scene.

KINO ŠIŠKA OB 20.00. **POSTGRAVITYART.** Petdeseturno procesiranje petdesetih koordinat petdesetletnega projekta Noordung 1995::2045. Glej na http://postgravityart.org/.

MENZA PRI KORITU OB 21.00 **WHY?** Brkati poeti hip-hop indiejade očarajo z izvirno igrivostjo pisane besede in glasbeno neobremenjenostjo, navdušili pa bodo še tako žanrsko zakoličenega poslušalca.

Sreda, 21. april.

ŠPANSKI BORCI OB 18.00. **MARTA GREGORČIČ: RADIKALNO IZOBRAŽEVANJE** Z izkušeno aktivistko, ki se je srečala že z marsikaterim alternativnim načinom izobraževanja, o katerem mi pridni sistemski napiflanci nimamo pojma, se bo odvila javna tribuna o participatornem in nehierarhičnem izobraževanju.

Četrtek, 22. april.

KUD FRANCE PREŠEREN OB 21.00. **MR. FOG.** Mr Fog ki prihaja iz Oxforda, je nase opozoril že z EP albumom »Keep Your Teeth Sharp«, tik pred izdajo v mesecu aprilu pa je tudi njegov prvi album. Avtor besedil, pevec, glasbenik in producent, ki v sebi združuje zmožnost združevanja očarljivih tonov s smiselno liriko, vse skupaj spretno zavito v napredno elektroniko, bo v letošnjem letu vsekakor deležen pozornosti, ki mu jo že izkazuje širša medijska podpora tako posameznih glasbenih mačkov kot glasbene revije Big Issue, NME in Clash magazine.

KINO ŠIŠKA OB 22.00. **BALKANBEATS: DETI PICASSO (RUS).** Gre za silo zanimivo skupino, ki je svojo glasbo opisala kot "postmoderni prevod starodavne krščansko-armenske folk glasbe".

Petek, 23. april.

KINO ŠIŠKA OB 21.00. **DEERHOOF (ZDA) IN REPETITOR (SRB).** Skupina Deerhoof iz San Francisca mešajoč ljubko in kaotično, iz hrupa, sladkobnih melodij in eksperimentalnega duha ustvarja prijetno izzivalno in povsem posebno glasbo. Repetitor predstavlja enega izmed stebrov nove beograjske scene, ki se je že večkrat predstavila tudi pri nas.

Sobota, 24. april.

KUD FRANCE PREŠEREN OB 20.00. **NEGLIGENCE.** Špil domačih trash-metalcev.

CHANNEL ZERO OB 22.00. **ELEKTROLIZA.18: DETROIT TECHNO MILITIA (ZDA).** Detroit Techno Militia (DTM) je kolektiv DJ-jev in producentov na misiji širitve elektronskega zvoka domačega Detroita širom sveta. Z več kot 25-letnimi izkušnjami kombiniranega DJ-anja bosta DJ Seoul in T. Linder v Ljubljani predstavila svojo edinstveno mešanico techna, electra in turntablizma na štirih gramofonih. S spretnim miksanjem in skrečanjem vinilov nam vodilni zastavonoši DTM na 18. edicijo Elektrolize prinašata energijo in vzdušje, ki ga je redko videti v sferi elektronske glasbe.

KLUB K4 OB 23.00. **RDYO DJS IN RIS SOUNDS – NEW.** Standardna ekipa RDYO, tokrat bojdja zadnjič v tej sezoni. (Od)rolali bodo: Dubstep & Drum.n.Bass

floor: JAMirko & Pier (RDYO Djs), Massimo & KoLTeK (RDYO Djs), Freeverse & Sunneh (Krunch it!! / Synaptic). Kus Kus 6 promo floor (roots, reggae, dancehall): Roots In Session Sounds / Pier, Fu, Shine.

Ponedeljek, 26. april.

KLUB K4 OB 21.00. **DAN DEACON&KLEEMAR.** Klub na Kersnikovi bo tokrat vrata netipično odprl že v ponedeljek. To pa pomeni, da v organizaciji ŠKUC-Bube, Brata in Sestre ter K4 v Ljubljano prihaja, kot pravijo, profet nizkoproročunske, naredi-in-izvedi-sam elektronske glasbe Dan Deacon. Družbo mu dela prekmurski elektronsko-vsestranski Kleemar.

Torek, 27. april.

TOVARNA ROG OB 22.00. **START TODAY.** Na dan zmage s hardcorom proti fašizmu.

Petek, 30. april.

GALA HALA OB 20.00. **KANDŽIJA.** Trenutno verjetno najbolj vroče ime raperske scene iz nekdanje Jugoslavije, vsaj znotraj nestandarde prezentacije hiphop kulture, je osiješki freestylerski manijak KANDŽIJA. Kandžijo smo že davnega leta 2004 videli na enem od Rapetkov, kjer je skupaj s Settom nastopil kot gost na promociji albuma N'toka. V tem času se je eden največjih talentov ex-yu rap scene iz talentiranega raperskega mladince povsem uveljavil znotraj območja malce drugačnega hiphop križanca in postal pravcata zvezda balkanskih TV in radijskih programov. Njegov pohod na vrhove raznoraznih lestvic, s humorja polnimi pa tudi angažiranimi zgodbami in besedili pa se je zgodil tako na ravni povsem podtalnih medijev, kot tudi na raznoraznih MTV-jevskih in sorodnih lestvicah.

MENZA PRI KORITU OB 22.00. **ZU (ITALIJA) IN ŽOAMBO ŽOET WORKESTRAO (SLO).** Izrazilo svojeglavi in shizofreni kombinaciji bobnov, basa in – tu prihaja presenečenje – saksofona bodo delali družbo domači ŽŽW. Velja pa seveda tudi obratno.

DVORANA GUSTAF, MARIBOR, OB 22.00. **DREK U PEST IN SIROTINJE.** Pankersko žganje iz zakladnice kranjskega Izbruhovega bazena.

Torek, 4. maj.

GALA HALA. **D.O.A. (KANADA), EXPLOITED (VB) IN AL AND THE BLACK CATS (ZDA).** V preteklih mesecih je Ljubljano obiskalo kar nekaj punk fotrov, a je kljub temu tokratni arzenal še posebeno močen. Gre namreč za dve legendarni hardcore in punk skupine, in sicer D.O.A. in The Exploited! Če nič drugega, ste od slednjih po vsej verjetnosti zasledili tisto slavno smrtno glavo z irokezo, ki še sedaj pristaja na prsih marsikaterega mladince. Po mainstreamovsko bi se tako lahko celo reklo, da gre za enega izmed vrhuncev sezone.

Ponedeljek, 10. maj.

MENZA PRI KORITU OB 21.00. **MESSER CHUPS (RUSIJA).** Dokaz, da se ne surfa samo po kalifornijskih valovih. Dvojico, ki prisegata na vampirski-surf se splača videti – dobesedno. Ne verjame? Poglejte na internet.

Sreda, 12. maj.

KINO ŠIŠKA OB 20.00. **SECRET CHIEFS 3 (ZDA), FAT 32 (FR) IN CONGS FOR BRUMS (ZDA).** Etno jazz orientalski surf perzijski kinematografski free rock orkester v družbi francoskih FAT32 in Congs for Brums, solo projekta Chesa Smitha, bobnarja Secret Chiefs 3.

Impulze in sinapse zbiramo na našem elektronskem naslovu. Pozivamo te, da deliš z nami svoje dogodke in povezave. Za vsako izdajo naredimo izbor, za katere dogodke in povezave menimo, so dovolj dobri, da si jih drzemo priporočati.

Sinapse
napovednik@tribuna.si
zadeva: sinapse

AASU.ORG.GH/MEM-UNION.HTML **ZDRUŽENJE AFRIŠKIH ŠTUDENTOV** Organizacija, ki združuje študentske organizacije iz celotne Afrike.

EMANCIPATING-EDUCATION-FOR-ALL.ORG **»BREZPLAČNI ŠTUDIJ ZA VSE!«** Geslo, ki je povezalo študentke in študente celega sveta v skupno iniciativo. Se jim pridružiš?

INTERNATIONALSTUDENT.COM **MEDNARODNI ŠTUDIJ** Te slučajno zanima študij v ZDA, Veliki Britaniji, Avstraliji ali kje drugje? Potem je ta stran zate.

VIDEOLECTURES.NET **PREDAVANJA NA SPLETU** Predavanja, seminarji, kongresi... Vse tematike, iz vseh celin. Zdaj na dosegu vaše miške! Pa še zastoj je ...

OERCOMMONS.ORG **OPEN EDUCATIONAL RESOURCES** Koncept Creative Commons izobraževanja ...

OPEN.AC.UK **OPEN** Naj bo znanje dostopno vsem.

MAGNUMPHOTOS.COM **MAGNUM PHOTOS** Portal, kjer na enem mestu najdete najboljše reportažne fotografije ... ever!

WWW.NEWSPAPERCLUB.CO.UK **NEWSPAPER CLUB** Naredi si svoj časopis!

ONLINENEWSPAPERS.COM **ČASOPISI NA SPLETU** 1.) Izberite državo, 2.) izberite časopis.

ALISTAPART.COM **A LIST APART** Kritično in inventivno pisanje o spletu, spletnih tehnologijah in vsebinah na spletu.

VASTMINORITY.BLOGSPOT.COM **UPORI PO SVETU** Če želite slediti uporom in bojem za pravičnejši svet, boste tukaj našli vse pomembne novice in nekaj drobnih analiz treutnega stanja družbe.

NO-RACISM.NET **NE RASIZMU** Novice o uporih po svetu ... Precej ažurno ter tako v nemščini kot tudi v angleščini ...

AKRESS.ORG **AKRESS** Delavska anarhistična založba in distribucija.

WIFI-TOCKE.SI **WI-FI TOČKE** Nimate dostopa do interneta. Ni problema. S seznama poiščite brezplačen dostop do WiFi-točk.

Ženska svetovalnica: Na koncu smo krivi vsi drugi, samo povzročitelj nasilja ne!

Manca Zgaga, ilustracija Ana Baraga: Dobila sem dobro priložnost. Pisati o nasilju v družini tako, kot ga že nekaj časa opazujem sama. Na področju nasilja v družini namreč delam zadnjih nekaj let, sprva kot prostovoljka, danes pa kot strokovna delavka. Društva sos telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja. Osrednji cilj društva je reševanje in lajšanje socialnih stisk in težav ter izvajanje različnih oblik psihosocialne pomoči za ženske in otroke – žrtve nasilja v družini ter v partnerskih in sorodstvenih zvezah.

O nasilju v družini se pri nas zadnje čase veliko govori in piše, kar je potrebno pozdraviti. Nevladne organizacije se trudimo ozaveščati javnost o tem, kaj nasilje v družini sploh je, trudimo se tudi vzpostaviti ničelno toleranco do nasilja. Na drugi strani pa se na tem področju trudijo biti aktivni tudi mediji in pri tem so pogosto zelo samoiniciativni. Kljub velikemu napredku v poročanju pa me včasih še vedno vznemljajo njihovi senzacionalistični in dramatični način prikazovanja. Zgodi se, da prikazujejo žalostne zgodbe na način, ki ne pomaga prav nikomur. Ne žrtvi, ki doživlja nasilje, ne nam, posameznikom in posameznicam, ki to moramo opazujemo ali o tem razmišljamo. Moti me, ker se vse prevečkrat išče krivca za neuspeh prav v vrsti institucij, ki pomagajo ženskam oz. otrokom z izkušnjou nasilja.

Nikakor ne morem razgledati načinov, na katere znanje predstaviti zgodimbo, če je že ne prikrivajo povsem po svoje. Zavedam se, da je potrebno narediti marsikaj za večjo gledanost in priljubljenost, ampak za kakšno cenó? Govorim o berljivosti, ko nasilje v družini pripelje do nesrečnega konca, torej do velike brutalnosti ali celo do umora. Takrat smo na tapeti mi, strokovne službe na področju nasilja v družini. Mediji začnejo z razpravo o tem, kdo je kriv oz. katera služba je zatajila? Je bila policija, center za socialno delo, tožilstvo ipd.?

Ljudje seveda beremo prispevke in gledamo objave. Na podlagi le-teh si ustvarimo svojo predstavo o nasilju v družini in učinkovitosti strokovnih služb na tem področju, ki pa je lahko precej drugačna od dejanskega stanja. Kakšna je ta predstava?

Verjamemo, da strokovne službe v večini primerov odpravijo. Torej se ne gre zanašati na policijo, centre za socialno delo in tožilstva oz. sodišča, saj ne nudijo ustrezne pomoči. Temu verjetno sledi prepričanje, da je najbolje, da takrat, ko zaznamo nasilje, ki se npr. dogaja pri sosedih oz. pri znancih, prijateljih, sorodnikih, sodelavcih, ne reagiramo in ne prijavljamo. Do institucij imamo odpor. Iz različnih razlogov se ne želimo izpostavljati.

Na drugi strani pa imamo ženske in otroke, ki doživljajo nasilje. Tudi ti prebirajo in gledajo različne medije. Le-ti tudi s svojimi načini poročanja potrjuje, da jim nihče ne bi pomagal – to pa jim v glavo vpije tudi sami povzročitelji nasilja. Pri delu z žrtvami nasilja sem večkrat opazila, da so v letih trpljenja in maltretiranja s strani partnerja oz. moža začele verjeti in pogovornim besedam in grožnjam kot npr.: da so nesposobne matere, da so nore, »naravnost na pa psihiatrjko«, da bodo v primeru ločitve zahtevali skrbništvo nad otroki, naj si nekar ne obračajo na policijo in center za socialno delo, saj jim ne morejo pomagati; še več, lahko jim celo odvzamejo otroka (na žalost so tem ženskam otroci velikokrat zadnja bilka, ki jih drži pokonci). Ko ženska dobi še senzacionalistično »sliko« iz medijev, ji to moreže oz. partnerjeve grožnje samo potrdi. Tako imo na koncu povzročitelji nasilja moč, ki mu je »nihiče ne more odvzeti«.

Sama verjamem, da ste številni izmed vas že slišali o tem, kaj nasilje v družini je. Vseeno bi na tem mestu želela ponoviti nekatere poglavitne stvari. Ko govorimo o nasilju v družini, imamo vedno v mislih zlorabo moči enega družinskega člana nad drugim. V večini primerov gre za nasilje, ki ga partner izjva na partnerko oz. mož nad ženo

in otroki. Pri tem nasilje nad žensko ne pomeni zgolj fizičnega nasilja, kar si marsikdo poenostavljeno predstavlja. Gre za dolgotrajno proces, ki se začne s psihičnim nasiljem (poniževanje, kontroliranje, nadzor, grožnje, posmeh, zaničevanje ipd.), pogosto se mu pridruži še fizično (klofute, brci, udarjanje z glavo ob tla ali druge predmete), pretepanje na različne načine in z različnimi predmeti), ekonomsko (nadzor nad dohodki in odhodki) pa tudi spolno nasilje (pri čemer gre poleg prisilnega spolnega akta tudi za nezakonito oteževanje, grobe pripombe, siljenje k spolnemu odnosu s drugimi ipd.). Cilj je vedno isti – ponižati ose, podrediti partnerko oz. ženo ter otroke. Dokazati premoč in oblast. Pri tem povzročitelj svoj cilj uporabi različna sredstva, da doseže svoj cilj.

Zavedati se moramo, da povzročitelji nasilja običajno zelo pazijo na »svoj ugled« in se v javnosti kontrolirajo ter prikazujejo v drugačni luči, da ne bi kdo izvedel, kaj se doma v resnici dogaja. Zato veliko ljudi povzročiteljem nasilja hitro nasade in jim tudi verjame. Ženska, ki živi v nasilju, ostane sama. Na drugi strani pa poznamo povzročitelje, ki ustrahujejo tudi okoliščine, se zapletajo v mnoge midsosedske spore. Takšnega se praviloma vsi bojijo, kar je še en razlog, da ne reagirajo oziroma ne reagirajo pravočasno.

Kdo je to »kriv«? Sama mislim, da je to lahko le povzročitelj nasilja sam, ki maltretira celotno družino, včasih pa še okolico, in »vse drži v šahu«. Ko govorimo o tem, kdo je kriv in kd ne, ne dejstvo, da so krivi tudi tisti, ki nasilje zaznajo, pa ne reagirajo. Pa s tem nimam v mislih le strokovnjakov in strokovnjakinj, pač pa ljudi nasploh: torej socialce, sorodstvo, znance, znanke, prijatelje in se prijatelje, kot mimoidoče. Kot državljani in državljanke smo dolžni pomagati drugim v nesreči. Ampak žal: dokler tega ne bo razisti vsak pri sebi, ne more drugih obtoževati, da so krivi. Ljudje smo vse preveč naravnani h kriticiranju drugih, vase pa težko pogledamo. Iz različnih razlogov težko sprejmemo aktivno vlogo, to je, da nasilje prijavimo oziroma se javno postavimo proti njemu.

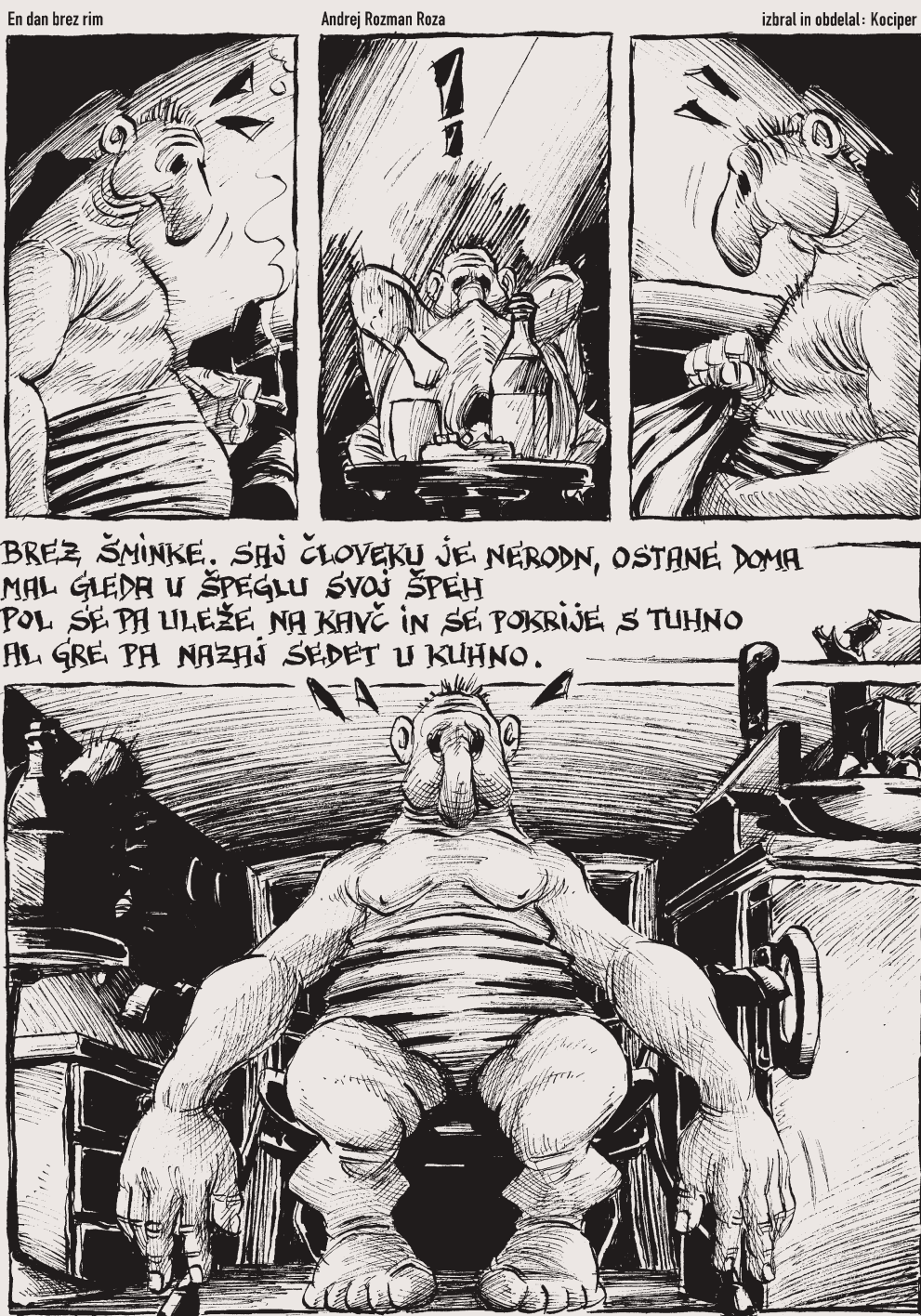
Naj moj prispevek ne izžvenki kot kritika medijev, saj se zavedam njihovega pomena in pomembnosti, pa tudi težav in omejitev, s katerimi se srečujejo novinarke in novinarji pri svojem delu. Želim samo glasno opozoriti, zakaj načim, ki ga včasih uberejo, ni primeren. K večji gledanosti in berljivosti (in s tem večjemu profitu) gotovo prispeva, a k pomoči šibkim in boju proti širjenju nestrpnosti prav gotovo ne.

Menim, da bi ženske, ki doživljajo nasilje, pa tudi širšo javnost bolj opogumil izčrpan predstavljen primer dobre prakse – torej primer, ko se je ženska uspela rešiti iz odnosa, kjer vlada nasilje, in zaživela na novo.

Stanje na področju preprečevanja nasilja v družini se počasi, a vztrajno izboljšuje. Vlade in nevladne organizacije na tem področju nenehno izboljšujemo prakso dela. Na drugi strani pa lahko ogromno priporome vsakdo od vas, bralci in bralci. Že s tem, da prijavite nasilje, če ga opazite. Že s tem, da se javno in odločno postavite zoper nasilje in obsodite dejanja tistega, ki ga povzroča. Ne poslušajte, temveč spregovorite in tako ustavite tiste, ki nasilje povzročajo! Morda boste na ta način rešili kakšno življenje.

Zavedati se moramo, da povzročitelji nasilja običajno zelo pazijo na »svoj ugled« in se v javnosti kontrolirajo ter prikazujejo v drugačni luči, da ne bi kdo izvedel, kaj se doma v resnici dogaja.

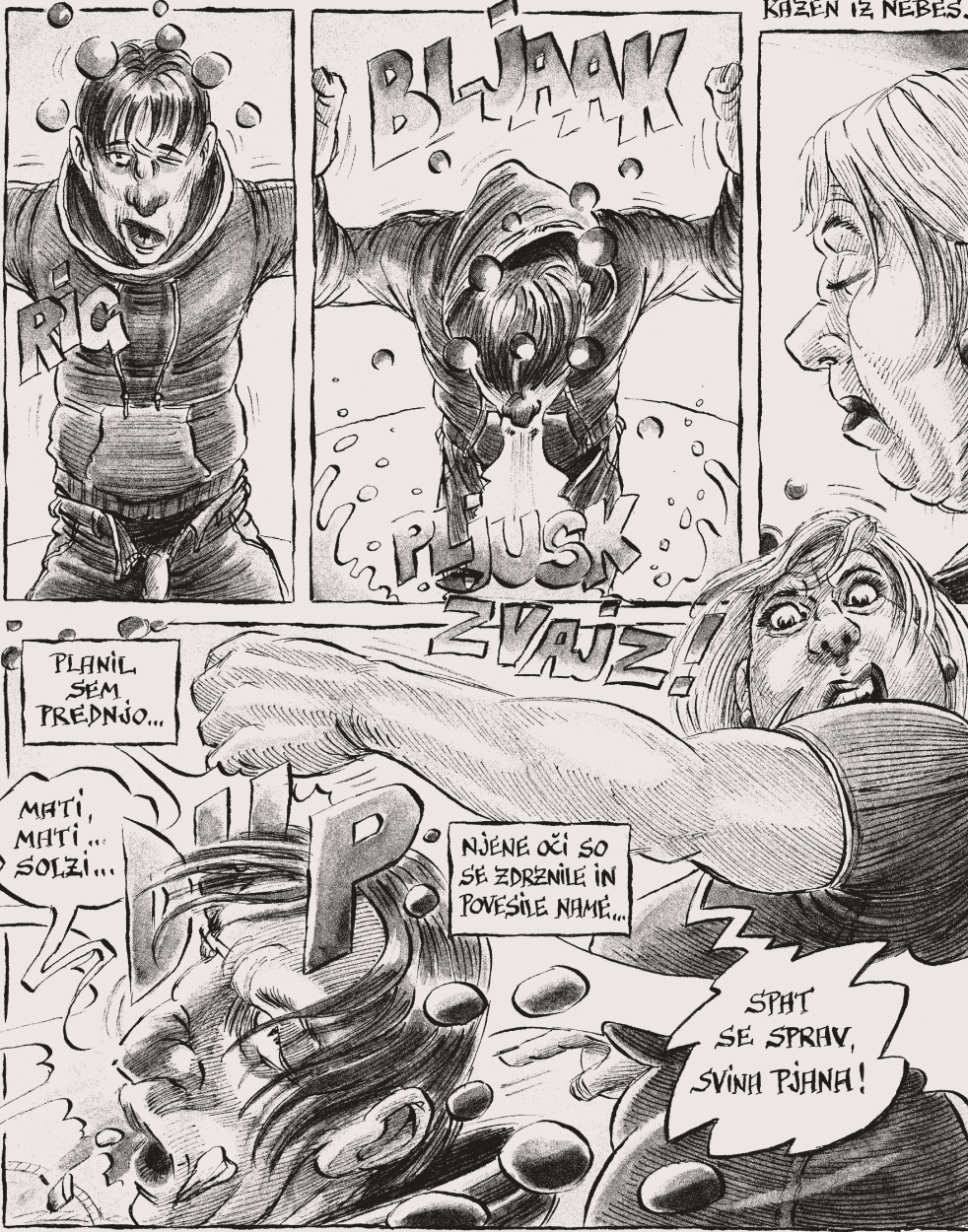
STRIPBURGER Forum Ljubljana, Metelkova 6, 1000 Ljubljana, stripburger.org, burger@mail.ljudmila.org

Solzice Prežihov Voranc

izbral in obdelal: Kocipe

KAKOR MOTIČEN SE OBSTAL NA DVORIČU. BIL SEM TOLN NEKE ČUDNE SLADKE
DOLŽNOSTI, ČEPRAV SE TEGA NISEM ZAVEDAL. VSTAJALO JE POMLADANSKO JUTRO.
TA TRÉNUITEK JE DALJNO SONCE POSLALO SVOJ PRVI SONČNI ŽAREK NA DVORIŠČE.
SREDI TE SVETLOBE JE STALA MAJI, PREČUDNO LEPA IN VSA OŽARJENA, KAKOR TRI-
KAZEN IZ NEBES.

300 kosmatih

ljudska

izbral in obdelal: Kociper

